

Özgür Düşün

Aylık Gençlik Dergisi Yıl:2 Sayı:19 Şubat 2004

1.500.000 TL



- DEĞİŞİM RÜZGARLARI DAYATMASI
- ÖZGÜRLÜĞÜN BİLİMİ OLARAK SOSYOLOJİ
- İŞÇİ TİYATROSU
- KENT VE KENTLEŞME SORUNU
- MÜCADELE TARİHİNDEN: SAMET BEHRENGİ

Merhaba...

Yine dolu dolu bir sayıyla sizlerle birlikteyiz.

Ülkemiz egemenleri bir yandan emperyalizm uşaklığını devam ettirmek için görüşmelere devam ederken bir yandan da sahte demokrasi söylemleriyle halkımızın çıkarlarını hiçe saymaktadır. Bu noktada halkın iradesini, Mart ayında yapılacak olan yerel seçimlerde daha sağlıklı bir biçimde ortaya koyması gerekmektedir. DGH'den köşemizde yer alan yazılardan birisini ve Sokağın Sesi köşemizi yerel seçimlere ayırdık.

Bu sayımızda okurlarımızı ilgiyle okuyacakları, öneri ve eleştirilere açık iki yeni köşemizle daha buluşturuyoruz: Sosyolojik Düşün ve Şiirlik.

Görmeyi Bilmek yazı dizisinin son bölümü ile ülkenin sorunları ve ihtiyaçları doğrultusunda kaleme alınmış okur-yazarlarımızın yazıları ve diğer köşelerimiz yeni sayımızın sayfalarında yerlerini aldı.

Dergimiz yayına hazırlanırken Konya'da yaşanan ülkemiz yolsuzluk ve rüşvet uygulamasının bir sonucu olan ölümlere tanık olduk. Bu uygulamalar devam ettikçe ve Kent ve Kentleşme Sorunu başlıklı yazıda belirtilen sorunlar giderilmedikçe aynı olayların tekrar yaşanması kaçınılmazdır. Olayda hayatını kaybedenlerin ailelerine başsağlığı diliyoruz.

Sunuyu sonlandırırken tüm okur-yazarlarımızı Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi (YÇKM)'nin 29 Şubat'ta düzenleyeceği Demokratik Haklar Gecesi'nde buluşmaya davet ediyoruz.

İÇİNDEKİLER

Değişim Rüzgarları...	1
Kent ve Kentleşme Sorunu...	4
Demokratik Gençlik Hareketi'nden	
-Ekim Gençliği'nin Anlayamadığı...	7
-Yerel Seçimler...	11
-Emperyalizm Uyuşturur...	13
Sokağın Sesi	15
Pozitivizm	18
Sosyolojik Düşün	21
Xela'nın Biyografisi	24
Korkulardan Kurulmuş İmparatorluk	26
İşçi Tiyatrosu	28
Görmeyi Bilmek -II-	30
Felsefeyle Düşünmek	35
Düşündüren İm Değiştiren İm	37
Liseden...	39
Şiirlik: Yesevin	39
Anlatı: Değişmek	43
Mücadele Tarihi'nden (Samet Behrengi)	45

ABONE OLALIM - ABONE BULALIM
OKUYALIM - OKUTALIM

Yurtiçi Abonelik
6 Aylık: 9.000.000 TL
12 Aylık: 18.000.000 TL

Yurtdışı Abonelik
6 Aylık: 35 Euro
12 Aylık: 70 Euro

Özgür Düşün

E-mail: ozgurduşunkolektifi@hotmail.com

KARDELEN BASIM-YAYIM REKLAM
GÖSTERİ ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: Endol GÖLER

YBnetim Yeri: Millet Cad. Nispetiye Mah. Fındıkzade

Sarıyapı No: 57 Kat: 5 Daire: 11 FİNDIKZADE/İST

Tel: (0212) 564 18 04

Faks: (0212) 584 18 05

Dizgi: Kardelel Yayıncılık Baskı: Kayhan

BÜROLAR

ADANA: Kuruluşu Mah. Melektaşlar Carsı: 10 Sok. No:21 Tel-Fax: (0322) 352 67 20
ANKARA: Tunç Cad. Çanakkale İş Hanı No: 11 Kat:3 Daire: 41 Kızılay Cep: 0536 823 41 01

İZMİR: 852. Sok. Bilen İşhanı No: 27 Kat 6/610 Karaköy/İzmir Tel-Fax: (0232) 445 86 22

KARTAL: Atatürk Bulvarı D: Saadettin Akmet sk. Karaköy İşhanı No:2/25 Tel-Fax: (0216) 389 56 07

MERSİN: Kiremitçi Mah. 4406 Sok. Müzayyeri Binalı İşhanı No: 9 Kat 4 Daire: 29 Tel-Fax: (0324) 237 32 79

ATINA: Kaldırım 30 Ekserhisie 106 80 Akira/Yunanistan Tel-Fax: (0030) 10 381 45 38

YD TEMSİLCİLİĞİ: KYOTO STR. 19 50670 Köln/DEUTSCHLAND

Tel/Fax: (00 49) 221 130 13 68 e-mail Adresi: derimcidenoklaszyurtdisi@hotmail.com

Özgür Düşün Hesap Numarası: Ünatı İstalgün

Yeni Kredi İstanbul Şahzadebaşı Şb. No: 0026582-7 İş Bankası İst/Akarsay Şb. No: 10021159324

DEĞİŞİM RÜZGARLARI DAYATMASI



Değişim adı altında gelecek olan saldırıları göğüsleyebilmek ancak zamanında ve sağlam temele oturtulmuş politik tavır sergilemekle mümkün olacaktır. Şu anda böyle bir tutum mevcut olmadığından, öncelikle etkin muhalefetin temelleri yaratılmalıdır.

Bu coğrafyada, yani Türkiye topraklarında yaşayanlar, yüzyıllardır "Türkün, Türk'ten başka dostu yoktur." yalanıyla yüz yüze bırakılıyorlar. Halkımız bu yalanlarla diğer toplumlara karşı düşmanca duygularla yetiştirildiler, eğitildiler.

AB üyelik görüşmelerinin hız kazandığı dönemlerde ise yukarıdaki söylem geçici olarak simen altı edildi. AB üyeleri, yapılan görüşmelerde Türkiye'ye olumlu yanıt vermediğinde bu söylem yeni-

den dile getirilmeye başlandı.

AKP hükümetinin iş başına geldiğinden beri, ülkenin geleceğinin AB'ye girmekle düzeleceğine olan inanç, hükümet yetkilileri tarafından daha sık telaffuz edilir oldu. Bu yönde pratikte de -göz boyama amacıyla da olsa, birçok eksiklikler içerse de- yeni düzenlemelere gidildi, birçok yasa çıkarıldı. Böyle iç düzenlemelerin yanında, Türkiye Cumhuriyeti, dış politikasında da belirli değişimlere gitmiştir.

Yunanistan ve Suriye ile olan ilişkiler açısından bakarsak, artık

"düşman ülke" veya "kötü komşu" tabirleri kullanılmıyor. Yapılan ikili görüşmeler, uzun yıllardır sürdürülen "görüşmeyi reddetme" stratejisinin terkedilmiş olduğunu gösteriyor (özellikle Suriye açısından). Başar Esad'ın Türkiye ziyareti esnasında, yapılan görüşmelerin taraflarca olumlu değerlendirilmesi; Yunanistan yetkililerinin Türkiye ve Yunanistan'ın silahlanmada indirime gidilmesi önerisini Türk hükümet yetkililerinin olumlu karşılaması, dış politikaya yönelik değişim rüzgarları-

na örnek verilebilir. Aynı tutum Kıbrıs politikasında da sergilenmektedir. Ocak ayı MGK toplantısında, CTP-DP koalisyon hükümetinin kurulmasının da etkisiyle; "Annan Planı'nın referans alınarak ada gerçekliğine uygun çözüme hızla ulaşılması" yönünde karar çıkması buna işaretler. Kıbrıs sorununda statükocu bir tavır sergileyenler KKTC genel seçiminin sonucunu görmezden gelemediler. Annan Planı üzerinde müzakereleri tekrar başlaması isteği, Recep Tayyip Erdoğan tarafından BM Genel Sekreteri Kofi Annan'a iletili.

Türkiye, Kıbrıs konusunda müzakerelerin başlaması için engel olarak BM Kıbrıs Özel Temsilcisi Alvaro de Soto'yu görmektedir. Bu temsilcinin değiştirilip Amerikalı bir temsilcinin atanmasının Kofi Annan'dan talep edilmesi ve R. Tayyip Erdoğan'ın Amerika'da Bush ile yaptığı görüşmede de bunu dile getirmesi ise, Türk dış politikasının Amerika eksenli belirlenişinin devam ettiğini göstermektedir. Erdoğan'ın istemini geri çevirmeyen Bush'da ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ı kolaylaştırıcı unsur olarak atadı.

Yunanistan, Suriye, Kıbrıs dış politikasında yaşanan değişimler Kuzey Irak'a yönelik Irak politikasında merkezi bir yer tutan Kürt karşıtı tutumda bir değişim getirmemiştir. Irak'taki Kürt özerk bölgesinde varlığını etkin bir şekilde devam ettiren Mesut Barzani ve Celal Talabani'nin federasyon talepleri karşısında, "federasyon söylemine bile tahammül edemiyoruz" şeklinde cevap verilmesi bu Kürt karşıtlığının en somut ifadesidir. Federasyon söylemini şu günlerde Kürt temsilcilerince gündeme getirilmesinden

kaygı duyan Türk yetkililer, Suriye ve İran ile görüşme trafiğini hızlandırarak bu istemi, bu iradeyi bastırmaya çalışmaktadırlar. Bu istemin Irak'ın bütünlüğünü parçalamaya dönük bir talep olduğunu savunan bu üç devlet, sözkonusu bütünlüğün Körfez Savaşı'ndan itibaren asla varolmadığını biliyorlar. Kuzey Irak'ta on üç yıldır varlığını sürdüren, Kürt gruplarınca oluşturulmuş olan özerk yönetim her ne kadar emperyalistler tarafından yönlendirilse de, bir şekilde bu üç devleti tedirgin etmektedir. Çünkü her üç ülke de kendi sınırlarında yaşayan Kürtlere dönük katilimci politikalar yürütmediği için, bu federasyonun gerçekleşmesi durumunda kendi devletlerinin de bölüneceği kaygısını taşıyorlar.

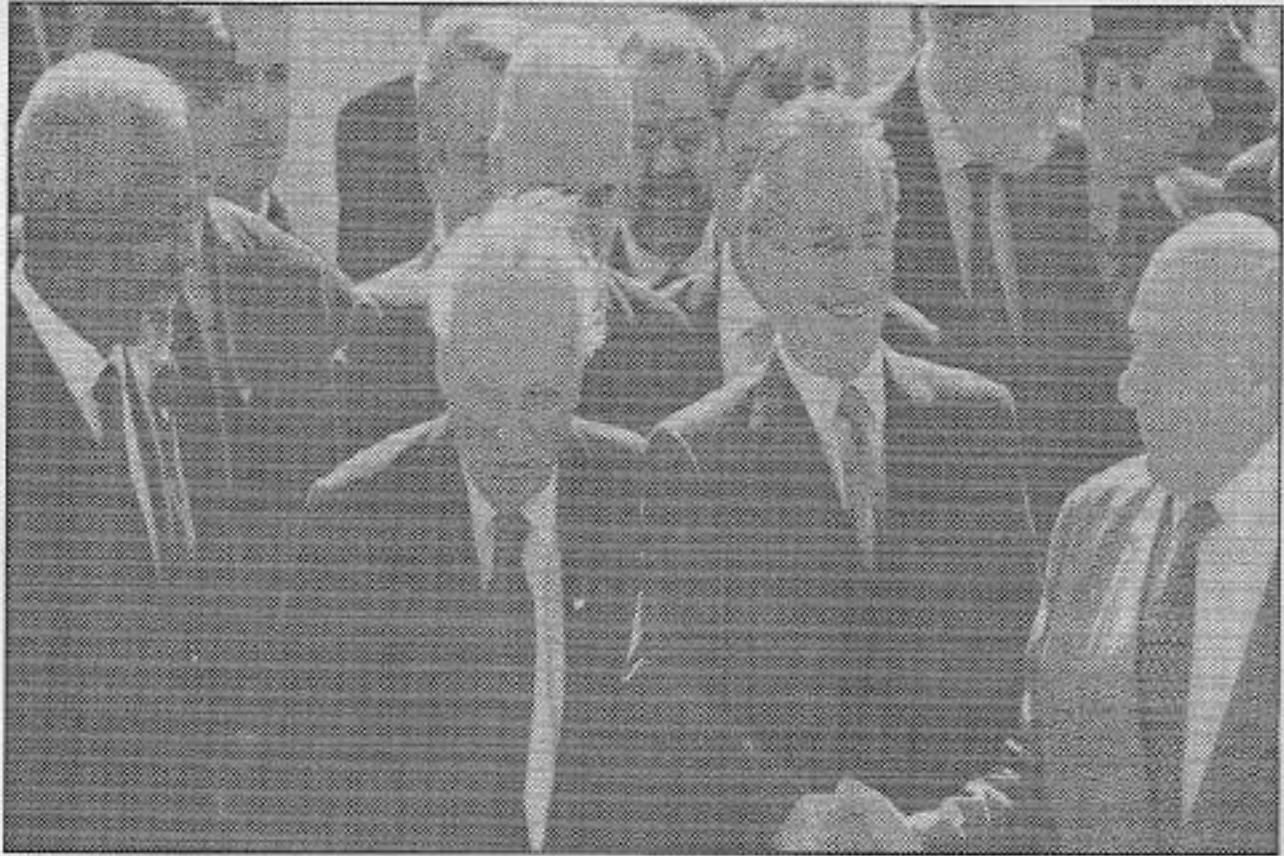
Kuzey Irak'taki etkin Kürt oluşumları olan Barzani ve Talabani önderlikli idarelerin birleşme yönünde hareket etmeleri, sözü edilen bu üç devletin Geçici Hükümet Konseyi üyesiyle diplomatik temaslarını hızlandırmıştır. Kürtlerin federasyon talebini destekleyen Bağdat Valisi Paul Bremer'in; "Kürtlerin istediği federal sistemin ülkedeki etnik çeşitliliğin çıkarlarıyla uyumunu düşünüyorum." açıklamasıyla gözler ABD'ye çevrilmiştir. Ancak ABD ve İngiliz yönetiminin Irak'a fiili müdahalesinden bu yana Kürtlerin bu müdahaleye destek olması ve ABD güçleriyle işbirliğine girmesi -her ne kadar ABD, etnik temele dayalı bir yapılanmayı istemediğini söylese de- federasyon talebinden rahatsızlık duyanları tatmin etmekten çok uzaktır. Bu hareket tarzı emperyalistler için daha mantıklıdır. Çünkü bir devlet içerisinde varolan çelişkiler süreklilik arz ederse, emperyalistlerin müdahalesi gündemde kala-

caktır. 30 Haziran'da işgalci güçlerin yönetimi Iraklılara devretmesiyle Kuzey Irak'ta fiili olarak Kürt federasyonu oluşturulması durumunda, şu anda yürütülen Kürt karşıtı politikaların dozu daha da artacaktır. Geçici Hükümet Konseyi üyelerinin de Kürtlerin federasyon talebini haklı bulmaları bu durumun gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu açıdan, yeniden alevlendirilmeye çalışılan Kürt düşmanlığına izin vermemeliyiz.

Değişmeyen Zihniyet Uygulamalarına Devam Ediyor

AKP hükümeti kendisinin; baştan beri hesap sorulacak ya da kimseye hesap verecek bir hükümet olmadığını beyan etmişti. Ancak IMF'nin yedinci gözden geçirme kapsamında görüşmelerde bulunmak amacıyla Türkiye'ye gelen IMF Türkiye Masası Şefi Rıza Moghadam'ın, asgari ücret ve emekli maaşı zamları için gerekli kaynağın nereden bulunacağını sorması; AKP hükümetinin meydana okumasının ne kadar anlamsız olduğunu göstermiştir. Maaşlara yapılan zamların, ek vergi veya yeni zamlarla karşılanmayacağı açıklamasından kısa bir süre sonra, idarenin yaptığı işlemlerden alınan harç bedellerinin %687'ye varan miktarlarda arttırılması elektrik, doğalgaz ve emlak vergilerine zammı içeren kaynak paketinin hazırlanması oldukça tutarsızdır.

Ekonomiden el çekme adı altında, kamu kurumlarının değerlerinin çok çok altında sermayeye peşkeş çekilmesi oyunu hakim sınıflarca tekrar sahneye konuyor. Tüpraş'a -değerinin çok altında olarak-1.3 milyar dolar fiyat biçen



Yunanistan, Suriye, Kıbrıs dış politikasında yaşanan değişimler Küzey Irak'a yönelik Irak politikasında merkezi bir yer tutan Kürt karşıtı tutumda bir değişim getirmemiştir. Irak'taki Kürt özerk bölgesinde varlığını etkin bir şekilde devam ettiren Mesut Barzani ve Celal Talabani'nin federasyon talepleri karşısında, "federasyon söylemine bile tahammül edemiyoruz" şeklinde cevap verilmesi bu Kürt karşıtlığının en somut ifadesidir.

Efremov Kautschuk GmbH ile Zorlu Grubu'nun "en yüksek ihale bedeli sunan konsorsiyum" olarak gösterilmesi bunun son örneğidir. Ekonomik ve sosyal saldırıların dozunu artıran AKP hükümeti Kamu Yönetimi Temel Yasası Tasarısı'nı da alt komisyonda kabul ederek Şubat ayında meclise sunacak. Bu yasa ile tüm kamu hizmetleri ticarileştirilecektir ve taşeronlaştırılacak. Bu tasarıya karşı ciddi bir muhalefet yürütülmemesi, hükümeti daha da hızlandırmaktadır.

Üniversitelere ve üniversitelilere dönük sapkın uygulamalara da devam edilmektedir. YÖK yeni başkanı Erdoğan Teziç'in hazırlanan tasarımı Milli Eğitim Bakanı'na sunması ve sunulan metnin diğer tasarılarından farksız olması bazı cephelerdeki olumlu beklen-

tileri boşa çıkartmıştır. Üniversiteli öğrencilerin soruşturmalara maruz kalmaları, medyada yoğun olarak irdelenmesine rağmen YÖK başkanınca görmezden gelindi. Öğrencilerin görüşlerini almak adına göstermelik olarak kurulan Öğrenci Temsilcileri Konseyi ve bunun yine göstermelik olarak seçilen temsilcilerini dinleyen YÖK başkanının, YÖK karşıtı öğrencileri dinlememesi ve soruşturmalar hakkında hiçbir açıklamada bulunmaması varolan uygulamaların bekasının göstergesidir.

Değişim adı altında gelecek olan saldırıları göğüsleyebilmek ancak zamanında ve sağlam temelle oturtulmuş politik tavır sergilemekle mümkün olacaktır. Şu anda böyle bir tutum mevcut olmadığından, öncelikle etkin muhalefetin temelleri yaratılmalıdır. □



Kentleşme sürecinin başından itibaren iktidara geldiği her yerde burjuvazi tüm feodal, babaerkil, kırsal ilişkileri darmadağın etmiştir. Kırsal kent egemenliği altına sokmuş, koskoca kentler yaratmış, kentli nüfusu kırsal oranla büyük ölçüde arttırmıştır.

KENT VE KENTLEŞME SORUNUNA DAİR...

Geniş anlamda kent tanımını Castells, mekanın belli bir nüfus tarafından belli bir şekilde kullanılması olarak yaparken; Childe ise pek çok insanın belli bir alanda bir arada yaşamıyla oluşan nüfus artışı şeklinde yapmıştır. Günümüzde bir yerleşimin kent olabilmesi için belli bir nüfusa sahip olması (Türkiye'de 10.000), tarım dışı fa-

aliyetlerinin olması ve bu faaliyetlerde ihtisaslaşmış insan gücüne sahip olması, tarımdan gelen artı-ürünü işleyen ve dağıtan sistemleri barındırması gereklidir. Ancak Max Weber, gibi kentin kapitalizm sorununun bir parçası olduğunu düşünerek bağımsız bir kent tanımı yapmaktan kaçınanlar da vardır.

Kent bilime, Ricardo'nun "dife-

ransiyel rant" kavramına "tekel rantı" ve "mutlak rant" kavramlarını kazandırarak büyük katkı yapan Marx'ın, çıkar ve çelişki kümelerinde kendine özgü bir bilinç yaratan kent, sınıf yapısının doğmasına yol açar çıkarsaması, kentin kapitalist toplumsal ilişkilerin bir yansıması olmadığını, bu ilişkilerin kurucu öğelerinden birisi olduğunu (bizlere) kanıtlar. Ve ayrıca kent tarihinin artı-ürünle başladığını düşünürsek, kentin ve kentselliğin, temelde ideolojik bir içeriği olduğunu öne süren ve kente sınıf mücadelesi temelinde yaklaşan Castells'in ve kenti sermaye birikimine referansla tanımlayan Harvey'in haklılıkları ortaya çıkar.

Kentleşme = Kapitalist Gelişim

Kent durağan değildir; değişimi ve dönüşümü yapısında barındırır. Sermaye birikim süreciyle vardır. Feodal üretim ilişkilerinden kapitalist üretim ilişkilerine geçilmesiyle birlikte kentler büyümüş, kentleşme hız kazanmıştır. Kent kavramı elbette ki ilk çağlardan beri vardır; ancak daha çok kırsal kasabalar olarak, özel ayrıcalıkları ve kent hükümetleri olmaksızın. Fakat ekonomik büyümeyle biçim ve içerik değiştirmişlerdir.

Sanayi öncesi kentler dinsel ve yönetsel kentler olurken, ekonomik işlevleri ikinci planda kalmıştır. Kentin teknolojisi ve ekonomik örgütü de oldukça ilkeldir zaten. Bu kentlerin iç yapılarında, seçkinler ve varlıklı sınıflar merkezde ve merkeze yakın yerlerde yaşarlar, toplumdaki yoksul sınıflar ile istenmeyen öğeler ise kent sınırlarına yakın yerlere yerleşirlerdi.

19.Yüzyılda Kentleşme

19.yüzyılda kent büyümesinin iki ana nedeni vardır: Biri doğal nüfus artışıyken diğeri sanayi devrimidir. Sanayi devriminin kentleşme üzerindeki etkileri şöyle sıralanabilir:

1. Kırsal itim: Tarımsal aletlerin gelişmesiyle iş gücü gereksinimi azaldığından, artık işgücü kente yönelmiştir.

2. Kentsel çekim: Sanayileşmekte olan kent artık işgücünü barındırabildiği için tüm kapılarını açmıştır.

3. Düşük maliyetli ulaşım olanakları: Buharlı gemi ve demiryolu bu süreci oldukça hızlandırmış, hammadde aktarımını kolaylaştırmıştır.

4. Hızlı yerleşme biçimi ve yeni arazi açımı kentleşmeyi desteklemiştir.

Hızlı büyüme ve hızlı yıkılma gerçekleşmiş, fabrika kentleri kurulmuştur. Bu şehirlerde bir tarafta üretim araçlarını ellerinde tutanlar, yani parası olanlar; bir tarafta da işçiler, yani yalnız emekleri ile geçinenler toplanmıştır.

Ulaşım olanaklarının izin verdiği ölçüde merkezileşilmiş, istasyon kentleri oluşmuştur. Asansör ve çelik konstrüksiyon sistemlerinin kullanımı yoğunlaşmayı arttırmıştır.

Ve nihayet 19.yy'nin sonunda sorunlar apaçık kendini göstermiştir. Öncelikle kentlerde yaşam standardı çok düşmüş, kalabalık, kirlilik artmış; petrol, maden, su kaynakları yetersiz hale gelmiştir.

Bu yıllarda yoğunlaşan göçten dolayı en büyük endişe kırdaki kimsenin kalmamasıdır.

20. yy'de otomobil, radyo ve sinemanın bulunması bu bunalmaya geçici çözüm olmuş, kent merkezinden çepere yayılma desteklenmiş, banliyöleşme sü-

reci başlamıştır.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası kentler yoksullaşmıştır. Orta ve üst gelir grubu banliyölere gitmiş, kent merkezinde parasını sadece kendi ihtiyaçlarına harçayabilecek olanlar kalmıştır, bu insanların yaşadıkları kent merkezlerindeki bu çöküntü alanlarına "yoksulluk yuvası" denmiştir. Yalnız bu yoksulluk yuvalarını geçekundu ve benzeri barmaklarla karıştırmamak gerekir. Her ikisinin de toplumun yoksul ve dar gelirli sınıflarını barındırması benzer yapılar olduğu anlamına gelmez. Gecekondularda yaşayanların köy asıllı olmalarına karşın, yoksulluk yuvalarında oturanlar kentlidirler. Ayrıca yoksulluk yuvaları kent merkezinde yer alırken, gecekondu bazı durumlar dışında kentin çevresinde yer alır ve kenti saran gecekondu kuşaklarından bahsedilir.

Tüm kaynaklarının önceliğini sanayileşmeye ayıran az gelişmiş ülkeler kırsal göçün sebep ve sonuçlarına kayıtsız kalmış, kentleşme sürecinde ortaya çıkan talepler karşılanamayarak çözüm yolları kitle inisiyatifine bırakılmıştır. İşte gecekondu bu sürecin oluşumudur. İngiliz Geoffrey K. Payne'nin dediği gibi birinci dünyanın konut sorunlarına üçüncü dünyanın bulduğu çözümdür gecekondu.

Konut farklılaşması, gelire göre konut farklılaşması bir konut sorunu olmasının çok ötesinde bir sistem sorunudur. Konut farklılaşmasının da kent oluşumunun da nedenleri aslında aynıdır. Kapitalist sistem tahlili gerekli ve önemlidir.

Kentleşme sürecinin başından itibaren iktidara geldiği her yerde burjuvazi tüm feodal, babaerkil, kırsal ilişkileri darmadağın etmiştir. Kim kent egemenliği altına sokmuş, koskoca kentler yarat-

muş, kentli nüfusu kırsal oranla büyük ölçüde arttırmıştır.

Kapitalizm, kent mekanını metalaştırdı. Üst ve orta gelir grupları kentlerin içinde ve dışında kendi yaşam biçimine uygun mekanlar yaratmaya yönelip kendisini kentin çalışan sınıflarından soyutlarken, emekçilerin yaşadığı alanlarda hem sosyal hem de mekansal anlamda yoksullaşma sürecini derin biçimde yaşamaya başlamıştır.

Yani kentler birbirinden hem sosyal hem de mekansal anlamda kopmuştur.

Bütün kent ilişkileri ve oluşumları, erinde somunda, artı değer üretimi ve emek gücünün yeniden üretilmesinin olanaklarının yaratılmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine yöneliktir.

Kapitalizm, kendi yıkıcılarını içinde taşımak zorunda olmasıyla önceki üretim ve toplumsal örgütlenme biçimlerinden ayrılır. Bu yüzden savunmasının koşullarını, kentin iç düzenlemesinde gerçekleştirmeye yönelir.

Kapitalist kent, toplumsal ve ekonomik bir birim olmanın yanı sıra, ideolojik ve siyasal bir örgütlenmedir de.

Marx ve Engels'in Alman İdeolojisi'nde belirttiği gibi köy ve kent karşıtlığının esas nedeni tarım ve sanayiinin ayrılmış olmasıdır ki bu da iş bölümü ile alakalıdır yani toprak mülkiyeti kaldırılmalıdır.

Ayrıca konut standartlaşmasına gidilmeli; fakat fordist anlayıştan, seri üretim tek tipleşme döngüsünden farklı olarak insan gereksinimleri esas alınmalıdır. Yalnız fiziksel değil, psiko-sosyal gereksinimlerde ön planda tutulmalıdır. Yoksa insanlar için kendi evlerini yıkmak hiç de zor olmaz (Pruth Igor).



Kapitalizm, kendi yıkıcılarını içinde taşımak zorunda olmasıyla önceki üretim ve toplumsal örgütlenme biçimlerinden ayrılır. Bu yüzden savunmasının koşullarını, kentin iç düzenlemesinde gerçekleştirmeye yönelir.

Kent sınırlamaları yapılmalı, bu sınırlama üretici güçlere göre belirlenmelidir.

Ayrıca iş ve ticaret merkezi olan kent merkezleri ve bu fikrin sonucu olan Merkezi İş Alanları vb. yapılanmalar yerin siyasi, kültürel ve yönetsel yapılarını olduğu kent merkezlerine bırakılmalıdır. □

KAYNAKÇA:

- Konut Sorunu, F. Engels
- Komünist Manifesto, Marx, Engels
- Alman İdeolojisi, Marx, Engels
- Kentleşme Politikası, Ruşen Keleş
- Evrensel Kültür, Temmuz 1999, Kentler ve Yönetimler, Aydın Çubukçu

Ekim Gençliği'nin Anlayamadığı Bazı Noktalara Yanıtlar



Ekim Gençliği (EG) ile Demokratik Gençlik Hareketi (DGH) arasındaki tartışmalar, Ekim Gençliği dergisinin Ocak 2004 tarihli 68. sayısındaki "Demokratik Gençlik Hareketi Neyi Savunuyor!" başlıklı yazıyla, aynı saflardaki devrimci grupların yürüttüğü bir tartışmanın üslubundan koşturdu. Özgür Düşün'ün 17. sayısındaki "Ekim Gençliği Neyi Savunuyor?" başlıklı yazımızda, EG'nin Eylül ayında yayınladığı bir yazıya cevap vermiştik. Yöneltiğimiz eleştiriler, EG'nin anlayışı, politik yaklaşımları ve çalışma tarzıyla ilgiliydi. Sınıfsal tahlilimizde kullandığımız en ağır ifade EG'yi küçük burjuva devrimci bir yapı olarak değerlendirmektir.

EG ise DGH'yi "politik platformu reformizmden bile geri" ve "devrimcilere saldıran bir anlayış" olarak değerlendirdi. Biz bu değer-

lendirmeyi pek önemsemediğimizi belirtmeliyiz. Uzak görünen ama bağlantılı bir örnekten faydalanırsak, ADKF olayları sonrası dağıtılan ve farklı devrimci grupların imzasını taşıyan, özlü "ADKF faşisttir; okulda çalışma yaptırmayacağız" olan bildiride EG'nin de imzası vardı. Sonradan EG (ve diğer yapılar); ne iddia ettikleri pratikleri gerçekleştirebildiler (ki bu iyi olmuştur-o dönem de belirttiğimiz gibi yanlış bir yönelim içindeydiler), ne de geri adım atıp dost devrimci-demokrat kurum ve kitlelere bir özeleştiri verdiler. Bu örnekten hareket edersek EG'nin ne yapacağı konusu aydınlanır. EG "politik platformu reformizmden bile geri" ve "devrimcilere saldıran bir anlayış" ile aynı platformlarda yer almayacak mıdır? Ya da bize önderlik edip bizi doğru platforma mı çekecektir? Yoksa tespitinin abartı-

lı olduğunu kabul ederek özeleştiri mi yapacaktır? Sayfaları iddialı sözlerle doldurmak kolaydır; biz de yapabiliriz, bu hataya düştüğümüz de olmuştur mutlaka. Ama önemli olan yapılan tespitin arkasında durabilmektir veya tespit yanlışsa kitlelere özeleştirisini verebilmektir. EG ile DGH arasında bu noktada bir ayrım vardır. Özeleştiri yapma ve yanlışlardan dönme noktasındaki ayrımımız bir gerçekliktir, tartışılacak-üzerine polemik yapılacak bir konu değildir.

Bunu öncelikle belirtmek istedik. Bu yazıda EG'nin yanlış anlamaları ve art niyetli yorumları üzerine yoğunlaşacağız. Bunda amacımız kitlelerin ve EG'nin kafasında DGH'yi biraz daha berraklaştırmaktır. Biz, dost devrimci yapıla-

rın bize eleştiri yöneltmesinden hoşnut oluruz. Böylelikle kendimizi geliştirme olanağı bulabiliriz. Örneğin EG afiş, bildiri gibi araçları neredeyse hiç kullanmadığımız gibi bir eleştiri yöneltiyor. Abartılı ve sırf polemik için yazıldığı önyargısını taşısak da, böyle bir eleştiriye ciddiye alıp değerlendiririz. Bir eksikliğimiz varsa bunu ilan edip, düzeltmekten çekinmeyiz. Eleştirilere genel yaklaşımımız budur. Bu tip eleştirileri geçelim; yanlış anlama ve art niyetli yorumları ele alalım.

1- EG dergisinde çıkan yazının ilk paragrafında, dağıttığımız bildiri için "Söz konusu bildiri, ODTÜ'de Ekim Gençliği dışındaki devrimci grupların henüz çalışma adına tek bir materyal dahi kullanmadıkları bir dönemde çıkarılmış ilk bildiriydi." gibi bir ifade yer alıyor. Bu kısmı anlayamadığımızı itiraf etmeliyiz. İlk bildiriye bizim çıkarmamız yasak mıdır? EG neden kendi dışındaki grupların çalışma adına tek bir materyal bile kullanmadığını belirtme gereksinimi hissetmiştir? "ODTÜ'de durumumuz iyi, diğer yapılar bir şey yapmıyor." düşüncesi mi oluşturmak isteniyor? Yoksa biz mi art niyetli algılıyoruz bu ifadeyi? Üstelik EG'nin çalışmayı neden hep materyal ile sınırladığını anlamakta güçlük çekiyoruz. Diğer yapılar bir şey kullanmayıp, dar örgütlenme çalışması, kulüp çalışması, sınıflarında çalışma yapıyor olamaz mı? Bu sorularımız yanlış temeldeyse söz konusu cümlelerin gereği nedir? Bunları anlayamadık.

2- EG, geçen yazımızda ve deklarasyonumuzda ifade ettiğimiz "bir buçuk yılı aşan tartışma sürecini" anlayamamış; belki bunca yazıya-açıklamaya karşın biz anlamadık. Bu tartışma süreci Partizan Gençlik (PG) aktivistleriyle sınıflı kalmamıştır ve yaşanan deği-

şim bir tabela değişimi değildir. Artık PG diye bir kurum yoktur. PG aktivistleri kendi dışlarındaki bazı demokrat insanlarla bir araya gelerek devrimci grupların geçmiş pratiklerini (özellikle PG'nin pratiğini) eleştiri ve aşma, yeni bir tarz oluşturma temelinde DGH'yi oluşturmuştur. DGH, Demokratik Halk Hareketi'nin (DHH) gençlik içindeki ayağıdır. Emperyalizm, faşizm ve feodalizm karşıtlığı ve yeni demokrasi temelinde birleşen gençlerden oluşur. PG'nin ve diğer tüm devrimci grupların (bu arada EG'nin de) olumlu yönlerini benimser-örnek alır; ama büyük ölçüde de eleştiri-aşma yönelimini taşır. DGH yeni nitelikte bir politik kitle örgütüdür; PG'nin isim değiştirmiş hali değildir. 1 yıllık yeni bir yapıyız; ilerleyen zamanlarda pratiğimiz farklılıklarımızı ve eleştirilerimizi inceleyebilmek için EG'ye, tüm kişi ve kurumlara daha çok örnek sunacaktır.

EG'nin PG üzerinden tartışmaya çalışması yersizdir ve görüldüğü gibi iyi niyetli değildir.

3- EG'nin yanlış anladığı ya da "köylü kumazlığı" yaparak kasten çarpıttığı, yukarıdakiyle ilişkili bir başka konu, Halk İçin Devrimci Demokrasi Gazetesi (DD) ile DGH'nin ilişkisidir. EG, "DGH ideolojik-politik platformu ile gerek Devrimci Demokrasi çizgisi ile, gerekse kendi içerisinde çelişkilerle doludur. Devrimci bir yapının ideolojik yaklaşımlarını benimsediğini söyleyen DGH'nin politik platformu reformizmden hile geridir." diye yazıyor. Buna kanıt olarak iki yazıyı örnek göstermişler; yazıları inceledik ama ne açıdan kanıt olduğunu açmadıkları için bir şey söyleyemeyeceğiz. "Çelişkilerle dolu" ifadesi ise ya yanlışlıkla kullanılmış ya da felsefi birikim eksikliğinin sonucu. Çelişki evrenin özüdür; çelişkisiz bir

olay, olgu veya süreç yoktur evrende. DGH'nin DD ile ilişkisinde ve kendi içinde çelişkilerle dolu olması doğaldır; olmaması doğatıstı bir şey olurdu. Belki bu, "DGH'de Çelişki Yok!!!" şeklinde bir yazıya konu edilebilirdi ama "çelişkilerle dolu" olduğunu belirtmek ilginç bir şey değildir. Uzlaşmaz çelişkidenden söz ediyorlarsa bunu EG'den önce DD ve DGH ele alır, EG'li arkadaşlarımıza daha dikkatli ifadeler kullanmalarını, ifadede sorun olmadığını düşünüyorlarsa, felsefeye (özellikle de Marksist felsefe) biraz yoğunlaşmalarını öneririz. DD-DGH ilişkisine dönersek bu ilişki aynı platformda buluşmuş kurumlar arasındaki ilişkidir. Platform emperyalizm-feodalizm-faşizm karşıtlığı, halkın çıkarlarını savunma ve yeni demokrasi temelindedir. DGH, DD dışındaki bir çok kurumla da aynı temelde buluşmuştur. Bu kurumların sayısının artması ve yeni kurumlarla aynı platformda buluşmak için çalışıyoruz. Farklı platformlar yaratmak gibi bir kaygımız da var. EG, bir de devrimci bir yapının ideolojik yaklaşımlarını benimsediğimizi söylediğimiz şekilde bir iddiada bulunmuş. Bunu ne zaman, nerede söyledik? Hangi devrimci yapı? DGH hiçbir devrimci yapının ideolojik yaklaşımlarını özel olarak benimsemiş. Genel olarak devrimcilerin yaklaşımlarını benimsedi. DGH komünist bir yapı değildir. Demokratik alanda faaliyet gösteren bir kurumdur. Sadece üniversitelerde değil, liselerde ve özellikle de emekçi semtlerinde aktivistleri çalışma yürütmektedir. Aktivistleri arasında komünistlerin ya da komünizmden esinlenmiş kişilerin nicel ve nitel ağırlığı vardır. Ancak DGH içinde demokrat insanlar da vardır; yani DGH belli temel ilkelere birleşmiş insanların oluşturduğu çok geniş bir kurumdur. EG

bunu anlayamamaktadır. DGH "bir sempatanlar tekkesi değildir" ifadesini daha kaç kez kullanacağız? Tüm pratiklerimiz bunu kanıtlar nitelikte değil mi? Siz kendiniz (büyük olasılıkla uzlaşmaz gördüğünüz ama felsefi bilgi temelinde ifade edemediğiniz) çelişkilerden bahsetmiyor musunuz arkadaşlar? Devrimci bir yapının ideolojik yaklaşımlarını özel olarak benimsemiyoruz ki ona göre "reformizmandan bile geri" olalım; onunla (Devrimci Demokrasi'yi kastetmiyoruz, DD "devrimci bir yapı" değil; devrimci basının en saygın üyesi ve halktan-halk demokrasisinden yana bir gazetedir) aramızda büyük çelişkiler olsun.

4-Kantin solculuğu kavramına da çok takılmış EG. Kantin solcusu derken anlatmaya çalıştığımız kişi; sabah erkenden, kendisine verilen afişleri asıp-bildirileri dağıtıp; kalesi olarak gördüğü kantinine çekilen; çay ve sigara eşliğinde önce günlük gazeteleri tarayan sonra biraz boş muhabbetler yapıp; öğle yemeğine doğru eski devrimci anılarından söz eden, kitlelerden kopuk; hep diğer devrimcilerle sınırladığı alanda yaşayan ve saat 4'e doğru afiş ve bildirilerini toplayıp okuldan ayrılan tiptir. Bu tiplere edebiyattan, müzikten, tiyatrodan, eğlenceden, bilimden, teknolojik gelişmelerden kopuktur. Sınıf mücadelesinin merkezinde olduğunu düşünmekte, ama bırakan sınıf mücadelesini yaşamın bile dışında kalmaktadır. EG'nin böylesi bir anlayışa, teoride, bizim gibi karşı çıkacağını biliyoruz. Pratikleri ise bu yazının konusu değildir. Biz bu tiplere eleştiriyor; bunların sürü gibi yaşayan bir topluluk olduğunu savunuyor ve aşmaya çalışıyoruz. Bu anlayışın kalıntıları bizde de mevcuttur. "Kitle çalışması adına dağıtılan bir bildiriye devrimcilere "sürüleştiler" diyebiliyorlar." diye

yazmışlar. Böyle sorunların devrimcilerin sırf kendi aralarında konuşacağı sorunlar olduğunu düşünmüyoruz. Elbette kitlelere de her şeyi açık olarak ifade edeceğiz; onların düşüncelerine başvuracağız. Yoksa, kitlelere "devrimcilerin durumu iyidir-sıkı çalışıyoruz" deyip; devrimci gruplarla kapalı kapılar ardında, fısıfısı "sürüleştireyoruz-kantin solculuğuna karşı duralım" demek bizce ciddi-kitlelere karşı samimi kurumların yapacağı bir iş değildir.

Bakan EG 67. sayısında "Komünist Tartışmaların İki Ankara'da Gerçekleştirildi" başlıklı yazıda ne diyor: "Komünist Tartış-

deyince kötü...

5-Derslere girme meselesini de, hem kendimizi anlatmak, hem de EG'nin faaliyet perspektifine bir katkı sunmak adına biraz açalım. Çünkü onlar eğitimin bilim dışılığını anlamak için derslere girdiğimizi sanmışlar. Deklarasyon çalışmaya tarzımızı ayrıntılı anlatmaktan çok, genel yönelimimizi aktarmak için yazılmıştı. Orada açmadığımız için bu kanı oluşmuş olabilir. Aslında bu konuya geçen sayımızda (sayı 18), liseli aktivistlerimize katkı sunmak amacıyla yazdığımız "Liselerde Yaşam Tarzına ve Politik Çalışmaya İlişkin Öneriler" başlıklı yazımızda değinmiştik. O

EG bu tartışmayı istediği kadar sürdürebilir. Ama DGH için Özgür Düşün'ün kendisine ayırdığı sayfaları karşılık vermek için kullanmak bir kayıptır. Bu yazıda yaptığımız gibi, eleştiri ve yorumlara ancak haksız ve abartılı olduğu ölçüde yanıt vermekle yetineceğiz. Son söz yerine: Devrimcilik, biraz da, acımasızca özeleştiri yapabilmeyi, kendini değiştirip-geliştirebilmeyi ve eleştiri yaparken ölçülü-mantıklı-tutarlı-geliştirici olmayı içinde barındırdığı için zor iştir.

malar, her şeyden önce, bugünün Türkiye'sinde, sol hareketin teoriye olan ilgisizliğine bir tepkidir. Sol hareketin üniversitelerde çalışmalarını sürdüren örgütlü kesimlerinin de bahsettiğimiz ilgisizlikten muaf olmadığı sabit bir veridir." Şimdi EG'nin kendi yaklaşımıyla bu yazıya; "Örgütlü devrimcilerin teoriye ilgisizliğinden, Yay-Sat'ın dağıttığı, herkesin alıp-okuyabileceği bir dergide nasıl söz edebiliyorsunuz? Kitleye böyle laf edilir mi!" diye itiraz etmemiz gerekmez mi? Siz devrimcilerin ideolojik eksiklikleri üzerine yazarken iyi, biz devrimcilik kurumundan rant sağlamaya çalışanlara "sürüleştiler"

yazının 5. maddesi de öğreticidir. Biz, politik çalışma yapmayıp aktivistlerimiz derse girsin demiyoruz. Derslere katılmanın politik faydaları olduğunu ve kantinde boş boş oturup, "eski nümayiş dolu günleri yad etmektense", derslere girmenin daha faydalı olduğunu söylüyoruz. Üniversite için genellersek derslere giren aktivist; a) Çevresindeki insanlarda oluşan "derslere ilgisiz, güya devrimci, kopyayla geçmeye çalışıyor dersleri" imajını yıkar; insanlara güven verir. b) Yeni insanlarla tanışır; çevresini genişletir ve bu alanı politikleştirir. c) Özellikle sosyal bilim derslerinde politik tartışmalar yürütülebilir.

Aktivist kendi görüşlerini çok geniş bir kitleye üstelik bire-bir aktarabilir. d) Derslerden edinilecek bilgi aktivistin entelektüel gelişimi için yararlıdır. Ayrıca okul sonrası demokratik alan çalışması yapacaklar için alanında birikimli olmak, meslek örgütlerinde etkin olmayı daha rahat ve verimli politik çalışma yürütmeyi sağlar. e) DGH muhalif değil; alternatif olma iddiasındadır. Kızıl Siyasi Üs, Yaşam Alanı gibi yaklaşımları vardır. Tüm bunlara ek olarak Yeni Demokratik İktidar'ın kurulmasını güncel bir sorun olarak görmektedir. Bu nedenle halkın ve DHH'nin politikleşmiş-nitelikli-birikimli mühendis, avukat, mimar, doktor, gazeteci, iletişimci, sosyal bilimci ve doğa bilimcilerine gereksinimi olduğunu bilinciyle hareket etmektedir. Bu aktivistlerimizin kendi alanlarına ilişkin yazdığı ve Özgür Düşün'de yayınlanan bilimsel-felsefi inceleme yazılarından, özellikle de felsefe, tıp ve sosyal bilimler alanlarındaki yazılardan anlaşılabilir.

Bizim aktivistlerimize kantinde lafazanlık yapmak yerine, derslerine girmelerini önermemizin nedenleri bunlardır. Yoksa not ortalamalarını yüksek tutup, iyi bir işe kapağı atmaları değildir. Devrimci önderlerin çoğunluğunun öğrenim gördükleri alanlarda başarılı insanlar olduklarını anımsatırız.

6-EG, DGH'ye yönelik yayınladığı iki yazıda da aynı metodu kullandı. Bu metodu anlatan güzel bir halk deyişimi vardır: "Çamur at izi kalsın".

Hatırlanacağı gibi EG yayınladığı ilk yazıda bir tek cümlede, bir çırpıda DGH'yi tüm devrimci harekete saldırmakla itham etmiş ve kanıt olarak da DGH Deklarasyonu'ndan bir bölümü göstermişti. Ancak EG'li arkadaşlar söz konusu bölümle ilgili fikir belirtmeye, yorum yapmaya ihtiyaç duyma-

mıştı hala da böyle bir ihtiyaç hissetmedikleri ortadadır. EG 68. sayısında da DGH'yi "politik platformu reformizmden bile geri" olarak niteledi ve kanıt olarak, Özgür Düşün'de yayınlanan iki yazıyı gösterdi. Tabi ki yine yazıların içeriğine ve politik zeminine ilişkin en ufak bir tartışma yürütmediler.

7-Bizden kaynaklı bir yanlış anlaşılma var. "EG Neyi Savunuyor?" başlıklı yazımızda, EG özelinde genel değerlendirmeler de yapmıştık. Bunlardan biri de kitlelerin politik durumu ile devrimcilerin bu konudaki öznel hataları üzerine olan kısımdı. Yazımızdaki ifadelerden dolayı (Paragrafa "Bizi eleştiren bu arkadaşlar" diye girdiğimiz için) EG kitleleri apolitik buluyor ve bunun nedenini de nesnel koşullara-kitlelerin kendisine indirgiyormuş gibi anlaşıyor. Bunu düzeltiyoruz. EG'nin böyle bir tespiti olmadığını ve bunu eleştirdiğini biliyoruz.

8-Son olarak EG'nin genel öznellik eğilimine değinmek istiyoruz. Örneğin, EG sayı 66'daki "Kararlı ve Coşkulu Bir 6 Kasım" başlıklı yazıda "İÜ Merkez Kampüse giren öğrenciler rektörlük önünde eylemlerini bitirdiler. Eylemde Komünist gençlik kitleliliği ve inisiyatifi ile bir adım öne çıktı. Forum alanını halayları ile özgürleştiren komünistlerin kitleliliği dikkat çekti." diye yazıyor. Kendilerini "Komünist Gençlik" olarak tanımlamalarına dikkat çekmeliyiz. Nedense gerek EG, gerekse diğer pek çok politik kurum her eylemde hep kendisinin "kitlelilik ve inisiyatifi" ile öne çıktığını yazar. 6 Kasım örneğinde öyle bir kitlelilik ki, sanırız on bin öğrenci katıldı eyleme. Kurumların kendisine güvenmesi iyidir. Ama bu güvenden öte bir şeydir. Öne çıktığınızı kim söyledi, arkadaşlar?

Anket mi yaptınız kim öne çıktı diye? Hem belki 'bir' değil 'birkaç adım' öne çıkmışsınızdır. Saydınız mı hangi grup kaç kişi diye? Bu tarz çoktan bayatladı; artık kokuyor. Biz öne çıktık, militandık, özgülleştirdik, ezdik geçtik, en coşkuluyduk, en kiteseldik...vs. Siz kendinizi değerlendirmeyin, kitleler zaten sizi değerlendirip, hak ettiğiniz yeri verecektir.

EG'nin yazısına da bu anlayış yansımış. 'Komünistler', 'reformizmden daha geri bir platform' eleştirmişler, bunu yaparken de açmışlar ağızlarını, yummuşlar gözlerini... İşte bir örnek: "Yayınladıkları bildiri, reformistlerin, hatta en rezil devrim kaçkanlarının bile cesaret edemedikleri bir üslup ve yaklaşıma sahip." Böyle bir cümle kurup aynı cümlede üslup dersi vermeye çalışmak trajik, yazı içerisinde birkaç kez tekrarlanınca komediye dönüşüyor. Yazının genel üslubuna, kullanılan ifadelerin ağırlığına daha fazla değinmeyeceğiz. Çünkü EG'nin üslubunu değiştireceği ve haksız ağır ifadeleri düzelteceği yönünde pek umutlu değiliz.

Bir sayfalık bir eleştiriye, çok uzun bir karşılık verdik. Bu, haksız ve abartılı eleştiri getirmenin kolay; bunları düzeltilmenin ve gerektiği ölçüde yanıtlanmanın ise zor olduğunun bir göstergesi. EG bu tartışmayı istediği kadar sürdürebilir. Ama DGH için Özgür Düşün'ün kendisine ayırdığı sayfaları karşılık vermek için kullanmak bir kayıptır. Bu yazıda yaptığımız gibi, eleştiri ve yorumlara ancak haksız ve abartılı olduğu ölçüde yanıt vermekle yetineceğiz. Son söz yerine: Devrimcilik, biraz da, acımasızca özeleştiri yapabilmeyi, kendini değiştirip-geliştirebilmeyi ve eleştiri yaparken ölçülü-mantıklı-tutarlı-geliştirici olmayı içinde barındırdığı için zor iştir.□

Emekçi semtlerinde kitle faaliyetinin aracı olarak:

Yerel seçimler

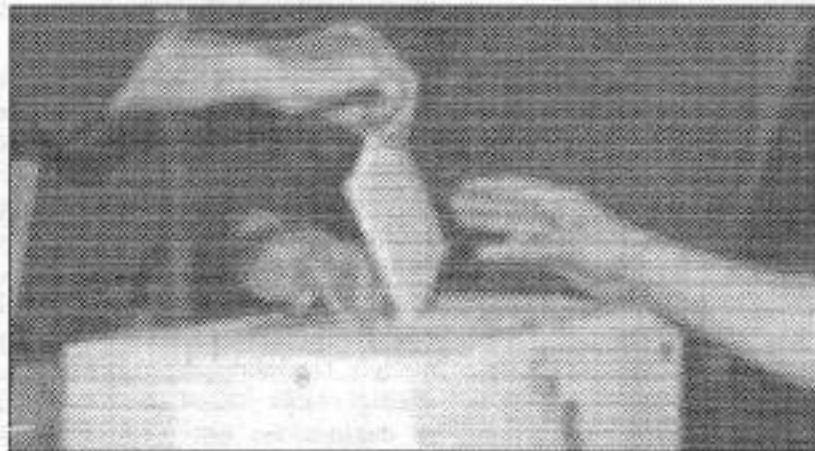
DEMOKRATİK GENÇLİK HAREKETİNDEN
DGH

Yaklaşan yerel seçimler Demokratik Gençlik Hareketi'ne kimi olanaklar sağlamakla birlikte, bazı sorumluluklarda yüklemiştir. Bu yeni olanakların ve sorumlulukların semt gençliği için ayrı bir anlamı olacaktır. Özellikle emekçi semtlerinde yoğunluğunu daha bariz hissettirecek olan politik atmosfer, kimi gündem maddelerini semt gençliğinin daha titizlikle ele almasını salık vermektedir. Doğru bir politikayla yaklaşıldığında yaşanacak süreçten birçok kazanımla çıkabilecek, azımsanmayacak mücadele deneyimleriyle daha büyük adımlara vesile yapılabilir.

Öncelikle bize birtakım olanakları sunacak olan sürecin özgünlüğüne, daha sonra ise sırasıyla bu olanaklara ve üzerimize düşen sorumluluklara değineceğiz.

Yaşanan sürecin özgünlüğüne değinirken, genel dünya konjonktürünü, ülkedeki ve bölgedeki gelişmeleri göz ardı edemeyiz. Emperyalizmin ideolojik tahakkümü, kitlelerin politikaya olan uzaklığı, dumura uğramış bilinçler ve düşünsel tükeniş yaşadığımız dönemin genel özelliklerinin bir kısmı-

Öncelikle bize birtakım olanakları sunacak olan sürecin özgünlüğüne, daha sonra ise sırasıyla bu olanaklara ve üzerimize düşen sorumluluklara değineceğiz.



na, üstelik üzerinden kolayca atlanılmaması gereken kısmını oluştururken tek yanlı olarak bunları öne çıkararak var olan gelişmeleri ve çok gerçekçi olan umutları göz ardı edecek değiliz.

Emperyalizmin azgınca saldırılarına, işgallerine ve ideolojik hegemonyasına dur diyecek olan sınıf mücadeleleri çok gerçekçidir. Bu sınıf mücadelelerinin iktidara ulaşmaya olan kararlılığı ve strate-

jik üstünlüğü de çok gerçekçidir. Sınıf mücadelelerinin bittiği yalanını en çokta dünyanın fırtına merkezlerindeki Yeni Demokratik İktidar talepleri boşa çıkarmaktadır. Halklar, yalnızca karşı bir duruş, tepki ve muhalefet değil, yeni bir iktidar yaratma perspektifiyle emperyalizme kafa tutmaktadır.

Ne salt olumsuzlukları ne de salt olumsuzlukları görüyoruz. Eskiyele yeninin, doğruyla yanlışın mü-

cadelesinde yalnızca tank değil, aynı zamanda müdahiliz. Dolayısıyla, örgütlü durumumuz gereği çelişkinin iki yönüyle de ilgileniyoruz. Özel olarak çelişkinin esas yönü olan emperyalist gericilikle ve onun politikalarıyla ilgileniyoruz.

Genel dünya konjonktüründen ve güçler dengesinden çok bağımsız olmayan ülke gündemi, yaklaşan yerel seçimlerle birlikte birtakım olanaklar sunmaktadır. 28 Mart seçimleri halkın kısmi olarak uzak durduğu güncel politik ortama biraz daha müdahil olmasına, dolayısıyla her kesimden politik güçlerin kendi politikalarını halka ulaştırmasına daha elverişli bir atmosfer yaratmıştır. DGH'nin yerel seçimlere ilişkin politikasına kaba hatlarıyla değinmeden önce, oluşan politik atmosferin sağladığı olanakları alt baylıklar halinde sıralayalım.

- Devrimci- demokratik hareketin genel olarak yaşadığı daralma göz önüne alındığında, oluşan politik atmosfer ve kitlelerin gündemine giren güncel politika, genel çizgiye hakim DGH örgütçülerine yeni ilişkiler yakalama fırsatı tanımaktadır. Doğru bir kitle çizgisiyle bütünleşen yeni ilişkilerle sağlam bağlar kurmanın vesilesi yapılabilir.

- Örgütlü durumumuzla ifadesini bulan yaşam perspektifimizi yeni insanlara anlatırken çektiğimiz sıkıntılar ve hangi araçlarla nasıl iletişim kuracağımız yönlü soru işaretlerini aydınlatmada pratik en geçer yoldur. Kitle çalışması pratik bir sürecin ifadesidir. Gençlik olarak böylesi bir pratik sürece semtlerde örgütlü bir tarzda henüz girişememiş olmamız önümüzdeki en önemli sorundur. Kitle çalışmasında doğru bir çizgiyi tutturabilmemiz için en kötü ihtimalle yanlış bir çizgiye (pratik bir sürece) sahip olmamız gerekir. Bu, bile bile yanlış yapalım de-

mek değildir. Fakat, dolaylı tecrübelerimizle girişeceğimiz bir süreçte hata yapmak kaçınılmazdır. Ancak dolaysız tecrübe sahibi olunduktan sonra hatalı çizgimizi sorgulama ve düzeltme şansına sahip oluruz. Tecrübelerimiz dolaylı olmaya devam ederse yanlış çizgiyi düzeltme şansımız olamaz. Çünkü dogmalarla hareket etmiş oluruz ki bu da doğadaki ve toplumdaki harekete kayıtsız kalmakla eş anlamlıdır. Dolaylı tecrübeye karşı olduğumuz anlaşılmalıdır. Geçmiş mücadele deneyimleri ve kuşaklar boyu aktarılan bize bugün için önemli ipuçları vermektedir. Ancak, son kertede doğru çizgi pratiğin içerisinde bulunacaktır.

- Kendi önceli olmasına rağmen, DGH deklarasyonun da ifade edildiği gibi bir sürecin ve genel gençlik hareketinin eleştirel ve özeleştirel bir süzgeçten geçirilmesiyle uzun ve canlı tartışmalardan sonra oluşturulan DGH'nin, sürece özgün politikalarını yanında genel olarak kendini anlatmak, tanıtmak gibi bir ihtiyacı da vardır. Kendiri deklere ettiği günlerde bu ihtiyacı özellikle semtlerde oluşturulacak platform, güç birliği vb. birlikteliklerde kendini tanıtmaya fırsatları yakalayabilir.

Yerel seçimlere yaklaşımımızı açıklarken, ülkenin mevcut gerçekliğini unutmadan bir hat izlemeliyiz. Demokrasinin en belirgin özelliği olarak gösterilen seçimlere değinmeden önce, sınısallığı anlatılmayan bir "demokrasi" kavramı çok iğreti durduğu için ilk önce onu açıklayalım.

Sınıflı toplumlarda sınıflarüstü hiçbir şeyden bahsedilemeyeceği gerçeğinden hareketle demokrasi de sınıfsaldır. Her sınıfın demokrasi anlayışı farklıdır. Ülkemizdeki hakim sınıfların ise demokrasi anlayışı burjuva demokrasiden dahi geridir. Emperyalizmin yarı-sömürgesi konumunda, burjuva

demokratik devrimini gerçekleştirememiş yapısıyla oynadığı demokrasicilik oyunu, onun feodal-faşist karakterini gizlemeye yarayan bir peçeden öteye gidemeyecektir.

Bugün ise emperyalizm ve proleter devrimleri çağında burjuvazi devrimci barutunu yitirmiş ve devrimci bir sınıfı, dolayısıyla yeni bir demokrasi anlayışını yarmıştır. Bu proletarya demokrasisidir. Yeni demokrasidir. Peki esas soruyu soralım: Demokratik Gençlik Hareketi'nin isminde de yer alan ve "demokrasi"den türeyen "demokratik" kelimesi hangi demokrasi anlayışını ifade eder? Burjuva-feodal demokrasiyi mi yoksa yeni demokrasiyi mi? İki olmadığı gün gibi ortadayken, ikincisiyle ilişkisini nasıl kuruyor, kurmalıdır?

Bu konuyu uzatmamızın sebebi, demokrasi anlayışımızın yerel seçimleri yaklaşımımızı belirleyeceği gerçekliğindedir. Öyleyse konumuza dönelim.

İki demokrasi anlayışının birbiriyle mücadelesi çeşitli biçimler altında sürdürülür/sürdürülmektedir. Geniş bir yelpazeyi oluşturan demokrasi güçleri bu mücadeleyi farklı araçlarla ama aynı hedefe yönelmektedir. Biz şimdi yalnızca bizim payımıza düşen kısmıyla ilgileneceğiz. Ama gözden kaçırmadığımız yanı, bu mücadelenin ancak genel hat gözden kaçırılmadığında anlamlı olduğudur. Öyleyse; sınıf mücadelesinin yürüdüğü alanlardan biri olarak demokratik alanda mücadele eden DGH, burjuva politikacılarının aksine hangi demokrasiyi savunduğunu çekinmeden söylemelidir. Onlar, ne olduğu belli olmayan(!) bir demokrasi söylemiyle kitlelere boş vaatlerde bulunarak burjuva karakterlerini gizliyor. Biz ise açıkça ilan ediyoruz ki yeni demokrasi mücadelesini destekliyor ve savunuyoruz.

Peki yeni demokrasinin mantığı seçimlerden ne tarzda faydalanmamızı şart koşar? Burjuva-feodal siyasi iktidarın kendi klik daşları ve halk güçlerine karşı kendi iktidarlarının devamı için giriştikleri bir süreci ifade eden yerel seçimler, bizim için farklı anlamlar taşımaktadır. Burjuva politikacıların çeşitli vaatlerde bulunarak oy avcılığı yaptığı ve kitleleri yalnızca sandık başına gidip oy kullanan sürecin edilgen bir parçası yapan politikalarına karşı, biz kitlelerin bütün süreçlerde canlı tartışmalar yürütmesi ve karar alma mekanizmalarında yer alması gerektiğinden hareketle, adımlarımızı bu yönde atmamız. Kitlelerden öğrenmesini bilmeyenler onlara öğretemezler de. Bu karşılıklı birbirini destekleyen diyalektik

bir süreçtir. Öyleyse bir bölgede yerel yönetimi kazanmaktan daha önemli olan kitle faaliyetinde deneyim ve yeteneğimizin artması, olanakların genişlemesi ve kitlelerin politikaya aktif olarak katılmasının sağlanmasıdır. Böyle bir çalışma yöntemiyle kazanılacak kitle desteği, yerel bir yönetimi (örneğin muhtarlık) kazanmamızı da sağlayabilir. O zamanda kitlelere yeni çelişkileri yaşatma fırsatı yakalamış olacağız. Çünkü yerel bir yönetim sonuçta merkezi siyasi iktidardan bağımsız değildir ve kimi politikaları nedeniyle siyasi iktidarla çelişebilir. Bu anlamıyla devletin kimi yaptırımlarına ve baskılarına maruz kalabilir. Daha da önemlisi bu çalışma yöntemiyle "kitlelerden kitlelere" politik perspektifiyle yeni iktidar model-

leri üzerine kimi örneklerin sınırlı imkanlar dahilinde de olsa yaşam bulması, kitle desteğini artıracak, halka güven verecektir.

Yeni demokrasinin mevcut sistemle olan çelişkisi seçim gibi bir oyunla aşılabileceği değildir. Üstte bir alt-üst oluşu gerekli kılacaktır. Bu alt-üst oluşu sağlayacak olan kitle desteği için yerel seçimler ve yerel yönetimler bir araç olarak kavranmalıdır. Daha net bir ifadeyle yerel seçimler stratejik değil taktik olarak ele alınmalıdır. Stratejik bir mücadelenin taktik bir süreci olarak yerel seçimler, kitle çalışmasında kazandıracığı deneyimler, sağlayacağı ilişkiler ve belki de yaratacağı özyönetim nüveleri ile yarın siyasi kültürünü bugünden gösterebilme olanağını sağlayacaktır.

Emperyalizm uyuşturur, uyuşturucuya hayır!

▶ Manisa-Akhisar Demokratik Gençlik Hareketi aktivistleri tarafından Özgür Düşün'e destek amaçlı düzenlenen gece için Akhisar Demokratik Gençlik Hareketi'ne ve geceye dayanışma amaçlı katılan Grup Yel'e Özgür Düşün kolektifi olarak teşekkür ediyoruz.

Dünya kendisine hükmeden emperyalist güçlerin deyişiyle; altın çağını yaşıyor. Bu genelleme şu soruyu akla getiriyor. Acaba toplumların en alt tabakasından en üst tabakasına kadar bütün toplumlar bu çağı yaşıyorlar mı? HAYIR! Yalnızca birkaç gelişmiş ülkeden ibaret.(G7 ülkeleri olarak adlandırılan ülkeler). Onlar gelişmişliklerine güvenerek dünyayı kendi tekelleri altında tutuyor ve bu genellemeyi yapmak da onlar için kaçınılmaz oluyor. Bu genellemeyi yaparken aslında emperyalizm ayakları çamurdan bir dev olduğunu ve girdiği her alanı talan ettiğini bir kez daha gözler önüne seriyor.

Bunun örneğini 11 Eylül saldırısından sonra terörizme karşı mücadele kapsamında özgür bir dünya yaratacağını ve terörizme karşı

olacağını belirten ABD'de görüyoruz. Aslında bundan sonra yapacağı işgalleri, terörizme karşı mücadele adı altında meşrulaştırmak istemektedir.

Afganistan ile başlayan terörizme karşı topyekün savaş ve sonrasında kanla, baskı ile gelen ithal demokrasi Irak'la devam etmiştir. Bundan sonra yapacağı sömürgeleştirme savaşlarını da demokrasi maskesini takarak gerçekleştirecektir.

Özgürlükler ülkesi?! olan ABD artık kendi dışındaki ülkelere, özgürlükler götürüyor, sanal demokrasiler yaratıyor, dünya jandarmasına soyunuyor ama yıllardır beri İsrail siyonizminin gerçekleştirdiği terörizme nedense müdahale etme gereği duymuyor. Nasıl ki Afganistan'da, Irak'ta ve Filistin'de yaşanan işgalin sebebi emperyalizmin sömürgeleştirme ve yayılma politikası ise, biz gençlerin de bugün yaşadığı en yakın sorunlardan biri olan uyuşturucu ve yozlaşmanın sebebi de empe-

yalızmin devamı için uygulanan politikalarıdır.

Dünyada yaşanan tüm bu işgal ve sömürgeleştirme saldırılarından ülkemiz hakim sınıfları da pay almak istiyor. Bunu yaparken de pay almak yerine pay olma sürecine giriyor. Kendisini av olmaktan kurtaramıyor ve av olmanın sonuçlarını ise halka baskıyı, yoksulluğu ve açlığı dayatarak gidermeye çalışıyor. Masum halkların kanları üzerine kurulacak olanlardan pay almaya çalışırken pay olan ülkemiz hakim sınıfları, insan haklarını ihlal etmeye, toplumun alt katmanlarını sömürmeye, ezmeye, yozlaştırmaya zemin hazırlıyor.

Son günlerde yapılan anketlerde uyuşturucunun özelde ülkemizde, genelde ise tüm dünyada yaygınlaşması dikkatimizi bu noktaya çekmiştir.

Uyuşturucunun tarihsel sürecine değinirsek yazılı insanlık tarihi kadar eski olduğunu söyleyebiliriz. Eski zamanlarda bu maddeler ilaç olarak kullanılırdı. Eski mısır uygarlığına ait hekim kaynaklarında afyondan ağrı kesici ve uyuşturucu bir ilaç olarak bahsedilir. Antik çağın en ünlü hekimi olan Hipokrates afyon adlı kitabında bu bitkinin sinir krizi, sakinleştirici ve ağrı kesici etkisinden bahsetmiştir. Ancak doz aşımında bilinç kaybı ve ölüme yol açtığına da değinilmiştir. Doğal olarak sermayenin temsilcileri bu maddeleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır ve yıllardır bunun ticaretini yapmaktadır. Nasıl ki bilimi kendi sistemlerini devam ettirmek için dünya halkları üzerine bombalar yağdırıp binlerce insanı öldürerek kullanıyorlarsa uyuşturucuyu da düşünmeyen, sorgulamayan bir insan tipi yaratarak varlıklarını devam ettir-

mek için kullanmaktadırlar.

Son zamanlarda gazetelerde çıkan haberlerde aşırı doz kullanımından dolayı ölümlerin artması dikkatlerimizi buraya çekmiştir. Yapılan anketlerde dünyada 147 milyon esrar, 13 milyon anfetamin türü uyuşturucular 13 milyonu afyon kökenli uyuşturucu olmak üzere 185 milyon uyuşturucu kullanıcısının bulunduğu tahmin ediliyor. Bu rakama 337 milyon adet uyuşturucu sakınleştirici dahil değildir. Liselerde de uyuşturucu kullanım oranının arttığı sürekli



vurgulanmaktadır. Liselerde uyuşturucu maddelerin nasıl ve kimler tarafından sokulduğu veya devletin neden engelleyemediği çok da inandırıcı değildir. Gençlik çok yoğun bir kuşatma altındadır. Toplumdaki uyuşturucu kullanımı yaşanan yozlaşmanın bir parçasıdır. Sosyal yaşamına kadar kuşatılmış olan gençlik her yönüyle zehirlenmektedir. Amaçlanan nedir?

Gençliğin toplumun en dinamik kesimlerinden birisini oluşturması ve yoğun bir genç nüfusun olması sistemi tedirgin etmiş ve sistem bu genç nüfusu kontrol altında tutmak için elinden geleni yapmıştır-yapmaktadır. Düşünen ve sorgulayan bir beyin yerine düşünmeyen, sorgulamayan bencil bir gençlik yaratmıştır. Bu görevi de burjuva medya en iyi şekilde üstlenmiştir. İşe, toplum için

önemli olan gerici değer yargılarını kullanarak başlamıştır. Bunun somut örneklerini kadının medyada meta olarak kullanılması ile gözler önüne seriyor. Klipler, filmler, diziler, magazin programları fark etmiyor. Hepsinde kadın bedeni ve cinselliği farklı konularla göz önüne getiriliyor. Yaşamın en doğal ve vazgeçilmez unsuru olan kadını sıradan, değersiz kullanım amaçlı bir meta haline dönüştürüyor. Bu programlar aşk yaşamaktan ve cinsellikten başka bir şey düşünmeyen bir insan modeli çiziyor. Toplumun kanayan yarası olan tecavüzü, tacizi ve fuhuşu yaygınlaştırıyor. İnsanı insan yapan unsurlardan, duyarlılıktan, mücadeleden uzaklaştırıyor. Yapılan tüm bu bilinçli saldırılara karşı kendi mevcut durumumuzu değerlendirip imkanlarımız doğrultusunda mücadele etmeliyiz. Gerçekleri bilmek ve dile getirmek yeterli olmuyor. Önemli olan sistemin bilinçli saldırılarını bilip bunları halk yığınları ile paylaşmak ve her yönden kuşatma altında olan gençliği bilinçlendirip değiştirmek, dönüştürmektir.

Uyuşturucu ve kültürel yozlaşmanın etkisinde kalan gençlerin savunduğu "uyuşturucuya özgürlük yürütişü"nin sistemin bilinçli saldırılarından biri olan yozlaşmayı besleyeceğini düşünerek bu yürüyüşü gerçekleştirmek isteyenleri kınıyor ve tüm gençleri "emperyalizm uyuşturur, uyuşturucuya hayır" çığlığıyla ezilen tüm dünya halkları için özgürlük mücadelesine çağırıyoruz.

**MANİSA-AKHİSAR
DEMOKRATİK GENÇLİK
HAREKETİ**

SOKAĞIN

E
S
İ

YEREL SEÇİMLER



yerel yönetim istediklerini öğrenmek için sokağın sesine kulak verdik.

Sorular:

- 1- Yerel seçimlerden beklentiniz nedir?
- 2- Nasıl bir yerel yönetim düşünüyorsunuz?
- 3- Özelleştirmeleri ve zamları savunan ve hükümet oldukları dönemde uygulayan partilerin adaylarına oy vermeyi düşünüyor musunuz?
- 4- Seçimlerde adayların hangi kriterlerine bakarak oy veriyorsunuz?

Yerel seçimlerden hiçbir şey beklemiyorum. Önce yapılacak ne var biliyor musun? Adaletsizliğin ortadan kalkmasını bekliyorum. Şimdi gördüğün şu simit 4 çeşit satılıyor: 150.000, 200.000, 400.000, 750.000 liraya. Bunun önce önüne geçsinler sonra, yerel seçimler mi ne yapıyorlarsa onu yapsınlar hemşehrim!

28 Mart'ta yapılacak olan yerel seçmele yaklaşmışımız şu günlerde düzen partileri yine bin bir vaatler sunarak halktan oy toplama gayretli içine girdiler. Bu güne kadar yerel yönetimlerde bürokratik, halktan kopuk halkın sorunlarına çözüm üretmeye çalışan bu partiler halk adına sorunlara çözüm üretmek için halkın karşısına çıkıyorlar. Özgür Düşün olarak bizde yerel seçimler öncesi halkın yerel seçimlerden ne beklediğini ve nasıl bir

Taner Şengül (28)-Balıkcı:

1- Gelen belediye başkanın, ben Beyoğlu için konuşayım, ben Beyoğlu'ndayım, çok kısa süre önce bir patlama oldu şu anda esnafın durumu gerçekten çok kötü, mağdur durumdayız. Belediye başkanı gelip bizimle konuşmalı ne istiyoruz ne gibi beklentilerimiz var gelip dinlemeli ve bize çözüm sunmalı. Yani ne şekilde yapabiliriz... Patlamadan sonra insanlar tedirgin, buraya giremiyor bütün esnaf

mağdur durumda. Belediye başkanını gelecek soracak ne gibi çözüm sunabilir; o bir şey söyleyecek biz bir şey söyleyeceğiz orta yolu bulacağız. Sonuçta esnafın mağduriyetini bir şekilde çözmeli ben böyle düşünüyorum.

2- Tabii yani halkla iç içe olmalı halkın dediği yapılmalı, kendi kafasına göre iş yapmamalı. Halkın derdini bilirse halkın derdini anlarsa, yani, daha iyi çözüm sunar. Kendi kafasına göre bir şey yaparsa, yine halkın dediği olmayacak, kendi dediği olur. Kendi dediği olduktan sonra da yine aynı tas aynı hamam. Ama dinlerse halkı esnafı ne dediğini bilirse, hem

4- Düşünce benim için her zaman ikinci planda. Ülkeye bir zarar vermeyecekse insan istediği şekilde düşünebilir. İsteddiği bir inanca sahip olabilir. Ama ben belediye başkanı olacak kişinin daha önce yaptığı işlere bakarım. Şimdi kesinlikle sıradan bir insan olmaz; bir profesör bir doktor bir şeyler olacak; daha önce bir şeyler üzerinde master yapmış olacak, belediye de çocuk oyuncuğu değil. Şimdi ben gidip belediye başkanı olsam her şey karman çorman olur. Şimdi oraya gelecek kişi daha önce ne yapmış? Yani kendisi ne bir profesör mü doçent mi herhangi bir doktora yapmış mı? Bir

böyle bir şey olsa daha iyi olur. Halka soran halkın içinde olan halkla birlikte hareket eden... Çünkü asıl gereken budur. Ama bizim halkımızın bunu idrak edecek bir şeye (bilince) sahip olduğunu düşünmüyorum. Halkın birlikte hareket etmesi çok zormuş gibi geliyor bana. Yetmiş insanların bunları yapabileceğini düşünüyorum. Mesela üniversite okumuş veya kendini yetiştirmiş insanların bu söylediğim şeyleri yapabilmesi normalmiş gibi geliyor. Onun dışında halkımız genelde "bizi büyüklerimiz yönetsin biz ona göre hareket edelim. Halkın ne dediği önemli değil büyüklerimizin dediği önemli" gibi düşünüyor. Bu ortamda bunların olması biraz zormuş gibi geliyor bana ama yine de olsa iyi olur. Ama İstanbul için halka sorulması, insanlara nasıl bir İstanbul istediklerinin sorulması önemli gibi geliyor bana.

3- Ya ben. Onları pek onaylamıyorum. Hoşuma da gitmiyor aslında. Yani bugün zamlarla insanların bir şekilde alım gücü düşürülüyor. Bu yüzden ben taraftar değilim şimdiki yönetimin veya gelecek diğer yönetimin hiçbir şey değiştirebileceğini zannetmiyorum. Yani CHP de olsa AKP de olsa bir şey fark etmediğini görüyorsun. Sadece siyasi anlamda biraz farklılar o da ne; biri dini savunuyor diğeri savunmuyor. Bundan ibaret. Ben o yüzden uğraşmıyorum artık, kendi hayatımı sürdürüyorum, bundan da son derece mutluyum. Halkın nasıl yaşadığına pek artık bakmıyorum, kendim mutlu olduğum için öteki tarafları pek görmüyorum.

4- Vermiyorum ki oy. Oy vermeyi düşünseydim kriterim de olurdu.

Yerel yönetim katılımcı olsa daha iyi olur bence. Türkiye için çok zor olur ama yine de bence böyle bir şey olsa daha iyi olur. Halka soran halkın içinde olan halkla birlikte hareket eden... Çünkü asıl gereken budur. Ama bizim halkımızın bunu idrak edecek bir şeye (bilince) sahip olduğunu düşünmüyorum.

onun için daha iyi olur hem de ülke için.

3- Şimdi şunu söyleyeyim oy vermemek gibi bir düşüncem yok oyumu muhakkak vereceğim. Ama o şekilde baktığın zaman yani cumhuriyet kurulduğundan bu güne kadar belki imkansızlıklar yüzünden yapamadılar belki keyifleri için yapmadılar böyle baktığımız zaman kimseye oy veremeyiz. Ama belki en azından bu şekilde en azından bugüne kadar yapmak istediklerinin birazını yapanlara bakanım o şekilde oy veririm. Ama şu şekilde bakınca, özelleştirme yapmayacak, zam yapmayacak ama hepsi yapıyor.

konu üzerinde uzman mı? Daha önce ne şekilde görev yapmış? Yaptığı görevde başarılı olmuş mu? Bakarım. Bana göre eğitim seviyesi çok yüksek olması lazım

Ercan Özcan (34)-İşportacı:

1- İstanbul için Büyükşehir belediye başkan adayının raylı sisteme geçiş yapması daha büyük adımlar atması ve altyapının tamamıyla yenilenmesi en büyük isteğim bu.

2- Yerel yönetim katılımcı olsa daha iyi olur bence. Türkiye için çok zor olur ama yine de bence

Mahmut Korkmaz (50)**Simitçi**

1- Yerel seçimlerden hiçbir şey beklemiyorum. Önce yapılacak ne var biliyor musun? Adaletsizliğin ortadan kalkmasını bekliyorum. Şimdi gördüğün şu simit 4 çeşit satılıyor: 150.000, 200.000, 400.000, 750.000 liraya. Bunun önce önüne geçsinler sonra, yerel seçimler mi ne yapıyorlarsa onu yapsınlar hemşehrim! Mesela bugün bir süper markette hem manavlık yapıyor, hem fırıncılık yapıyor, hem beyaz et satıyor, kırmızı et satıyor.. her şeyleri satıyor. Diğer bakkal bakkallıktan çıkmış, simitçi simitçilikten çıkmış, efendime söyleyeyim, kasaplar kan ağlıyor, işte esnafın hali bu. Fırıncılar da ağlıyor. Ekmek piyasada 300.000 lira bunlarda, 225.000 lira. Bunların önüne geçmedikten sonra yerel seçimlerden de bir şey beklemiyoruz, hükümetten de beklemiyoruz, Türkiye'den de beklemiyoruz.

2- Bize de kimseye de hiçbir şey sormuyor. Bize sormaları için önce adaletsizlik ortadan kalkacak. Türkiye'de bin defa seçim yapsalar yine aynı olacak. Başka da hiçbir şey olmaz.

3- Zaten biz onlara karşı geliyoruz. Oy meselesini karıştırma dedim ben sana baştan!

4- Şimdi kişisel olarak, kişiliğine bakarız. Oy verirken kişilik çok önemli bizim için.

Cemal Taşdelen (35)**Cöpcü**

1- Valla ne diyeyim... Hangisi iyi giderse ona vereceğiz. Hizmet bekliyoruz. Aylığımızı gününde bekliyoruz.

2- Valla ne bileyim işte o günden sonra konuşacağız, şimdi ne konuşalım. Tabi bize halka sorması lazım ama öyle olmuyor işte.

3- Ben kişiliğine bakarım. Bakarım kişiliğine, bu adam benim adam, veririm oyunu. İster iyi olsun ister kötü olsun.

Ökkeş Şahin (30) Cöpcü

1- Yani dedik ya abi hayırlısı. Yarın öbür gün bir kadro açılrsa, bize de kadro verseler daha güzel olur yani. Bizim beklentimiz bu. Şimdi bu özel sektörde bu işin sonu yok. Ama bizi kadrolu yaparlarsa mutlu oluruz yani.

2- Bize sorulmasını fikrimizin alınmasını isteriz. Ama bize kimse sormaz abi.

3- Abi hangisi hayırlısı ise ona vereceğiz. Hangisi delikanlıysa ona veririz.

4- Daha önce konuştuğuna yapanlara, maaşımıza zam yapanlara veririz. Zam yapmayana (maaşa) ben niye vereyim oy. Abi işte, halka yardımı olana, bizi kadrolu yapacak kişilere oyumuzu veririz.

Erkan Yıldız (26)**Kaportacı**

1- Yerel seçimlerden beklentim biraz daha yöneticilerin, insanlara, fakir insanlara daha fazla eğilmelerini istiyorum. Biraz daha hayatlarının kolaylaştırılmasını istiyoruz. Bir de çok fazla rantçılık var, adam kayırma var bu da olmasın.

2- Her şey bulunduğu beldenin menfaatine olmalı. Bulduğumuz beldede gerektiğinde bizimle de gerektiğinde de bizimle birebir ilgilenecek her türlü sorunlarımızla ilgilenecek. Hizmetleri biraz daha sosyal olmalı, hayatı kolaylaştı-

racı olmalı. Ciddi değişiklikler yapmak lazım böyle alışlageldik reformlar yetmez. Mesela bir örnek vereyim size: Sağbğa yönelmek lazım insanlar ilaç alamıyorlar, temizliğe biraz daha eğilmek lazım vs. vs. işte böyle gidiyor yani.

3- Şimdi şöyle bir şey, bir lar var: "bu değirmen dönüyor da bu değirmenin suyu nereden geliyor" Şimdi önemli olan gelen su. Biz burada vergimizi vermezsek, kalkıp Amerika'dan, Yunanistan'dan gelip adam senin ülkenin yararına bir şey yapmaz. Sana para verse bile senden bir şeyler bekler. Şimdi Amerika bize parayı veriyor ama bizi her türlü eline geçirmiş bir tarafa kımıdatmaz seni. O zaman ne oluyor, kaynak bulamıyorlar, kaynakları harekete geçiremiyorlar, insanlara bunu yüklüyorlar. Bir yerlerde tıkanıyor. Benim kanaatim bir yerel yönetici adil olmalı. Adil olmazsa, Allah'tan korkmazsa olmaz. Muhakkak pürüzleri çıkar. Ama Allah'tan korkarsa bire bir kaldığında bile bir şey yapamaz. Adaletli bir yöneticiye de kavuştuk gibi geliyor bana. Şimdi bunun meyvesini yiyemiyoruz ama ileriki zamanlarda yiyecekmiz gibi geliyor bana.

4- Parti olayı tamamen ikinci planda olan bir şey. Tabii bu seçimlerde parti de önemli. Çünkü sonuçta partiye de bağımlı oluyor partiyi temsil etmiş oluyor (seçilen kişi). İlk önceliğim kişinin şahsiyeti. İnsanlara yaklaşım rantçı mantçı biri olmaması. Her şehircilik yapmaması.□



Auguste Comte

Pozitivizm bilimleri tarihi süreçleri ile değerlendirir. İlk olarak gökbilim düzeyinde değerlendirme yapmaktadır. "En basit en genel ve insandan en uzak olgular gökbilimsel olgulardır. Bu olgular yeryüzünün fiziksel olguları izler, bundan sonra birbirine bağımlı olan kimya olguları gelir, bu olgularda ayrıca yeni bir dizi yasa gözlemlenir, bu dizi etkileri daha az yaygın olan benzerlik yasa dizisidir.

.....
Pozitivizmin kurucusu Auguste Comte¹ (1798 - 1857)'dir. Pozitivist bilgi kuramı nasıldır, temel savları nelerdir, pozitivizm bilgiye, bilime ve sosyal bilime nasıl bakmaktadır?

1. Pozitivizmin bilgiye bakışı

Biz ancak gözlemlenen olayla-

POZİTİVİZM

A. Comte kendi felsefi düşünme tarzının, aslında "Kopernikus, Kepler ve Galilei"⁴ ile başlayan yeni çağ pozitivizmin sistematik yükselişi olduğunu söyler.

rın, görüntülerin (fenomenlerin) bilgisini biliriz; bilginiz, mutlak, değişmeyen, kesin bilgidir. Bir olayın özü, keza olayların "gerçek nedeni" üstüne soru sormanın hiç bir anlamı yoktur; tersine, ancak, olayların birbiri arasından gelmesinin veya bu olayların diğer olaylarla benzer biçimlerde olmasının bir nedeni vardır. Biz, bu bağlantıları benzerlik bakımından ele aldığımızda kavramlar olarak, ard arda geliş bakımından göz önüne aldığımızda da görüntülerin yasaları olarak adlandırırız. Bütün bilimsel bilginin amacı da görüntülerin yasalarını öğrenerek, sonra bunların yardımıyla gelecek görüntüleri önceden bildirebilmektir; bilmek önceden görebilmek içindir. "Pozitif yasaların son ereği, ussal olarak önceden görmektir"² der Auguste Comte.

Pozitivizm, bu tür bilgi dışındaki, bilgi adına yapılan her şeyin metafizik³ olacağını, bunun da reddilmesi gerektiğini ve yalnızca duyu deneylerinin kabul edeceğini belirtir.

A. Comte kendi felsefi düşünme tarzının, aslında "Kopernikus, Kepler ve Galilei"⁴ ile başlayan

yeni çağ pozitivizmin sistematik yükselişi olduğunu söyler.

2. Pozitivizmin bilime bakışı

Bilimin başlıca hedefi ne olmalıdır? "Evreni tanımak ve evrendeki olaylara ilişkin elde ettiğimiz bilgileri başkalarına aktarmak için betimlemeye gerek vardır. Evreni tanımak, evrendeki olayları, görüntüleri ve görüntüler arasındaki bağlantıları araştırmakla elde edilir."⁵

Betimleme bilim için herhangi bir araç, bir yol, bir yöntem değil, tersine onsuz olunamaz bir araç olarak aynı zamanda bilimin amacıdır da; daha doğrusu bilimin amacının bir bölümüdür.

Bilim, fenomenlerini betimleyen ne gibi adımlar atar? Bu soruyu, bilim nasıl çalışır? Sorusuyla eş tutabiliriz. Bilim, fenomenlerini betimlemekten başka bir şey değildir. Bilimin nasıl yapıldığını anlamının en doğru yolu, bilimsel çalışmalarını, araştırmalarını adım adım izlemektir. Bu adımlara şu tekniklerle ulaşılmaktadır; 1- Gözlem, 2- Deney, 3- Ssayma ölçme, 4- Şemalaştırma. Pozitivizme göre, bilim bu evreden geçerek var olur. Aslında birinin bitim noktası diğ-

rinin başlangıç noktası deildir. Bu yöntemler iç içe de geçmiş olabilir.

Bu teknik aşamaları açmaya çalışırsak;

2.1. Gözlem: Bu aşamaya doğaya ya da şeye sorulan sorunun niteliği değişim gösterir. "Niçin" yerine "Nasıl" sorusu sorulur. Gözlemin önemi nerden kaynaklanmaktadır? Gözlem bilim için ne anlama gelmektedir?

Olgulardan edindiğimiz ilk bilgi, duyumlara dayanan bilgi tarzı olduğunu daha önce belirttik. Gözlemden edindiğimiz bilgi ile olaylar arasında bağlantılar kurarak tasarımılamaya veya deney bilgisine gidilir. Gözlemin açık ve seçik olduğunu kanıtlayan betimlemeler yapılır. Gözlem olaylara müdahale etmez. Olayları kendi doğallığında anlamaya ya da çözmeye çalışır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bilim, olayları kesin doğru ve ekonomik dile getirmektir. .

2.2. Deney: Deney de bir çeşit gözlemdir. Deney gözlemden olduğu gibi denenecek olgular seçilir, onların bir sıralaması yapılır. Aradaki temel ayırım, olgulardaki yaklaşımda kendini gösterir. Gözlemden olayların akışına müdahale edilmez, oysa deney böyle bir müdahaleyi gerektirir.

Gözlemci olup biteni izleyip olgulardan hareket edip doğal koşullardan yararlanır, deneyci yapay koşullar altında olguları üretme yoluna girer.

Deney ve deneyimi (yaşantı) birbirinden nasıl ayıracağız? Pozitivizme göre bunun cevabı; deney, deneyimden başlıca olarak niceliksel olmasıyla ayrılır.

En geniş anlamda savunulabilen ve en geniş biçimde deneyimi tamamlayan bu düşünceler en bilimsel olanlardır. Düşüncenin yol

gösterdiği deney, bilimi temellendirir, bilinç ve amaçla deneyimi genişletir.

Deneyde temel olan olgular arasındaki bağı kurabilmektir. Bunu da niteliksel ve niceliksel olmak üzere iki biçimde gerçekleştirir.

Niceliksel bağıntı, niteliksel bağıntının daha özel daha basit durumudur. Doğa bilimleri niteliksel bağıntıları niceliksel bağıntılar cinsinden temsil etmeyi belirgin bir çaba gösterir. Bu da bağıntıların ölçülmesi, sayı cinsinden dile getirilmesi demektir.

2.3. Sayma – Ölçme: Ölçmeye başvurmaksızın herhangi bir bilim dalında bir ilerleme sağlanamayacağı gibi ölçmesiz bilim yapılabileceği söylenemez. Bilim ulaştığı sonuçları elden geldiğince kesin, açık ve doğru biçimde dile getirmek ister. Böyle bir dile getirme olanığını, ancak ölçme sayesinde kazanılır.

Pozitivizm için ölçme, bilimin betimlemelerinin sayı ve ölçüye vurulması demektir, istenen kesinlikte ölçmedir. İlk sayı tasarımları, adla veya ad olmasızın çevrenin etkisine göre meydana gelir. Bu tasarımlar, görme, dokunma veya işitme duyusu yoluyla da gelişirler, son durumda ritme dikkat edilmesi yoluyla olur.

Niçin sayarız? Saymakla elde ettiğimiz nedir?

Saymak çevremize güven duygusudur. "Doğrudan doğruya sayma ile ancak duyusal, olgusal verileri sabitleştirmiş oluruz. Böylece onların akış içinde yitip gitmelerini önlemiş oluruz. Çünkü evrende olup bitenler bir defaktır, akıp gider. Böylece değişmeyen bilgiye ulaşılabileceğini vaat eder." 6

Bilim, başarılarını sayı ve ölçüye vurarak, ölçüp biçerek yaptığı betimlemelere kesinlik ve gü-

venirlik kazandırır.

2.4.Şemalaştırma: Pozitivizmin şemalaştırmayı, soyutlama ve kavramlaştırmayla ele almaktadır. Soyutlamayı bir ayıklama süreci olarak görür. Kavramlara soyutlama⁷ yolu daha önce J. Locke'ta ifade edilir. Pozitivistler bu yöntemi değiştirmeksizin kabul ederler.

Pozitivizmde, kavram ile kavranılan arasındaki ilişki biçiminde dile getirir. Bu ikisi arasında, yani olayla düşünme arasında bir uygunluktan söz ederler. Olayların soyutlanması, birleştirilmesi, şematize edilmesi sayesinde bu uygunluk kuralur.

Olayların düşünmeye uyumunun bir başka ifadesi de olayların düşünmede şemalaştırılmasıdır.

Olayların betimlenmesi amacıyla düşünmede şemalaştırmasının bir tarzı da kavramlardır. "Kuram, şemalaştırmadan başka bir şey değildir."⁸

Pozitivizm bilimleri tarihi süreçleri ile değerlendirir. İlk olarak gökbilim düzeyinde değerlendirme yapmaktadır. "En basit en genel ve insandan en uzak olgular gökbilimsel olgulardır. Bu olguların yeryüzünün fiziksel olguların izleri, bundan sonra birbirine bağımlı olan kimya olguları gelir, bu olgularda ayrıca yeni bir dizi yasa gözlemlenir, bu dizi etkileri daha az yaygın olan benzerlik yasa dizisidir. Daha sonra fizyolojik olgular gelmektedir. Matematik bilimi ise bu bilimler içinde yerini almaktadır."⁹

Bu beş bilimin dışında toplumsal fizik olarak adlandırılan sosyoloji yerleştirilir. Sosyolojinin amacı toplumu bilimsel olarak araştırmak ve doğa bilimlerine uydurmasıdır. "Bu bilimin özü geçmişe yönelik derin araştırmada şimdinin gerçek açıklamasını ve geleceğin genel görünümünü elde et-

meye dayanır.”¹⁰ Sosyoloji nasıl bir bilimdir? Sosyoloji herşeyden önce toplumsal yaşamda tüm dünsel ve ahlaki olguları gözlemlemek ve anlamakla yükümlü sonuncu bilimdir.

3. Pozitivizmin sosyal bilime bakışı

Pozitivizmin sosyal bilimlere bakışının temelinde Auguste Comte'un belirlemiş olduğu "Üç Durum Yasası"¹¹ yatar. Bunlar; teoloji (dinbilimsel), metafizik, pozitivizm'dir. Bilginin gelişmesinde ya da sosyal bilimin gelişmesinde takip edilen dizge şöyle açıklanır; "dinbilimsel felsefe doğrudan doğruya tüm olguların ilk kaynağına yerleşerek, özellikle onların genel nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışır; oysa pozitif felsefe, insan zihni için ulaşılmaz saydığı tüm neden araştırmasını bir yana bırakarak yalnız ya-sa'yı yani olgular arasında bulunan sağlam benzerlik ve ardışıklık ilişkilerini ortaya çıkarmaya yönelir. Bu iki bakış açısı arasında doğal olarak metafizik bakış açısı yerleşti, bu bakış açısı her olguyu o olguya özgü soyut bir gücün ürünü olarak belirleyen bakış açısıdır."¹² Böylece pozitif felsefe ve sosyolojisi temellen-dirmeye gidecekti.

Auguste Comte "insan kavrayışını iyi algılayabilmek için, o düşüncenin tarihine ulaşılmalıdır." der. Tarihi incelenirse algılanabilir. Yine bir sınıflama yaparsak dinbilimsel evreyi üç aşamada ele almak mümkün; "Fetişçilik, çoktanrıcılık, tektanrıcılık."¹³

3.1. Pozitif din anlayışı

Comte pozitivizmi, insanlığın ilerleyişi yolunda bilimsel bir düşünce biçimi olduğu kadar bir inanç biçimidir. Dini dünya düzenleyicisi olarak görür, ona ma-

neviliği dışında toplumsal işlev yükler. Bu da bir dünya dinine evrilmesine vesiledir. Pozitif dinde Tanrı yerini insan alır. Bu yüzden, bu yeni din insanlık dini olarak adlandırılır. Bu dinin kurucuları, sürdürücüleri, önderleri yetkin insanlar olacaktır. İnsanlık en büyük güçtür. İnsanlık dini en büyük inançtır. İnsanlık bilebileceğimiz, görebileceğimiz, düşünebileceğimiz en soylu varlıktır, büyük Varlık'tır. İnsanlık kendi bilincine tarihte ya da tarihle varır.

Pozitif dinin formülü şudur; "ilke olarak aşk, temel olarak düzen, amaç olarak ilerleme."¹⁴ Böylece din dünyayı, dünya da insan sistemlerini ve insan eylemlerini düzenleyen bir güçtür.

3.2. Pozitif tarih anlayışı;

Comte düşüncesi bugün herşeyden önce önerdiği güçlü tarih kavrayışıyla dikkatinizi çeker.

Herşey tarihsellik içine yerleşmiştir, her şey tarihin ağırlığını taşır, herşey önce dinsel yani düşsel, sonra metafizik yani soyut olanı geride bırakarak, pozitif yani gerçek olana doğru açılmış olan bir gidiş içindedir. Bireyler arasında etkin ya da edilgin olsa da dünya tek bir çizgi üzerinde hareket eder. Bu konuda Auguste Comte "Tarihini bilmedikçe bir bilimi tam olarak algıyamayız"¹⁵ der.

Pozitif bilim, bilimlerin hızla geliştiği ve çeşitlendiği bir çağda bir gerçeklik bildirisi, bir bilim inancıdır, öte yandan gelişim fikrinin iyiden iyiye belirdiği bir dönemde bir tarih bilincidir.

4. Sonuç;

Pozitivizmi genel olarak değerlendirdiğimizde;

1. Pozitivizm doğa bilimleriyle sosyal bilimleri birleştirir

2. Pozitivist bilgi, zamandan, mekandan bağımsız değişmeyen bilgidir.

3. Pozitivizm kendini sürekli ve lineer tarihsellik içinde var eder.

6. Dipnotlar

1 - Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, Paradigma yayınevi, İstanbul 2002, sf:221

2 - Auguste Comte, Pozitif felsefe kursları çev: Erhan Ataçay, Sosyal yayınları, İstanbul 2001, sf: 35

3 - Auguste Comte, A.g.e, sf:33

4 - Afşar Timuçin, Düşünce Tarihi, İnsan-çil Yayınları, İstanbul 1997, sf: 642

5 - Ö. Naci Soykan, Bilgi ve Belirleme, Kültür Yayınları, İstanbul 1998, sf: 33

6 - Ö. Naci Soykan, A.g.e, sf:66

7 - John Locke, İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme çev: Vehbi Hacıkadıroğulları, Kaba-çil Yayınevi, İstanbul 1996, sf:275

8 - Ö. Naci Soykan, A.g.e, sf:82

9 - Murtaza Korlaeçi, Pozitivizmin Türkiye'ye girişi ve İlk Etkileri, İnsan Yayınları, İstanbul 1986 sf: 110-112

10 - Ö. Naci Soykan, A.g.e, sf:84

11 - Auguste Comte, A.g.e, sf:32

12 - Afşar Timuçin, a.g.e, sf: 645

13 - Ş. Ural, Pozitivist Felsefe, İstanbul 1988, sf:41

14 - Nusret Hızır, Felsefe Yazıları, Çağlaç Yayınları, İstanbul 1978, sf: 282-283

15 - Doğan Özlem, tarih felsefesi, ara yayıncılık, İstanbul 1982, sf: 112-113

KAYNAKÇA

- Cevizci, Ahmet, Felsefe Sözlüğü, Paradigma yayınevi, İstanbul 2002

- Comte, Auguste, Pozitif felsefe kursları çev: Erhan Ataçay, Sosyal yayınları, İstanbul 2001

- Hızır, Nusret, Felsefe Yazıları, Çağlaç Yayınları, İstanbul 1978

- Korlaeçi, Murtaza, Pozitivizmin Türkiye'ye girişi ve İlk Etkileri, İnsan Yayınları, İstanbul 1986

- Locke, John, İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme çev: Vehbi Hacıkadıroğulları, Kaba-çil Yayınevi, İstanbul 1996

- Özlem, Doğan, tarih felsefesi, ara yayıncılık, İstanbul 1982

- Ural Ş., Pozitivist Felsefe, İstanbul 1988

- Timuçin, Afşar, Düşünce Tarihi, İnsan-çil Yayınları, İstanbul 1997

SOSYOLOJİK DÜŞÜN

ÖZGÜRLÜĞÜN BİLİMİ
OLARAK SOSYOLOJİ

Tarihi doğuşunu Fransız Devrimi'ne borçlu olan sosyoloji, toplumların kapitalizmle birlikte dönüşmesinin, değişmesinin hızla kazanmasıyla zorunlu olarak bu değişikliğin ve dönüşümün altında yatan itici güçleri aramaya ve anlamaya yönelik çabayla yola koyulmuştur.

Bu köşede ortaya koymaya çalışacağımız sosyolojik çözümler, toplumsal mücadelenin düşünsel ambarını zenginleştirerek bilimsel bilgiyi toplumsallaştıracak ve bunu halk için üretimini sağlayacak çabaları amaçlayacaktır. Bilimden kastettiğimiz nokta, bilimin gerçek özüdür ki, hangi egemen düşünce-yaşayış tarzı egemense bir düzende, bilim hakkındaki görüş de bu egemen düşüncenin bir uzantısı şeklinde olmaktadır. Böylece mev-

cut toplumsal düzende bilim ya da üniversite yapıda ürettiği söylenen bilimsel bilgi, egemen gücün siyasal işlevine sahip olacaktır. Buna göre Türkiye'de öğretilen sosyolojiyi kendi bilim anlayışımızla birlikte değerlendirelim.

Mevcut sistemle doğrudan ilişkili olması açısından Anadolu Üniversitesi yayınlarında "Davranış Bilimlerine Giriş" adlı kitapta Prof. Dr. Enver Özkalp (2003), sosyolojiyi şöyle tanımlıyor: "*insan ilişkilerini inceleyen bilimsel bir disiplin*" ya da "*insan toplumlarının ve bireylerin sosyal davranışlarının bilimsel olarak incelenmesi*" (s.3) şeklinde ifadelemektedir. Her şeyden önce bu tanım ve bu tanımlı yapan düşünce biçiminin ne sosyolojiyle ne de bilimsellikle bir alakası vardır. Çünkü sosyolojiye

davranış bilimi olarak bakılmaz; bakılırsa beşeri-sosyal gerçekliğin ontolojik (varlıksal) niteliği deni kaçırılır. Mevcut egemen ilişkilerde Özkalp ve onun gibi olanların (Emre Kongar örneğin) ortaya koydukları bu tanım kendi siyasal duruşları itibarıyla anlamlıdır; ancak bilim için anlamsızdır. Sonuçta yapılan bilim değil, teleolojik yaklaşımdır ki; iktidar odaklıdır. Sosyoloji ve bilim hakkındaki görüşlerimizi geçmeden önce neden sosyolojinin davranış bilimi olamayacağını bir örnekle açıklamaya çalışalım. Bu zorunludur, çünkü Türkiye'de gerek ortaöğretimde gerekse yükseköğretimde öğretilen sosyoloji kendi özünden uzaklaştırılarak iktidar merkezli olarak sunulmaktadır. Bu aldanmış bir hikaye ile açıklayalım:

Anlatacağımız örnek bilim

bir hikaye... Bir gün Ankara'nın herhangi bir semtine kalabalık bir belediye otobüsünde ayakta yolculuk eden bir yolcu, onca kalabalık arasında yanındakine sorar: "Affedersiniz subay mısınız acaba?". Karşısındaki "hayır" cevabını verir. "Peki babanız subay mı?" diye tekrar sorar. Cevap yine "hayır"dır. "Peki amcanız subay mı?" diye tekrar sorar. Adam yine "hayır!" der. Birkaç akrabasını daha sorduktan sonra karşısındaki adam dayanamaz ve "Hayır kardeşim! Ne ben subayım, ne de benim sülalemde bir subay var!" diyerek hiddetlenir. Bunun üzerine soruyu soran adam otobüsteki kalabalığa rağmen karşısındakine bağırarak "O zaman ayağıma niye basıyorsunuz?" diyerek azarlar. Şimdi bu hikayede herhangi davranış yok; olmayınca doğal olarak Özkalp ve benzerleri için bu olayın sosyolojik tarafı da olmayacaktır. Oysa bu hikayede davranış gözükmesine bile çok açık bir biçimde toplumsallık vardır. Çünkü soruyu soran kişinin ayağına basan kişiye "subay mısınız?" diye sorması, Türkiye'deki toplumsal normun (kuralların) otobüsteki yansımalarıdır. Bu toplumsal norm devlet tarafından inşa edilen ve bir hegemonik araç olarak kullanılan askeri egemenliğin toplumdaki korku ve histeri uyandıran halidir. Ayağına basan kişinin bu toplumsal norm içerisinde subay olup olmaması o kişinin davranışını değiştirmesine yol açacaktır. Subaylık imajı toplumsal normdaki iktidarlığın bir statüsü ve öğesidir. Otobüsteki bireylerin bu iki kişiye yaklaşımı da bu norma göre olacaktır. Bu örnek bile sosyolojik çözümlemenin nasıl olması gerektiği konusunda bize bir ipucu verebilir. Sosyolojiye davranış bilimi olarak ba-

kanlar, her medyatik veya popüler konuyu da Türkiye'nin gerçekliği olarak dile getirebilmektedirler (Popstarı bu gerçekliğin bir parçası olarak savundukları gibi!). Oysa biz biliyoruz ki, ne bunlar Türkiye gerçekliğinin bir parçasıdır, ne de bu yorumu yapan burjuva sosyologları(!) bilim insanlarıdır. Bilinmesi gereken bir gerçek var ki, bu yaklaşımla-

"socio" öğesidir. "Socio", Latince'de "arkadaş, dost, yoldaş, emektaş, emektaş" anlamına gelmektedir; kendisiyle bir şeyler paylaşılan, işbirliği yapılan kişi. Emeye, paylaşım dayalı insan birlikteliğidir. Bununla birlikte "socio"lar hısımlık, akrabalık, hemşehrilik, örgütlülük vb aidiyetlerin yanı sıra düşüncesizlik, sevgi, dostluk, imandaşlık gibi

Bizim burada sosyolojinin mahiyetiyle ilgili ortaya koymuş olduğumuz görüşler de egemen sınıfların kendi burjuva-feodal eğitim anlayışıyla bilimi manipüle edip kendi devamlılıkları için birer baskı aracı olarak kullanıp, yarattığı aldanmışlığa, yabancılaşmaya karşı bilinçli bir haysiyet haykırışıdır.

rı sergileyen ideologlar mevcut olan, ancak olmaması gereken Türkiye gerçekliğinin bir parçaları olarak ait olmuş oldukları egemen ilişkinin bir uzantılarıdır. Bu açıdan sosyoloji bize, sosyoloji adına konuşanların da sosyolojisini yapma olanağını vermektedir. Bu da yetmez, sosyoloji, kendimizi de sosyolojik açıdan çözümleme olanağı verecektir. Önemli olan bunu rasyonel biçimde kullanabilmektir. Yeri geldiğinde bu konulara değineceğiz.

Sosyoloji teriminin etimolojik tanımını vererek devam edelim. Sosyoloji terimi, Latince "socio" ve Yunanca "logos" kelimeleri kök olarak alınmak suretiyle türetilmiştir. "Logos", Yunanca "bilmek, bilgi" ya da "söz" anlamlarını taşır. Ancak "socio-logie"deki "logie" Fransızca tasvirde çok "açıklamayı", "disipline edilmeyi" içermektedir. Asıl önemli olan yön

aşkın ifadeleri de içerebilir. Onun temelinde olan şey, "hayatın yeniden üretilmesi"dir, yani hayatın idame ettirilmesi yolundaki bilinçli insan çabası çerçevesinde ortaya çıkar ve bu çabanın münferit tezahürlerinin somut gerekleri uyarınca biçimlenir; dolayısıyla yukarıdaki özelliklerin herhangi birine veya toplamlarına indirgenemez (Cangizbay,1998). Sosyolojinin yönelmiş olduğu araştırma nesnesi de toplumsal emek, iş, akıl ve beşeri gerçeklik bağlamında insan birliktelikleridir.

Sosyolojinin tarihçesiyle ilgili olarak Cemil Meriç, Saint-Simon'nu işaret eder. Cemil Meriç'in ifadesiyle "ilk sosyolog ve ilk sosyalist" Saint-Simon, (19.yy'ın başlarında) günümüz sosyolojisine denk düşen "insan bilimi"nden söz etmiştir. Saint-Simon'un buna paralel olarak kullandığı terimlerinden biri de "özgürlüğün bilimi"dir. O'na gö-

re toplum "var" değil, sürekli bir "olma,oldurma, oluş" halidir; yani ne durağandır, ne de hareketliliği, dönüşkenliği, değişkenliği dıştan verilmiştir. Değişkenliği de durağanlığı da bizzat bilinçli insan çabasıyla, yani emekle, işle, çalışmayla varlık kazanır.

Fansızca'da insan anlamına gelen "homme" ve Latince'deki "homo" temelde aynı kökten türemişlerdir ve aynı anlamı içerirler, beşeri boyutuyla "insan" a ilişkin kavramları işaret ederler. Zira bir canlı türü, yani salt zoolojik bir varlık olarak "insan" kastedilmek istendiğinde Yunanca "anthropos"tan türetilmiş kelimeler kullanılır (Cangızbay,1998). Dolayısıyla beşeri boyut önemlidir. Beşeri gerçeklikte anlamını bulan "insan", bilinçli emekle kendisi olabilir. Beşeri gerçeklikten ayrı olarak, her şeyden önce ve bununla iç içe, bir doğal-ezeli gerçeklik vardır. Doğal gerçeklik her zaman için belirlenmişlik taşır. İnsan bu belirlenmişliğe karşı bilinçli çabayla iş yaptığı oranda ayakta durabilir; beşeri gerçekliği yaratabildiği oranda özgürlüğünü elde edebilir ve hayvandan farkını ortaya koyabilir. Örneğin yerçekiminin belirlenmişliğindeki bu dünyada, normal koşullar altında 100 metrelik yükseklikten yere atlamak isteyen biri, kendini paraşütsüz yere bıraktığında 1 dakikada, paraşütlü ise 5 dakikada yere iner. Yani 4 dakika belirlenmişliğe karşı özgürlük elde etmiştir. Bunu insan bilinçli çabasıyla, akılla yapmaktadır. İnsanın bu bilinçli eylemiyle başlayan tarihi, beşeri gerçekliği dönüştürebilmiş ve bugünün beşeri-sosyal gerçekliğin bilimi olan sosyolojiyi de yaratmıştır.

Yazımızı sosyolojinin varlık-

sal koşullarıyla ilgili fazla teorik çerçeveye boğmadan bilimle ilgili ifadelerle sürdürelim. Cangızbay, bilim yapmayı, doğal-sosyal belirlenmişliğe ve aldanmışlığa karşı bir haysiyet haykırışı olarak tanımlar. Yine Marx, "eğer, her şey apaçık olmuş olsaydı, bilim yapmaya gerek kalmazdı" diyerek bilimin, bilinmezliğe yol alan bilinçli-disiplinli çabaya gönderme yapmıştır. Yine sosyal gerçekliğin tüm veçheleri apaçık olmuş olsaydı sosyolojiye de gerek kalmazdı. Toplumun değişiminde, dönüşümünde itici rol oynayan yasaların-nedenselliklerin ortaya çıkarılması ve özelde de Türkiye gerçekliğinde yaratılmış olan aldanmışlığın arkasında yatmakta olan ve belirsizlik gösteren olgulara sosyolojik bakışla bakabilmek bilimsel çabaların anlamını içeren bu ifadelerin iyi içselleştirebilmesi oramında, toplumsal mücadeleye anlam kazandıracaktır. Gerçekte olması gereken de budur. Bizim burada sosyolojinin mahiyetiyle ilgili ortaya koymuş olduğumuz görüşler de egemen sınıfların kendi burjuva-feodal eğitim anlayışıyla bilimi manipüle edip kendi devamlılıkları için birer baskı aracı olarak kullanıp, yarattığı aldanmışlığa, yabancılaştırmaya karşı bilinçli bir haysiyet haykırışıdır. Dolayısıyla hayatın her an yeniden üretilmesini ve her an üretilebildiği ölçüde varlığını sürdürebildiğini kapsayan sosyoloji için, hayatın yeniden üretimi için emeğin örgütlenme biçimine bağlı olduğunu ortaya koyan bilimi "özgürlüğün bilimi" olarak adlandıran Saint-Simon bir biçimde haklılık taşır. Çünkü hayatı yaratanların bilimini yine hayatın yaratılmasına, üretilmesine bilinçli katkı sunanlar yapabilirler. Bu bilimsel hay-

kırışın insanın özgürlüğünü ve insanlığın eşitliğine doğru bir hayatın üretimini ve toplumsal emeğinin örgütlenmesi için bilinçli bir katkı sunarak sosyolojinin tarihsel birikimiyle bir nebze de olsa toplumsallıkla ilgili yabancılaştırmaya karşı praksis(farkındalık) geliştirmeye çalışacağız. Gerçekleştirmeye çalışacağımız sosyolojik praksis farklı düşün insanların görüşlerini, teorilerini kuru bir ifadeyle nakletmekten ziyade okuyucuların da bilinçli emekleriyle (bu soru-cevapla da olabilir) hep birlikte, özgür dünyaya giden yolun sosyal teorisini anlamlı bir bütünsellikte şekillendirmeye çalışacağız. Sosyoloji teorilerini gerektiğinde kullanmakla birlikte fazla akademik dile kaçmadan anlaşılır ifadelerle toplumsal teorilere geldiğimizde (özellikle Marksist sosyolojide) bazı teorileri karşılaştırmalı bir biçimde vermeye çalışacağız.

İleriki konularda bu temel görüşün ardından iş, emek, akıl, diyalektik, toplumsallık, sınıf, toplumsal yapı ve Türkiye, modernizm-postmodernizm, aşk, cinellik vb konular ile sosyoloji ad altında çarpıtılarak anlatılan kavramların gerçek anlamlarını irdelleyerek devam edeceğiz hep birlikte..Bu konularla ilgili Özgür Düşün okurlarının bilinçli emeklerini bekliyoruz....□

Kaynaklar

CANGIZBAY,K.(1998) Sosyolojiler Değil Sosyoloji, Ankara, Ütopya Yayınları

MERİÇ,C.(2003) Saint-Simon, Felsefesi Sosyolog, İlk Sosyalist, 8.bs., İstanbul İletişim Yayınları

ÖZKALP, E.(2003) Davranış Bilimleri Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları



XELLO'NUN BİYOGRAFİSİ

H. Hakkı Erdoğan*

Çifti somesini öğrenemez.
Hayal meyal hatırlar
Babasının 7.65 browningini
uzatıp
Beyaz giysiler içerisindeki ha-
yalet adama
Yedi kurşun sıktığını namus
ugruna

Göç ederler bu sebep üzre
Diyarbakır kalesinin dibinde
Köhne bir eve
Bu kadar insanı bir arada
Kaçaga giderken mayın tarla-
sında can veren
Şexmuz'un mezarında
görmüştür ilk defa
Bir de
Diyarbakır çarşısına lastik
almaya
İndiğinde babasıyla
Şaşar kalır.
Sonradan burada her gün
Şexmuz'mu ölüyor
Diye sorar anasına

Okula başladığı yıl
Ayakkabı boyacılığına da baş-
lar
İşten vakit buldu mu
Çocuklarla körebe oynamaya
Kendisiyle alay etmelerine
aldırmadan

Okumayı yazmayı
Biraz geç söker ya
Söker eninde sonunda.
İlk soktuğu fiş
Baba bana bal al olur
Evde tekrarlayıp durur

Herkes güler kendisine
O bir ninni söyler gibi
devam eder
Baba bana bal al
Baba bana bal al

Anası bir lokma ekmeğin daha
Girmesi için eve
Fazla kazanmasını ister.
O da:
Düşünür taşınır
Ve büyük bir karar verip çareyi
Askeriyeye demir çalmaya
giden
Çocukların arasına katılmakta
bulur
Ve bu işi yaparken kendisini
Hep Şexmuz'a benzetir.
Bir seferinde
Tam tel örgüyü aşmış malı
kurtarıırken
Yapışır ensesine jandarmanın
kocaman eli
Basar tokadı jandarma
Basar tokadı gözünün yaşına
bakmadan

Xello,
Tekmeyi kışına yiyip menzili
aşağında
Döner ve sadece
Ana avrat kılıf eder.

O gece yatağına girdiğinde baş-
lar düşünmeye
Benim adım neden Şexmuz
değil diye

Bir akşam üzeri babası dayar
kamyonu
Köhne evin önüne
Anlar Xello
Her şeyin farkındadır artık ço-

Menderesin tahttan düşüp
Gürsel paşanın başa geçtiğün-
den
bir yıl sonra gelir dünyaya.
Zahimundan bir ağası,
Bolcana kan davası olan
Bir köylünde Diyarbakır'ın
Oğlan oldu diye sevinir babası
İlk defa herkesin yanında
Öper anasını
Ne aşiret reisine
Ne de aile büyüğüne danışmaz
Ben koyacağım oğlumun
adını der
Ve Halil İbrahim koyar adını
babası
Ama anası, kardeşleri,
arkadaşları
Hep Xello diye çağırırlar onu
Sonradan
Mektebe gittiğinde öğrenir
Bir de İbo'sunun olduğunu
Sonunda Xello'sunun

Her çocuk gibi o da
Ağlayarak gelmiştir dünyaya
Sonra gülmesini öğrenir
Ardından "nan nan"¹⁺⁴
demesini
Sırasıyla yürütmesini, kuzu
gütmesini
Anası tarlada ekin biçerken
Ardından başak toplamasını,
öğrenir.

cuk değildir
On üçünde mi on beşinde mi
İnce
Uzun
Omuzları çocuk
Kolları ta dizlerine kadar
uzanan
Hafiften kabadayı
Üstelik sigara da içen bir
delikanlıdır.
Anlar babasına milyonluk bir
şehirde
Ekmeğe aramaya karar verdiğini
Ve kendisini
Bilmediği yepyeni bir hayatın
bekleğini

ilk önceleri
şehir kızlarının kot pantolonlar
içerisindeki
tombul kıçlarına taktığı gözleri
utanır, sıkılır
ve kısa sürede anlar
onlardan kendisine hayır
geleceğini
ayakkabı boyacılığını
delikanlılığına yediremez
inşaata başlar büyükleri gibi
çalışır saatlerce durup
dinlenmeden
ve kendisine hedef belirler
"Usta" olacağını der

Derme çatma iskeleler üzerinde
Siva yaparken
Lüks banyolarda fayans
döşerken
inci gibi yarattığıyla
Sahip olduğu arasındaki
Çelişkiyi düşünür sürekli
Öfkelenir
Bağırır
Çağırır
Ve düşünceleri
içerisinden çıkılmaz bir hal alır
taa ki,
öğleyin kahvede
yorgunluk çayını yudumlarken
tanıştığı Çerkezle
dost oluncaya kadar

Düşüncelerinde bir berraklaş-
ma başlar
anlatır Çerkez
anlatır geceler boyu
dinler Xello
sorduğu kısacık sorular dışında
sabırla
"Emperyalizm" der Çerkez
"Feodalizm"
"sınıflar"
"artı değer"
neymişiz biz meğer der Xello
"Devrim" der
zordur
bir inşaatı yapmaktan daha zor
emek ister
bilinç ister
kararlı bir birlik
kıvılcık bir parti ister
önder bir parti ister
parti der
bir inşaatın yapımını yöneten
mekanizmaya benzer
kimisi temel kazar
harç karar
duvar örter
siva yapar
fayans döşer kimisi,
karmaşıktır biraz işler
"Peki nerede bu parti" diye
sorar Xello
"Her yerde
Fakat hiçbir yerde"
Pek bir şey anlamaz bundan
önceleri
Xello partiyi tanır
Ve onun önderliğindeki ordu-
nun
Bir savaşçısı olur
Ve günlerden bir gün
Babasının namus uğruna
Hayalet adama doğrulttuğu
silahını
Bir yoldaşını zindandan
kurtarmak için
Kendisine acımadan tokadı
hasan
Jandarmaya doğrultur.

Sonra döner
Bir hiç olarak ayrıldığı
Diyarbakır'a
Yürür geceler boyu Urfa'ya
Sivrek'e uzanır
Anlatır durur
Bal akar ağzından konuşurken
"Devrim" der
"Zordur
çift sürmekten
güneşin altında Harran
Ovası'nda
orak biçmekten"

ve hain bir gecede
Sivrek'te
Uykudayken dağ taş
Uykudayken cümle alem, orak
ve saban
Lanet olasıca kör bir kurşun
Yırtarak gecenin karanlığını
Saplanır umut dolu yüreğine
Xello şaşkın ve bıçare
Gözleri dolu dolu
Gider ölüme
Yaşamını da
Daha ondokuzunda
Sitemi
Ölümün serseriliğine

senin öçerini dağılayan
kurşunda
tetiş çeken eli kırmak
istiyorum
ama bu düşman eli değil ki
işte bu var ya Xello
kahrediyor beni

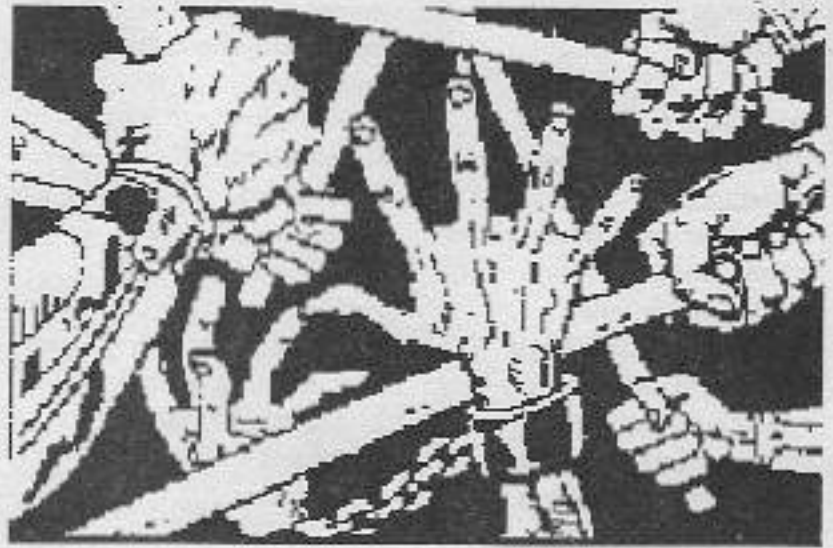
çok uzaklardan
uzun fıstıklı
başı sarıklı
bir Kürt kadının
feryadı böler geceyi
"Ben öleydim oğul
ben öleydim..."

*30 Eylül 1984'de İstanbul'da
gözaltında işkenceyle
kaldırıldı.

**Nan; Kürtçe'de ekmeğe

KORKULARDAN KURULMUŞ BİR İMPARATORLUK

Su anda yaşadığımız ve adına Yeni Dünya Düzen(sizliğ)ini deneyen şey korkularından koca bir imparatorluk kurmuş; korkutarak, aç bırakarak, öldürerek, sürerek, süründürerek beslenen bir düzendir. Bunlar olmazsa olmazlarıdır bu düzenin.



Nereden başlamalı, nasıl yapmalı ki bir yerinden tutup yaşamı anlamlandırabilmeli... Birlikte var etme ve paylaşma... Dinleme, anlama, öğrenme, öğrenci kalma... Yarın adına bugünün eldeki silahları. Yıkarak ama yerine yenisini koyabilmek, yapılanları iyi anlayıp yapılacakları olması gerekenle evrimleştirmek. İşte geçerken zaman, yeni günün sıcaklığını hissedebilmenin ön hazırlıkları.

Zamanla en çok kavgaya tutuşan insandır, genç insan. Aynaları usandırmaya değin bakar kimi zaman kendine. En büyük kaygılara o sahiptir. Okuyorsa uslu olması gereklidir. Öyle öğütlenmiştir kendisine. Yoksa büyük adam olamaz, iş bulamaz. Sonra üniversitelerde alabildiğine özgürlük sunulmuştur ona. Sevgilisiyle çimenlere uzanabilir, el ele istediği gibi gezebilir. Kantinlerde çayını

içip geyik muhabbetlerine dalabilir. Yeter ki kendine, yaşama, dünyaya dair soruları olmasın. Doğrular zaten düşünülmüştür. Zahmete gerek yoktur.

Ama hep böyle olmaz, olmamalı. Birileri doğruyu bulmamalı yerimize. İnsanları bir sürü, kendilerini de çoban ilan edenlere pratiklerimizle karşı koymalıyız. 'Ben mi değiştireceğim dünyayı?' diyenlerin seslerini duyar gibiyim. Evet sen değiştireceksin. İmkansız değil. Unutulmamalı ki bugün olan birçok şey yıllar öncesinden imkansız şeylerdi. Yeni bir dünya mümkün diyen ve bunu başaran insanlar yola koyulduklarında hep birkaç kişiydiler. Onlar için de imkansız gibi bir şeydi yolun sonunda ulaşmayı tasavvur ettikleri yer. Ama onlar imkansızı isteme yürekliliğini gösterdiler. Onlar bili-

yorlardı uğruna kavgaya koyuldukları yarına giden yola birkaç kişiyle başlansa da milyonlarla ulaşılabilecekti.

Önce kendimizden başlayarak koyulabiliriz yola. Yeni çağın yaratıcıları ancak insanlar olabilir ve bireyler üstüne düşeni yaptıklarında biz olunacak; verilen kavgada hedefe ulaşmak daha da kolaylaşacaktır. Yeter ki ne kadar değerli olduğumuzun farkına varalım. Vardığımızda anlayacağız ki yaşadığımız dünyayı sahiplenen birkaç kişi, bizse koskoca bir insanlığız.

Kendini bu insanlığın patronu ilan eden ve canı sıkıldıkça emirler yağdırıp, uyulmadığında topuyla, tüfeğiyle emirlere uydurmaya giden efendileri, insanca bir yaşamın sürdürülebildiği dünya yaratma kavgasında üçüncü şahıs

kalmayı tercih edenleri; 'ben mi kurtaracağım' diyenleri bizler yarattık. Şunu anlamak zorundayız; bizler bu dünyanın asıl sahipleriyiz. Çok olmanız, haklı olmanız. Söyleyecek sözümüz olmalı. Ki biz sustukça, birileri konuşacak yerimize. Adımıza düşünüp doğrular üretecek. İhtiyacımızın ve fikrimizin neler olduğunu önemsemeden bizi terörden koruyacak, bonkörleşip demokrasi dağıtacak, özgürlük serpecekler toprağımıza. Sonra biz sasmayı sürdürdüğümüz ölüm filizlenecek o topraklardan. Çaresiz hissedeceğiz kendimizi. Oysa gerçek şu ki, işi gücü 'insanlığı düşünmek' olan o efendilerin birkaçının servetiyle Afrika'da çocuklar açlıktan ölmeyecek, birçok ülke kalkınacak. Ama onlar bizleri düşünmeyi sürdürdükçe, aç kalacak çocuklar, bombalar yağacak insanların üstüne; fakirleştikçe bizler, onlar zenginleşecek. Kaybedeni oynamak zorunda kalacağız.

Dedik ya başta nereden başlamalıyız diye. Aynaya baktığımızda gördüğümüz o kişiden başlamalıyız. Artık dur demeliyiz iyiliğimiz için çürpanan o 'iyiliksever' insanlara. Konuşma sırasını biz devralmalıyız. Neden?.. Niçin?.. Nasıl?.. Kim?.. Sorgulayarak koyulmalı yola. Neden birileri okyanus ötesinden kalkıp özgürlük adına bomba yağdırıyor bir halkın üstüne? Niçin üniversitelerde öğrenciler hariç herkes konuşuyor, öğrenciler susturulmak isteniyor? Kim için bunca şey? Bizim içinse nasıl oluyor da bunca şey yapılırken adımıza, biz susuyor, susturulmak isteniyoruz. Ve daha nice soru...

Yanlış gidiyor bir şeyler, anlaşılan bu. Yeni bir çağın temellerini tam da bir şeylerin yanlış gittiğinin anlaşıldığı buradan atmak gerekir. Kendinizi sorumlu hissetmeniz zamanı geldi artık. Önce 'ben' olmayı başarıp 'biz' olmaya çaba harcamalıyız. Birlikte bir

şeyler yapabilme, güçlü olmanın ve sorunları aşmanın kolaylaştığı bir alandır. Bu alanı bazı insanların korktuğu örgütlenme tabiri karşılıyor. Peki neden korkuluyor bu kelimedenden? Aslında bizler bu kelimenin anlamına uygun pratikleri sergilediğimizde korkması gereken biz değil, egemenler olacaktır. Varolan bu korku bize ait olmamalı. Onlar bu kelimenin yaşanışından korktukları için korkularını karşı tarafa, yani bize yansıtıp bu yaşanışmayı önlemeye çalışıyorlar. Bunu iyi anlamak ve anlatmak zorundayız.

Yaşam yığılılığı affetmeyecek kadar kısa; bir şeyler yapabilecek kadar uzun. Anı yakalayıp yarını bugünden kurma çabasını vermek zorundayız. İstemeden yaşamak zorunda kalacağımız yarınları sahip olmak istemiyorsak, ki istememeliyiz, kendimizden yaşadığımız ülkeye- sonra dünyaya varan bir yolun koşucusu olmamız gerekir. Ve bu yolun sonunda varılması hedeflenen yere bir gün mutlaka varılacaktır. Belki bizli, belki de bizsiz. Üstümüze düşeni yaptığımızda yaşam olması gereken evrilecektir.

Günümüz egemen güçlerinin, modernizmi en çok ilerletmek istedikleri alanların başında silah ya da onların masumane deyimleriyle savunma sanayisi geliyor. Ama bu güçlerin geliştirdikleri silahları savunma için kullandıkları şimdiye kadar görülmedi. Çünkü icat ettikleri her yeni silahı kullanarak dünyanın dört bir yanındaki halkları kendisini savunma zorunda bıraktılar, bırakıyorlar. Kendilerinin ve yandaş bir avuç insanın daha çok palazlanması için ürettikleri bu silahlar korkutmamalı bizi. Ürettikleri silahlar ne kadar gelişmiş olsa da onları bir insan kullanmak zorunda. Ve bir gün gelecek insan o silahları asıl doğrultacaktır. Çünkü düşünmek gibi bir erdeme sahip olmakla övünen in-

san, bu övünmenin ötesine geçip biraz kurcaladığında yapılanları, anlayacak ki namlunun ucunda duran koca bir insanlık. Ve bu birkaç ağaya, egemene, adına her ne dersenez deyin, feda edilmek isteniyor. İşte dünya omzunda insanca yaşanacak yeni güne böyle uyanacak. İnsan, insan olmanın gereklerini yerine getirdiğinde görececek ki asıl güçlü olan onlar değil biziz. Onların gözlerine bakın göreceksiniz, korku içlerine işlemiş. Öyle deli danalar gibi her yana saldırmalarının sebebi bu korku. Temelleri çatırıyor. Onlar da anladı. Çobanlıklarının sonuna yaklaştılar. Çünkü insanlık sürü olmayı o kadar kolay kabul etmiyor, etmemeli. İşte burada zaman, anı yakalayıp anlamlandırmayı dayatıyor bize. Bir ömür yetmeyecek belki, temelinden çatırdayan bu yapının yıkılışını görmeye ve yenisini inşa etmeye. Ama dedik ya yapmamız gereken şeyleri yaptığımızda yıkılacağı yerine kurulacak olanın temelinde alınterimiz olacak, bu da bizden yarına armağan kalacak.

Şu anda yaşadığımız ve adına Yeni Dünya Düzen(sizliği) denen şey korkularından koca bir imparatorluk kurmuş; korkularını, aç bırakarak, öldürerek, sürerek, sürdürdükçe beslenen bir düzendir. Bunlar olmazsa olmazlarıdır bu düzenin. Çünkü; korkutmazsa korkutulacaktır, aç bırakmazsa zenginleşmeyecek, özgürlük dağıtmazsa insanlar kendileri aramaya koyulacaktır özgürlüğü, ki bu da sonu demektir bu düzenin. O halde bize düşen ilk şey bu korku imparatorluğunun sahiplerinden korkmaktır. Onlar sahibi olmadıkları bu dünyanın kabadayılarını oynuyorlar. Tarih bize göstermiştir ki her kim dünyayı kendi çitliliği zannedip böbürlenmişse gömülmüştür doğduğu yerde. Bu Almanya'da Hitler faşizmiydi, Vietnam'da Amerikan emperyalizmi. Neden şimdi Irak, Filistin, Türkiye ya da başka bir ülkede olmasın? □

T İ Ş Ç İ

Y A T R O S U



Tiyatro, pek çoğumuz için pek sık gitmediğimiz, gitsek de beklentilerimize çoğu zaman cevap vermediğinden tekrar gitme ihtiyacı hissetmediğimiz bir etkinliktir. Tiyatrolarımızın hangi ellerde bulunduğu ve ne gibi amaçlara hizmet ettiği düşünüldüğünde, bu ilgisizliğin nedeni de bir parça gün ışığına çıkıyor. Uygulanan gerici politikalar seyirciyi soğutmakla kalmayıp, halkın çekirdeği ve ulusun itici gücü olan işçi sınıfının, tiyatro üretmek konusunda kendini yetkisiz görmesine sebep oluyor.

Halkın sanattan, tiyatrodan uzaklaşmasının birçok nedeni vardır. Bunlardan ilki, tiyatrolarımızın "belirli" bir seyirci topluluğuna sahip olmasıdır. Bu topluluk burjuva sanat anlayışıyla yoğrulmuş, tiyatroyu görsellikten ibaret algılayan, tiyat-

ronun kostüm, dekor gibi ayrıntılarına kafa yoran kesimdir ki zaten kurmak istediğimiz işçi tiyatrosu bu kesime hizmet etmez. Çünkü ne işçilerin oyunculuğu devlet tiyatrosu oyuncuları kadar etkin olacaktır ne de kostümler ve ya dekor göz alıcı olacaktır. İşçi tiyatrosunun sarılabileceği tek şey anlattığındaki özüdür.

İkinci neden, şimdiye dek sahneye aktarılan oyunların daha çok batıdan aktarma ve eğitici niteliği olmayan kalıplaşmış oyunlar olmasıdır. Bu oyunlar, anavatanlarında anlatı bakımından güncel veya çoğunluğu ilgilendiren, önemli konuları irdeleseler de, Türkiye için çok şey ifade etmiyorlar. Fakat bundan, yabancı tiyatro kuramcılarının oyunlarının oynanmaması gerektiği anlamı çıkmamalıdır. Örneğin Alman tiyatro ustası

Bertolt Brecht'in oyunları, yıllar önce yazılmış olmasına rağmen hem güncelliğini korumaktadır, hem de Türkiye ve dünya halklarının sorunlarını son derece yalın ve özgün bir anlatıyla aktardığından enternasyonal niteliktedir. Bu anlamda Brecht teknik olarak da, yöntem olarak da işçi tiyatrosu için yapı taşı kabul edilmesi gereken bir isimdir.

Halkı tiyatrodan uzaklaştıran üçüncü unsur, tiyatronun seyirci için de üretici için de pahalı bir uğraş olarak bilinmesidir ki burjuva tiyatro anlayışı açısından yerinde bir tespittir. Yazının başında da belirttiğimiz gibi bu anlayışa göre biçim, öz kadar ya da özden daha önemlidir. Bu yüzden de dekor ve kostüm harcamaları, profesyonel oyuncuların ücretleri gibi birçok harcama ortaya çıkacaktır.

Bu da her iktisadi ilişkide olduğu gibi ya üreticiye, ya seyirciye (tüketiciye) ya da her ikisine de yansıtacaktır. Bu çıkar merkezli anlayışın daha da gelişmesiyle "özel tiyatro" kavramıyla tanıştık. Özel tiyatrolarda kar sorunu başta gelmekte ve giderek niteliksizleşen, televole kültürüyle harmanlanmış, büyük reklam ve sponsorlarla pekiştirilmiş, neyi eleştirip neye hizmet etmekte olduğu birbirine karışmış, sürümden kazanma mantığının hakim olduğu oyunlar sahnelenmektedir. Şekilcilik iyice abartılarak sahnelere yarı çıplak mankenler taşınmakta, böylece seyirci (ya da müşteri) çekmek çabalananmaktadır. Herici ve muhalif bir isim olarak tanıdığımız Genco Erkal'ın bile bu hataya düştüğünü görebiliyoruz. Diğer yandan "stand-up" diye emek harcanmadan sunulan, gündelik, özensiz ve boş söylemlerden oluşan gösteriler tiyatro sahnelerinde boy göstermekte ve bu "stand-up"çı sözde kahramanlar, "halkın sesi" olup medya tarafından da allanıp pullanıp servetlerine servet katmakta. Oysa kurguladığımız işçi tiyatromuzun elinde ne dev bütçeler olacak, ne de prova yapacağı hatta oyununu sergileyeceği bir sahnesi olacak. Oyunlar sokaklarda, fabrikalarda, atölyelerde, sendikalarda oynanacak. Oyunculuk da tabiki gönüllülük temeline dayanacak ya da ortaklaşa alınan karar doğrultusunda toplanan hasılat paylaşılacak. Bağışlar ve diğer katkılar da yeni oyunlar için fon oluşturacak. Bu oyunlar geniş halk kitlelerine hitap edeceğinden seyircisi de hayli fazla olacak.

Son olarak, halkın tiyatroya yabancılaşmasına sebep olarak, Şehir ve Devlet Tiyatroları'nın halkçı olmayan yöneticilerce yönetilmesini gösterebiliriz. Özellikle Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nun bu sezonki oyunlarına baktığımızda, ya Shakespeare'in güncelden uzak ve "tehlikesiz" oyunlarını (Shakespeare'in bu sezon 3 oyununa yer verilmiş) ya da çeşitli yazarların Osmanlı Sultanları'nın hayatlarından kesitler

sunan oyunlarını görüyoruz. Devlet Tiyatroları'nda ise (az sayıda da olsa) bazen Nazım Hikmet'in, Maksim Gorki'nin oyunlarına yer veriliyor. Ama Nazım'dan sahnelemek üzere seçtikleri oyun Kuvayı Milliye'den öteye gidemiyor. Oysa sahnelenecek oyunlar toplumun ihtiyaç ve beklentilerine yönelik olmalıdır. Bu yüzden işçi tiyatromuz da bu eğilimi gösterecektir. Sahnelenecek oyunda emeği geçen her işçi, eşit oy hakkına sahip olmalı, hangi oyunun oynanacağına ortaklaşa karar verilmelidir. Oyunla verilmek istenen mesaj da tartışılmalı ve her konuda ortaklaşıldıktan sonra harekete geçilmelidir. Fakat her şeyden önce; kendi gücümüzü seferber etmeyi, yeteneklerimizi gün yüzüne çıkarmayı, kültür kaynağımızdan yararlanarak ilerleme sağlamayı, halk yığınlarının genel anlamda eğitimini gözönünde tutmayı, işçilerimizde sınıfsal bilinci uyandırmayı, insanın insanca yaşamasına katkıda bulunmayı, emperyalizme karşı sonuna kadar savaşmayı amaç edindiğimize göre, yansıtacağımız oyunların da bu nitelikte olmasını koşul sayacağız.

İŞÇİ TİYATROSU NASIL OLUSTURULUR?

Ömer Nida "İşçi Tiyatrosu'na Doğru" adlı kitabında tiyatromuzun kurulması için ilk eylemi şöyle tanımlamış:

- Geniş işçi topluluklarının çalıştığı fabrika ve benzeri yerlerde, güzel sanatları seven, özellikle tiyatroyu seven işçilerimizin isimlerini, yine aynı işyerinde çalışan bir arkadaşımız sıra ile yazacaktır.

- Bu işçi arkadaşlara, tiyatro kurmak için çabaladığı, bu çabanın sendika ve diğer sanat çevrelerince destekleneceğinin umulduğu, işçilerin yoğun olduğu fabrikalarda, semtlerde temsiller verileceği, işçi eğitiminin geliştirileceği, toplu alınacak karar doğrultusunda az da olsa maddi yönden aile bütçelerine katkı olabileceği anlatılır.

Ömer Nida, karşılaşılabilecek

olası sorunlar için de şöyle yöntem gösteriyor:

- Güç olan eserler oynanmamalı ve kimse işten güçten kalmadan boş vakitlerini değerlendirilmiş olmalı, böylece başarı sağlanmış olmalı.

- Yeteneklerin geliştirilmesine çaba balanmalı.

- İşçi yazarlar ortaya çıkarılmalı.

- Tiyatronun uzun yıllardır belli bir azınlığın hizmetinde olmasından kaynaklı bilgi eksikliği giderilmeli.

Ayrıca, tiyatroya katkı sunmak isteyen herkesin sahneye çıkması gerekmez, kuramsal olarak da destek verilebilir. Diğer işkollarında da aynı çabanın gösterilmesiyle genel olarak sağlanacak olumlu sonuçlar ve toplumsal uyanış sadece fabrikalarda değil, sanatsızlaştırılan her kesimde yankı bulacaktır.

İşçi sınıfının ekonomik, sosyal ve siyasal kurtuluşu için tiyatrolara büyük görev düşmektedir. Yolumuzu kesen her türlü engelle mücadelede, boylesi büyük ve etkili bir cepheyi gözden çıkarmak, hata olur. Tiyatro, halka ulaşmak, ortak sorunlarımızı aktarmak için en güzel yoldur.

Gerçek "Türkiye Tiyatrosu"nu kanımızca halk kuracaktır. "Halk kimdir?" diyeceksiniz. Herhalde Beyoğlu ve çevresi değildir. Halkın büyük kısmı, memleketimizde ekmeğine katkı zor bulabilen yığınlardan oluşur.

Uzun süren savaş boyunca en korkunç olanaksızlıklar içinde, Kuzey Vietnamlı gençler tiyatromuzun toplum için ne denli önem taşıdığını bildiklerinden, savaş arası duraklamalardan yararlanarak ter içinde cephe ve cephe gerisinde tiyatro eylemlerini sürdürmüşlerdir. İşte bu anlayış, bu güç, emperyalizmi her seferinde dize getirmiştir. İşçilerimiz kendilerine güvenmelidirler. Çünkü işçi sınıfının devrimci karakteri işçi tiyatrolarını kolaylıkla kurabilecek niteliktedir. □

GÖRMİYİ BİLMEK

Devrimci Romantizmin Eleştirisine Giriş

-III-

Görmeyi Bilmek başlıklı yazımızın ikinci bölümünü noktalarken, altbaşlıkta yer alan "Devrimci Romantizm" ifadesini açacağımızı söylemiştik. İlk iki bölümde dile getirdiğimiz eleştiriler üzerinden yaptığımız "Devrimci Romantizm" belirlemesi, yazımızın bu bölümünün içeriğini oluşturacak.

Yazımızın önceki bölümlerinden kısa bir hatırlatma yaparak konuya girmek, metnimizin ayaklarının yere basması için yararlı olacaktır. Söz konusu yazımızın daha önceki kısımlarında Türkiye'deki devrimcilerin gerek örgütsel gerekse bireysel olarak çeşitli sorunlarla boğuştuğundan ve bu sorunların kaynağında dünya görüşünün önemli bir payı olduğundan bahsetmiştik. Bu dünya görüşü söylemi, sosyal ilişkileri kavramaya ilişkin bir bakış açısı ya da düşünce yöntemine işaret etmişti. Bir ol-

guya bakarken, o olgunun bütününe ilişkin bir yargıda bulunmamıza rağmen, kavrayışta bir bütüncül bakış olmadığını ileri sürmüştük. Özellikle diyalektik eleştirel yöntemi kullanması gerekenlerin, yani kendine sosyalist diyenlerin, diyalektik olmayan-eleştirel olmayan yöntemlerle nesnel gerçekliğe baktığını söylemiştik. Bu durumun da nesnellikten uzak ve bilimsel geçerliliği olmayan "sav"lara yol açtığını ifade etmiştik.

Yazımızın ilk iki bölümünde üstüne basa basa vurguladığımız nokta, Marksizmin bilimsel bir dünya kavrayışı olduğu ve buradan hareketle toplumsal yapıyı çözümlerken, bilimsel bakışın zorunlu koşulların ilki olarak belirmesiydi. Bu yargı, tek başına bizim yaptığımız bir tümevarım değildi şüphesiz. Bilimsel yöntemi kullanmak, orta düzeyde her Marksistin vazgeçilmez olarak

savunacağı bir düşünüş ve ele alış biçimidir. Ancak, hal böyle olmasına karşın, devrimci hareketler ve devrimci bireyler içinde ne yazık ki birçok savın "laf"tan ibaret olduğunu görmek oldukça yüksek ihtimal olarak karşımıza çıkmıştı.

Bu kısa hatırlatmadan sonra "Devrimci Romantizm" tanımlamasına dönebiliriz. Bu kavramı kullanırken neyi öngördüğümüz ve belirlememizi hangi koşullardan hareketle yaptığımızı aktaracağız. Söz konusu belirlemeyle neyi işaret ettiğimizi günlük politik söylemlerden de yararlanarak açalım. Ülkemizdeki kimi sol çevreler zaman zaman öyle söylemler geliştirip ortaya atıyor ki bu söylemleriyle, nesnel gerçeklikten ve reel-politikadan ne kadar kopuk olduklarını dost düşmana itiraf ediyorlar. Bu söylemlerden bazıları şöyle: "Savaşa karşı, sınıf savaşı", "Halklar dev-

rim istiyor”, “İşçi sınıfı savaşı-
cak, sosyalizm kazanacak”,
“Dünyayı sosyalizm kurtaracak”.

Bu slogan ve söylemler, kuş-
kusuz siyasal birer tespate işaret
ediyor. Ancak her biri kendi için-
de çeşitli sıkıntılar taşıyor. Örne-
ğin, “Savaşa karşı, sınıf savaşı”
slogam tutarsız bir ifadedir. Çün-
kü, savaş tümel bir kavramdır.
Sınıf savaşı da bu tümel kavra-
mın içindeki tikel bir durumu
ifade eder. Dolayısıyla, savaşa
karşı olunduğunda, sınıf savaşı-
na da karşı olunmuş demektir.
Savaşın içindeki alt gruplarda
yer alacak “sınıf savaşı” söyle-
mini ileri süreceksak, -ki bu be-
lirleme ille de silahlı bir savaşım
anlamına gelmez.- şöyle diyebi-
liziz: “Emperyalist savaşa karşı,
sınıf savaşı”.

Diğer söylemlerden özellikle
“Halklar devrim istiyor” ifadesi
son derece ilginç ve “sübjektif”
bir belirlemedir. Kimi duvarlarda
gördüğümüz afişlerde yer alan
bu söylemden neyin kastedildiği
açıktır. Halkların devrim istediği
ileri sürülmüştür bu sloganla.
Burada söz konusu olan halkla-
rın hangi halklar olduğu, nasıl
devrimler istediği, neden devrim
istediği belirsizdir. Sadece halk-
lar devrimi istiyor, bu slogana
göre.

Bu söylem “Devrimci Ro-
mantizm” kavramının kendini
açığa çıkarması için yeter de ar-
tar bile. Slogandan anlaşılacağı
üzere, birileri devrimi istemekte-
dir. Ancak bu birilerinin halklar
mı, yoksa o söylemi ileri sürenler
mi olduğu tartışılmalıdır. Halkla-
rın birleşip, “Biz devrim istiyö-
ruz” demediği açıktır. Peki o za-
man bu devrimi isteyen kimdir?
Bu söylemle devrimi isteyenler,
“Devrimci Romantikler”dir.

Devrimci romantizmle dün-
yaya bakan ve sosyal gerçekliği
bu bakış açısıyla ele alanların va-
racağı nokta bellidir. Kendi öz-
nelini, nesnelmiş gibi gösterme
kaygısıdır burada öne çıkan. Siz
bir iddia ile ortaya çıkarsınız ve
kafanızdaki şablon ya da para-
digmalar doğrultusunda, iddianızı
destekler veriler ararsınız. Ve-
ri bulup çıkaramasanız bile,
“Halklar devrim istiyor” deyip

Bizdeki “sosya-
lizm” kavramı-
nın işaret etti-
ğiyle, sosyalizme ilişkin
halkın genelinin kafa-
sında oluşan yargı bir
değildir. Buradan hare-
kette, bizler yani dev-
rimci olduğu iddiasını
ileri sürenler, soyut
kavramlardan öte, so-
mut ve anlaşılabilir ifa-
deler kullanmalıyız.

işin içinden sınırlanabilirsiniz. Bu
tip bakış açıları ve düşünce yön-
temi, günümüze kadar Türkiye
devrimci hareketinin sıkça kul-
landığı bir akıl yürütme olmuş-
tur. Burada da durum budur. Sırf
bazıları kendi iddialarını doğru-
lamak için topu halka atmış ve
onlara zorla devrim “isttmeye”
çalışmıştır. Oysa bırakın halkla-
rın devrim istemesini, günümüz
konjonktüründen bakıldığında,
devrim isteyenlerin sadece “siya-
sal yaşamdan büyük ölçüde so-

yutlanmış” insan toplulukların-
dan ibaret olduğu AÇIK-SEÇİK-
tir. Bu nedenle, halklara zorla
devrim istemek, temenninin öte-
sine gidemeyecek ve siyasallık-
tan uzak kalmaya mahkum bir
anlayışın göstergesidir.

Yukarıdaki örnekten hareket-
le daha önce defalarca dile getirdi-
ğimiz “Devrimci Romantizm”
ifadesinden neyi kastettiğimizi
bir ayağıyla anlatmaya çalıştık.
Bu tarz düşüncüler maalesef, gün-
ümüz muhalif hareketlerinin
önündeki temel engellerden biri
olarak duruyor. Kendine “dev-
rimcilik” kimliğini yakıştıran her
birey sübjektiflikten sıyrılmak
için, kafasındaki “sanal gerçek-
likten” değil, her birimizi içine
alan ve aynı zamanda bizim dışı-
mızdaki sosyal gerçeklikten ha-
reket etmekle yükümlüdür.

Örneklerimizden üçüncüsüne
gelecek olursak, ilk başta şura-
dan yaklaşmak doğru olacaktır:
Genel olarak halkın kavrama dü-
zeyi son derece sınırlıdır. Soyut-
lama ve kavramsallaştırma yap-
makta oldukça başarısızdır. Hat-
ta halk (toplumda sistemin dışla-
yarak iktidardan uzak tuttuğu in-
sanlar, sınıflar toplamı) soyutla-
ma ve kavramsallaştırma yap-
maz. Algıları “görü” düzeyinde-
dir. Yani genellikle, “bu elma”
tekilinden “meyveye”, oradan
“bitkiye”, oradan “canlıya”, ora-
dan da “varlık”a gidemez. “Var-
lık”tan da “elmaya” gelemeyiz. Bu
en basit bir soyutlamadır, ancak
soyutlama yapabilmek için, ne-
densellik kavrayışı ve yorumla-
ma gereklidir. Aksi takdirde, kişi
tekilde ya da tikelde kalacaktır.
Soyutlama yapamayacaktır. Oysa,
bilimsel dünya görüşü soyut-
lamayla sınıflandırma yapar.
Marks da tüm yapıtlarında bu so-

yutulmayla, kapitalizmi açıklama yoluna gitmiştir. Bir tekil alış-veriş ilişkisinden yapıya (sisteme), oradan da tekrar tekil ilişkiye geçebilmeyi başarmıştır. Bu nedenle, iktisadi ve siyasi yapıyı son derece berrak bir biçimde betimlemiştir. Marks'ın buradaki düşünce yöntemi, neden-sonuç ilişkisini dikkate alan bilimsel ve eleştirel bakıştır. Başka bir deyişle sistemli düşüncesi, tarihsel ve diyalektik maddeciliktir. Bahsedilen tamlama, soyutlama yapabilmeye düz orantılıdır. Soyutlama yetiniz ne kadar gelişmişse, toplumu anlama ve açıklama konusunda işiniz o kadar kolaylaşmış demektir.

Bu söylediklerimizden hareketle tartışmaya açtığımız üçüncü ifadeyi ele alabiliriz. "İşçi sınıfı savaştacak, sosyalizm kazanacak"ı ifademiz. İlk bakışta dünyanın birçok yerinde, muhtelif zamanlarda kullanılan bir slogan olduğunu kolayca anlarız. Söz konusu sloganı kullanırken hiç şüphesiz tarihsel bir arka plandan hareket edilmiştir. Ancak, algılaması görü düzeyinde olan insanlara hitap eden ve onları örgütlemek amacıyla kullanılan dil ve söylemler, yine nesnellikten uzaktır. İşçi sınıfı ve sosyalizmin birer "öcü" gibi görüldüğü bir ortamda, bu kavramların ısrarlıca kullanıldığı söylemler üretmek, hem hedef kitleyi daraltacak hem de önemli bir algılanma sorunu yaratacaktır. Bunun üzerine bir de sistemin tüm aygıtlarıyla söz konusu ifadelere (işçi sınıfı, sosyalizm) karşı halkı tüm iletişim aygıtlarıyla hemen her gün "örgütlediği" gerçekliği eklenince, somut ve açık-seçik olmayan kavramlar, insanların kafasında birer im-

ge oluşturamayacaktır. Sistemin ideolojik hegemonya araçlarıyla şekillendirdiği bireyler de olumsuz imgeler türetecektir. Bu nedenle, eğer sonuç alan siyaset yapma hedefimiz varsa, kendi içinde bulunduğumuz toplumun halkın tarihsel, sosyolojik ve iktisadi koşullarını göz önünde bulundurmadan söylem geliştiremeyiz.

Kuşkusuz her devrimci bunu savunacaktır. Ancak savunuyor olmak da kendi gerçekliğimizden uzak noktalardan hareket etmemize engel değildir. Nitekim, içinde "-izm" geçen sayısız söylemin halk nezdinde, "olumlu" birer karşılığı yoktur. Bizler kendi algı ve yorumlama düzeyimizden hareket ederken, bunun bizim dışımızdakilerce de aynı biçimde algılanacağını varsayıyoruz. Oysa, durum kesinlikle böyle değildir. Bizdeki "sosyalizm" kavramının işaret ettiğiyle, sosyalizme ilişkin halkın genelinin kafasında oluşan yargı bir değildir. Buradan hareketle, bizler yani devrimci olduğu iddiasını ileri sürenler, soyut kavramlardan öte, somut ve anlaşılabilir ifadeler kullanmalıyız. Zaten her "-izm" cümlesi, bir dışlamayı da beraberinde getirir. Siz bir "-izm"den söz ettiğinizde, önemli bir insan topluluğunu karşınıza alıyorsunuz demektir. Eğer siyaset yapıyorsak, buradan iki sonuç zorunlu olarak çıkar. Biri; sonuç almak, diğeri ise; iktidar olmaktır. İçerme ve dışlama mekanizmasını bu açıdan değerlendirdiğimizde, sonuç almak ifadesinin karşılık bulmayacağı açıktır. Bizim kavramlarımıza yabancı olanları ya da bu kavramlar hakkında olumsuz yargıda bulunanları ilk başta dışlamış oluruz bolca "-

izm" kullanırken.

Peki ne yapmak gerekir o zaman? Şuradan başlanılabilir: İçinde yaşadığımız halkın mirasını gerektiği gibi analiz edebilmek için tarihe, dinlere, sosyal yapıya, sınıf kompozisyonuna ve daha birçok veriye başvurulabilir. Ancak böyle bir bakış açısıyla kendi içinde yer aldığımız halka yabancılaşmayız. Kendi gerçekliğimizi de daha sağlıklı biçimde algılarız. Bunu yaptığımızda, kullanacağımız söylemler de somut, kolay anlaşılır, dışlamayan söylemler olacaktır. Derdimizi anlatabilmek için ille de içinde temel ideolojik değerlerin yer aldığı sloganları kullanmak zorunda değiliz.

Örneğin yasal bir parti kurup, partinin adına "komünist" sözcüğünü koyduğunuzda daha işin başında 1-0 yenik duruma düşersiniz. Halkı kucaklamak ve kitleleşmek istiyorsak onların kavramlarını en iyi biçimde ve yaygın olarak dillendirmeliyiz. İnsanca bir düzen, kimsenin aç olmadığı bir ülke, çocukların hastalıktan ölmediği bir dünya, Ozon tabakasının delinmediği, suların kirlenmediği, besin maddelerinin hormonsuz olduğu bir dünya dediğimizde zaten sosyalizmi tarif etmiş oluruz. Bunun dışında ille de komünistiz vurgusunu halka yapmak, halkın gerçekliğinden hareket etmemektir. Bu tarz siyasetin sonuç alma ihtimali, matematiksel olarak en düşük olasılıktır.

"Halkın anlayacağı kavramları kullanalım" derken, halkı anlayışı kısıtlı insanlar toplamı olarak algılamadığımızı belirtmemiz gerekir. Burada herhangi bir elitist (seçkin) görüş içinde değiliz. Yukarıda da ifade ettiğimiz

gibi, sorun soyutlama düzeyiyle ilgilidir. Bu nedenle, söylemlerimizle yalnızca aynı dili konuşmanın gereğine, hatta zorunluluğuna işaret etmek istedik.

“Devrimci Romantizm” belirlememizi destekleyecek birkaç başka söylem de “Dünyayı sosyalizm kurtaracak” ya da “Kurtuluş sosyalizmde” gibi ifadelerdir. Buradan sosyalizmin gelip dünyayı kurtaracağı anlamı çıkar. Bu belirlemeye itiraz etmiyoruz, ancak bunun dile dışavurumu son derece yanlış. Bir kere sosyalizm eğer hepimizi kurtaracaksa, komünizme ihtiyaç kalmayacak demektir. Yok eğer sosyalizm derken komünizm kastediliyorsa, neden o kavram kullanılmamıştır. O kavramı yani komünizmi kullandığımızda da yine karşımıza hitap ettiğimiz kitleyle iletişim kurma sorunu çıkacaktır. O halde, ne yapmak doğru olur? İsabetli ve derdimizi en iyi biçimde anlatacak kavramları seçerek kullanmakla işe başlayabiliriz. Aksi halde, bizler bir “sonuç alma sanatı” olan siyasette, sonuç alamayız. Buradan hareketle kendi algı düzeyimiz ve dilimizle her bireyin algı düzeyi ve dilinin, dolayısıyla kavramlarının aynı olmadığını kabul ederek yola koyulabiliriz. En basitinden en çok kullandığımız bir “özgürlük” kavramı bile farklı sosyo-kültürel ve sınıfsal yapılardan gelen beş insan için beş farklı anlam taşıyacaktır. Bir Müslüman için özgürlük örtünmek olabilirken, küçük burjuva ideolojisiyle yaşayan biri için yi-yip içip eğlenmek olarak algılanabilir, başka biri için ise özgürlük her istediğini yapma olarak kabul edilebilir. Bir de özgürlüğün felsefi anlamı vardır. Son

olarak ise, bizim özgürlük derken işaret ettiğimiz bir durum söz konusudur. Soyut kavramlar için gündeme gelen bu sorun, somut kavramlar için geçerli değildir. Bizler özgürlük değil de portakal, soğan, bisiklet, masa dediğimizde zihnimize benzer ve ortak şeyler belirir. Yani biz portakal dediğimizde, birinin kafasında karpuz birinin kafasında bir ayakkabı canlanmaz. Bu nedenle siyaset yaparken de

Krallara, padişahlara isyan edenler, doğru söylediklerine inanılsa bile çoğunlukla yalnız bırakılmıştır. Mesele, yalnız kalabilmeyi göze almaktır. Bilim de insanı topluma ve yerleşmiş değer yargılarına karşı yalnızlaştırır. Ancak, doğrulara böyle milimetrik adımlarla gidilir. Eleştirel ve devrimci düşünce yalnız kalmayı ve yalnızken de doğruları söylemeyi şart koşar.

eğer derdimizi en fazla sayıda insana anlatmak istiyorsak somut bir dil kullanmak durumundayız. Bu iş her cümlemin başında ve sonunda “-izm”leri sıralamakla olmaz. Tarihte sonuç almış her siyasetçi, kendi toplumsal gerçekliğine yabancılaşma-

dan başarı elde etmiştir.

Tüm bu söylediklerimizden hareketle, sosyalizm, komünizm benzeri ifadelerden uzak duralım gibi bir anlam çıkarılabilir. Reel politikada bu bir sorun olarak karşımızda durur. Tabi ki sosyalizm, komünizm kavramları tarihsel birer sınıflandırmaya işaret eder. Bizler her türlü teorik faaliyetimizde bunları kullanacağız şüphesiz. Ancak siyasetle politika ve ideoloji birbirinden ayrı şeylerdir. Neyi nerede nasıl kullanacağımızı da bu ayırmadan hareketle doğru tespit etmeliyiz.

Güncel politikada kullanılan dilin ve söylemlerin olumsuz yönlerine dikkat çektikten sonra yaptığımız “Devrimci Romantizm” belirlemesinden neyi anladığımız konusunda bir hayli örnek verdiğimiz için örneklerle devam etmeyeceğiz. Burada meseleyi yine romantiklik ile realistik arasındaki ayrıma getirmenin gereğini savunuyoruz. Eğer bizler sonuç alan siyaset hedefliyorsak, o zaman bunun kuralları başkadır. Yok eğer, “Sonuç almaya gerek yok ama, biz bundan yüz yıl sonra da varolalım. Örgütümüz ayakta dursun” diyorsak başkadır. Amaç hiç şüphesiz, “feda” ve “heba” etmenin ötesindedir. Toplumsal bir projeksiyonumuz olduğuna göre, günlük, dar grupları motive etmeye dönük “apolitik” söylemlerden uzak durmalıyız. Duvarlara asılan her afiş, onu gören yüz binlerce insanda birtakım şeyler çağrıştırıyor. Biz onları oraya astığımız göre, sırf kendi kitlemizi motive etme kaygısı taşımıyoruz demektir. Bu konuyu yayın organlarımızda dile getirebiliriz. Halkı hedef alan bir politikadan ve siyasetten bahse-

diyorsa, realist olmaktan başka bir seçenek yoktur.

Hiç şüphesiz her devrimci örgütlenme, realist olmayı savunacak ve kendisinin en realist olduğunu da iddia edecektir. Bu durumda yine bilimsel dünya görüşünden hareketle duruma yaklaşılarak tutarlı ve geçerli savlar ortaya atabiliriz.

Üç bölümden oluşan yazımı bitirirken söylediklerimizi kısaca toplamakta yarar vardır. Öncelikle kabul etmemiz gereken ilk nokta, bilimsel ve eleştirel bakışın zorunlu olarak kavranılmasının gereğidir. Bilimde noktalar değil, virgüller vardır. Bizler hangi doğrudan söz ediyor olursak olalım, o doğru belli tarihsel ve toplumsal koşullarda doğrulanabilir. Yani, zaman-mekân bağlamı bilimde temel belirleyenlerdendir. Eleştirel olmak da gelişmenin ilk şartıdır. Bizler yani bilimsel bir ideoloji olan Marksizmi kendisine referans kabul edenler, bilimsel ve eleştirel olmakla yükümlüyüz. Söylenen hiçbir sözü eleştiri süzgecinden ve beynimizdeki filtrelerden geçirmeden kabul edemeyiz. Bu, kabul ettiğimiz dünya görüşü ile taban tabana zıttır. Kendi öznelimizden ve kafamızdaki şablonlardan hareketle dünyayı açıklama çabası kesinlikle boşa çıkacak bir uğraştır. Dünya ve sosyal, siyasal ilişkiler statik değildir. Biz dur desek de zaman işler ve dünya değişir. Gelişme de böyle olur. Öyleyse, kendimizi ve çevremizdeki az sayıda insanı motive etmek için romantik olmak yerine, en fazla sayıda insanı harekete geçirecek biçimde realist olmak bizim yükümlülüğümüzdür.

Tarihte düşünce hayatındaki

gelişmeler eleştirel düşüncenin yaygınlığıyla paralel olarak gerçekleşmiştir. Her bilinçli sorgulama, bir reddi ve reddedilenin yerine yeni bir şeyler koyma düşüncesini geliştirmiştir. Bu nedenle, eleştiriden korkmamak ve her fırsata eleştirel olmak için çaba harcamak durumundayız.

Bilimsel bir dünya görüşü olarak kendini var eden ve kuramını da bu doğrultuda bilimsel bir zeminde ortaya atan Marksizm, günümüzde sıkça tartışılan ve eleştirilen bir kavram. Dünya üzerindeki birçok muhalif hareket, Marksizmin yeniden yorumlanması ve gerekli görülen noktalara "aşı" yapılması gerektiğini savunuyor. Bilimsel dünya görüşü olarak kendini ortaya koyan Marksizmin bu biçimde tartışılıyor olması, ya onun "eksik olduğu" ya da yorumlamadan kaynaklı "sorunlar" bulunduğunu akla getiriyor. Bir konu her ne sebeple tartışılıyor olursa olsun, tartışma uzun vadede yararlı bir sonuç doğurur. Marksizme ilişkin tartışmalar da varsa onun eksik yanlarını ortaya çıkarıp yeni projeksiyonlar üretmeye zemin hazırlar ya da Marksizmin doğrularının teyit edilmesine yarar.

Bir teorinin, bir ırmağın yatağını bulması gibi rayına oturması, tartışmaların sonucunda olur. Çünkü bir konunun tartışılıyor olması, onun sorgulanmasını beraberinde getirir. Tarihte, bir taşın üstüne başka bir taş koymak da ancak böyle mümkün olmuştur. Bir düşünürün ortaya attığı savı, ondan sonra gelenler tartışmış, yorumlamış ve onu geliştirmiş ya da tarihin çöplüğüne göndermiştir.

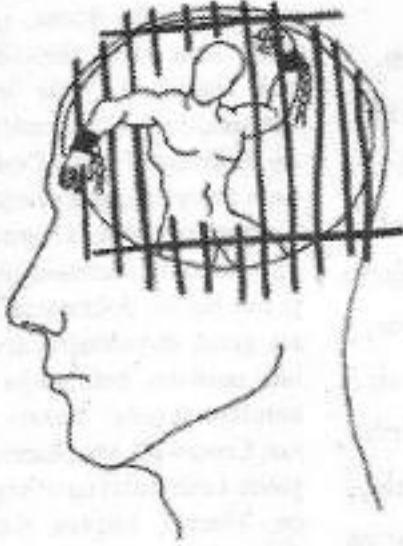
Söz konusu yaklaşım yalnızca düşünce alanında böyle gelişme-

miştir. Buluşlar, aletlerin yapımı da benzer şekilde evrim geçirmiştir. İlk çağlardaki tekerlekten bugün sayısız ulaşım aracına doğru ilerleyen bir seyir hemen hepimizin kabul edeceği bir ilişkiler dizgesine işaret eder. Tarihte ilerleme vardır. Ancak tarih ilerlemeden ibaret değildir. Değişme, gelişme, başkalaşma da tarihsel süreçler içinde ortaya çıkan olgu durumlarıdır. Bir tekerlekten, her türlü ulaşım ve taşıma aracına gelen seyir olumlu bir ilerlemedir. Ancak, mızraktan nükleer silaha evrilen çizgi ise doğurduğu sonuçlar itibarıyla olumsuz bir ilerlemedir. Tarihteki ve sosyal yaşamdaki bu değişimler, birdenbire oluşan durumlar değildir. Bir serüvendir tarih, binlerce yıldır süren. Burada ilerleme varken, bizim için aslanan "gelişme" kavramı etrafında odaklanmaktadır. Gelişme de eleştirel ve sorgulayan bir düşünce sistematığıyla mümkün olur. Aksi durumda düşünsel ya da teknolojik gelişme yaşanmaz.

Türkiye'deki sol çevrelerin eleştirel düşünceden büyük ölçüde yoksun olduğunu yazımızın ilk iki bölümünde ileri sürmüştük. İşte bu eleştirel düşünüş tarzından yoksun oluş, toplumsal yaşam içinde siyaset yapmak yerine devrimcileri uzayda siyaset yapmaya mecbur bırakmıştır. Devrimci romantikler de uzayda siyaset yapan siyasetçilerdir. Amaç siyaseti tekrar yeryüzüne ve nesnel yaşama indirmek olmalıdır. Politikayı ve siyaseti yeryüzüne indirmemizin temel koşulu ise defalarca dile getirdiğimiz gibi bilimsel dünya görüşüdür. Bilimsel olmayan her yaklaşım ve ideolojik tasarım, "politik" olmaktan çıkmış demektir. □

Düşündüren-İm

Değiştiren-İm



FREIDRICH ENGELS

W. Borgius'a Mektup - 25 Ocak 1894

Londra'dan Breslau'ya

İNSANLAR KENDİ TARİHLERİNİ KENDİLERİ YAPARLAR, AMA...

1. Toplum tarihinin belirleyici temeli olarak kabul ettiğimiz ekonomik ilişkilerden, belli bir toplumda insanın, yaşama araçları üretiminin ve (işbölümü varolduğu sürece) ürünleri değişiminin biçimini anlıyoruz, öyleyse, ekonomik ilişkiler, tüm üretim ve ulaştırma tekniklerini içerirler. Bizim yaklaşımımıza göre bu teknik, ayrıca değişim biçimini ve ondan öte, ürünlerin dağılımını ve buradan giderek kabile toplumlarının çözülmesinden sonra, sınıflara bölünüşünü ve onun sonucunda egemenlik ve kölelik ilişkilerini ve onun da sonucu olarak devleti,

politikayı, hukuku, vb. belirler. Ekonomik ilişkiler, ayrıca üzerinde gerçekleştikleri coğrafi temeli ve geçmişten —çoğu zaman yalnızca gelenek ya da vis inertiae (eylemsizlik gücü). nedeniyle— aktarılan ve yaşayan daha önceki ekonomik gelişme aşamalarının kalıntılarını da kapsar; ve elbette bu tür bir toplumu saran dış çevreyi de içine alır.

Sizin dediğiniz gibi, teknik geniş ölçüde bilimin durumuna bağlıysa, bilim de ondan daha çok tekniğin durumuna ve gereksinimlerine bağlıdır. Toplumun teknik bir gereksinimi varsa, bu bilimi,

on üniversiteden daha çok ilerlettir. Hidrostatığın tamamı, (Torricelli, vb.) on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda, İtalya'da dağ sularını bir düzene sokma gereksiniminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Elektrik hakkındaki rasyonel bilgilerimiz, ancak onun teknik uygulanırlığından sonra olmuştur. Ne var ki, Almanya'da bilimlerin tarihini, sanki bilimler gökten düşmüş gibi yazmak, ne yazık ki bir alışkanlık halindedir.

2. Biz ekonomik koşulları, tarihsel gelişmeyi son kertede belirleyen olarak görüyoruz. Ama ırkın kendisi ekonomik bir etmendir.

Ancak bu bağlamda iki nokta gözden kaçırılmamalıdır:

a) Politik, hukuksal, felsefi, dinsel, yazınsal, sanatsal vb. gelişme ekonomik gelişmeye dayanır. Ama bütün bunlar, birbirlerini olduğu gibi, ekonomik temeli de etkiler. Bu demek değildir ki ekonomik durum nedendir, yalnızca o etkendir, bundan başka her şey ancak edilgen sonuçtur. Tersine, her zaman son kertede ağırlığını koyan ekonomik zorunluluk temeli üzerinde bir etkileşim vardır, örneğin devlet, koruyucu gümrükler, serbest ticaret, iyi ya da kötü mali sistem ile bir etki yapar; ve Almanya'nın 1648'den 1830'a değinki sefil ekonomik durumundan kaynaklanan, kendisini önce pietizm (17.yüzyılın sonunda ve 18.yüzyılın ilk yansında lutherci kilise içinde bir akım. Dinsel inancın dogmatik formüllerden daha yüce olduğunu öne sürüyordu.) ile sonra duygusallık, prenslere ve soylulara yaltakla-narak kulluk etme ile dışa vuran Alman dar-kafalının aşırı beceriksizliği ve güçsüzlüğü bile ekonomik etkiden yoksun değildi. Bu, ekonomik düzelmenin öndeki en büyük engellerden biriydi ve süregelen sefiliği dayanılmaz duruma getiren Devrime ve Napoleon savaşlarına dek sarsılmadı. Onun içindir ki, şurada burada salt kolaylık olsun diye düşünölmek istendiği gibi, ekonomik durumun otomatik bir etkisi yoktur, tersine, insanlar tarihlerini kendileri yaparlar: yalnız, kendilerini koşullayan verili bir çevrede ve önceden varolan edimsel ilişkiler temelinde. Bunlar arasında, tek başına sizi anlamaya götürececek ipucunu oluşturan ekonomik ilişkiler öteki —politik ve

ideolojik— ilişkilerden ne denli çok etkilenebilir olurlarsa olsunlar, gene de, son kertede belirleyici olan ilişkilerdir.

b) İnsanlar, kendi tarihlerini kendileri yaparlar; ama henüz, genel bir plana göre, ve hatta belirli, örgütlü, verili bir toplum çerçevesinde.

Napoleon olmasaydı, onun yerini birinin dolduracak olduğunu, gerek duyulduğu zaman birinin mutlaka bulunduğu olgusu kanıtlanmaktadır: Sezar, Augustus, Cromwell, vb. Marks, materyalist tarih anlayışını keşfettiyse de, Thierry, Mignet, Guizot ve 1850'ye kadarki tüm İngiliz tarihçiler, bu yolda çaba gösterildiğinin kanıtıdır; aynı kavramın Morgan tarafından da keşfedilmiş olması, za-manın bu keşif için olgunlaşmış olduğunu ve bu kavramın keşfedilmesinin artık gerekli hale geldiğini kanıtlar.

vesi içinde, bir kolektif istence uyararak değil, insanların beklentileri birbiriyle çatışır ve işte tam da bu nedenle bütün bu toplumlar, tümleyen ve açığa vuran rastlantı olan zorunluluk tarafından yönetilir. Burada kendini rastlantı aracılığıyla ortaya koyan zorunluluk, gene sonal olarak ekonomik zorunluluktur. Bu

bağlamda üzerinde durulması gereken, büyük adamlar denen sordur. Şöyle şöyle bir adamın ve tam da o adamın, belli bir zamanda, belli bir ülkede ortaya çıkışı, kuşkusuz yalnızca bir şansır. Ama o eğer ortadan kalırdırsa, ikame edilmesi gereği ortaya çıkar ve bu ikame, iyi ya da kötü, ama uzun zamanda bulunur. Napoleon'u, işte tam da o Korsikalıyı, bizzat kendi savaşlarıyla tükenen Fransa Cumhuriyeti'nin askeri diktatör olarak gereksinmesi rastlantıydı; ama ortada bir Napoleon olmasaydı, onun yerini birinin dolduracak olduğunu, gerek duyulduğu zaman birinin mutlaka bulunduğu olgusu kanıtlanmaktadır: Sezar, Augustus, Cromwell, vb. Marks, materyalist tarih anlayışını keşfettiyse de, Thierry, Mignet, Guizot ve 1850'ye kadarki tüm İngiliz tarihçiler, bu yolda çaba gösterildiğinin kanıtıdır; aynı kavramın Morgan tarafından da keşfedilmiş olması, za-manın bu keşif için olgunlaşmış olduğunu ve bu kavramın keşfedilmesinin artık gerekli hale geldiğini kanıtlar. Tarihteki bütün diğer olumsuzluklar, ve görünürdeki olumsuzluklar için böyledir, irdelediğimiz alan ekonomiden ne denli uzaklaşın ve salt soyut ideolojininkine ne denli yaklaşırsa, gelişmesinin o denli rastlantı gösterdiğini ve eğrisinin o denli zikzak çizdiğini görürüz. Ama eğrinin ortalama eksenini işaretlerseniz, dikkate alınan dönem ne denli uzun ve ilgilenilen alan ne denli geniş olursa, bu eksenin, ekonomik gelişine eksenine o denli yaklaştığını ve ona o denli koşut olma eğilimi gösterdiğini görürsünüz. [...]

KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ

*"Girdiler kapılardan
girdiler pencerelerden
mektuplardan kitaplardan telefonlardan
girdiler kirlentiler ve gecemizi
girdiler ağırttılar ve gündüzümüzü"*

Hasan Hüseyin Korkmazgil "Tanıklıklar" şiirinde böyle söyler, bizde ekleyelim; giriyorlar televizyonlardan, radyolardan, gazetelerden, dergilerden, giriyorlar beynimize, bilincimize. Evleniyorlarmış, 'pop star' olacakmışlar, milyarlar dağıtıyorlarmış, az sonraymış. Sınıflar, açlık, yoksulluk, hak getire. Diyorlar ki "Ne emekçisi, ne burjuvası... bütün Türkiye aynılaştı, ayrımlar çoktan ortadan kalktı." Sorunsuz bir dünyada sınıfsız yaşıyorduk.

Kültür endüstrisi, Frankfurt Okulu olarak bilinen düşünce ekolünün kültürün metalaşmasını anlatmak üzere kullandığı bir kavram. Emperyalizm çağında kapitalizm kültürü; insanın insanlaşma sürecinde yaratıklarını, sanatını, mücadelesini, birikimini hiçleyerek, alınıp satılır bir ürün

durumuna sokar. Kültür endüstrisi bu işleyişe işaret eden bir kavram. Kültür, emperyalizm çağında insani özelliklerinden sıyrılarak insanın karşısına yabancılaşmasını pekiştiren bir öğe olarak çıkarılır. Daha başından sanat eseri pazar için üretilen bir mal durumundadır.

Kültüre damgasını vuran temel davranış en geniş satımı yalamaktır. Bu da kesintisiz reklamla sağlanır. Reklamın temel amacı bireyde ihtiyaç yanılması yaratmaktır. Gereksinim duymasan da tüket! Reklamı yapılan üründen edinmezsen, herkesten farklı, eksikli birisindir sen. Reklam amacına ulaşmak için çok yönlü tasarlanır. Başarılı bir reklam ilgi çekici, akılda kolay kalan ve eğlendirici olarak kabul edilir. Tasarlanırken toplumun duyuş ve alışkanlıkları ön plandadır. Kapitalizm sürekliliğini sağlayabil-

mek için ürettiğini tükettirmek zorundadır. Reklam tüketim için önemli bir araçtır. Toplumsal yaşamda insanın gözünü reklamdan kaçıracağı bir alan yok gibidir. İnsanın olduğu hemen her yerde toplu taşıma araçları, panolar, tuvaletler, meydanlar reklam alanıdır. Kesintisiz reklam bombardmanı altında tüketim alışkanlıklarımız belirlenir.

Kültürü endüstrisinin ürünlerinin en önemli ortak özellikleri reklama dayanmalarıdır. Sanat yapıtı açısından bakıldığında yapıt artık bir metadır. Yaratılıp sonra metalaşmaz. Daha başında yaratılma aşamasında pazarın beklentilerine göre tasarlanır. Geniş kitlelerce alınması için sıkça reklam yapılır. Metalaşan sanat eleştireliliğini kaybeder, ya da eleştirel sanat metalaşınca kimliksizleşir, içeriği boşatılan salt form haline gelir.

Türkiye’de seksenli yıllarla birlikte arkalarında büyük sermaye desteği olan dev yayınevleri ortaya çıktı: YKY, Doğan Kitap, İş Bankası Kültür Yayınları vb. Yayıncılık çok kar getiren bir alan değil. Büyük sermaye gruplarının başka alanlarda çok daha fazla para kazanabilecekken yayıncılık alanına girmeleri, amaçlarını kolaylıkla ele veriyor. Daha öncesinde yayınevleri eksikli de olsa toplumun ilerici kesimlerine kan taşıyan damarlardı. Politik bilinç yok edilecekse bu damarlar da kesilmeliydi. Bu büyük ölçüde başarılı; muhalif, demokrat yayınevleri turpanlandı, meydan sermaye gruplarının sözcüklerine kaldı. Şimdi istenilen yazar göklerle çıkıyor, aykırı sesler görmezlikten geliniyor. Bugün yayın dünyasında birkaç tekel ‘pazarı’ kontrol altında tutmakta, kimlerin yazar bir başka deyişle star yapılacağına, hangi kitapların satılacağına, neyin okunacağına karar verir durumdadır. Gazetelerde, televizyonlarda ‘trend kitap’ olarak sunulan yazarlar toplumun bildiği okuduğu yazarlar haline geldi. Bir bakarsınız kampanyalar sonucu binlerce kişi birden Ahmet Altan, Orhan Pamuk, Tuna Kiremitçi okur. Yazar, şair denilince toplumun aklına gelir oldu. İşin anlaşılabilir tarafı kendini devrimci kabul edenlerin okuma alışkanlıklarını star sisteminin yazarları üzerinden oluşturmalarıdır.

Bu saldırı estetik algımıza; dünyayı nasıl algılayacağımıza ve gerçekliği yeniden bilincimizde nasıl kurgulayacağımıza yönelik bir saldırıdır. Sanat metalaşınca eleştireliliğini kaybeder. Karşımıza sanatçı ya da yazar olarak çıkarılan kişi bağımlılık

ilişkisi içinde yaratma özgürlüğünü kaybeden kişidir. Ya patronların beklediğini yazar ya da edebiyat dünyasında yeri olamaz. Kültür endüstrisinde kökeninden bu yana dönüştürücü, yapıcı etkileriyle insanlığı ilerleten sanat, insana katkı yapmaz olur, modern köleliğini pekiştiren bir hal alır. Lenin, Tolstoy için Rus devriminin aynasıdır derken hiç kuşkusuz sanatın varolandan başkayı görme, gördürebilme yetisine gönderme yapar. Kültür endüstrisi ürünü olan sanat toplumsal düzleminden koparılır, bireysel algı düzlemine indirilir. Anlaşılabilir olana vurgu yapılır; işte ortada sisli, bulanık bir yapıt her ne anlarsan anla. Biri çıkarda anlaşılabilir olanın güzel olmadığını söylese sanattan anlamaz ilan edilir. Nazım Hikmet gibi yaşamı devrim ve sosyalizm mücadelesi uğruna geçen bir şairin eserlerinin bir bankanın yayınevinden çıkarılmasının anlamı yok sayamıyorsan zararsızlaştırdır.

Emperyalizm çağının, ekonomi politik çözümlenmeleri yanında önemli bir dinamiği de ideolojik hegemonyadır. İdeoloji, üst yapının toplumsal şekillenmesinde etkileyici bir konum alır. Sistemin yeniden üretilmesinin vazgeçilmez bir aracıdır. Çünkü ideoloji toplumsal uzlaşmazlıklar gizleme ve bu uzlaşmazlıkların yerine uyumluluk yapılmasını geçirme işlevindedir. Bu işlev önemli ölçüde yayın araçlarına verilmiştir. Emperyalist sistem içinde ideolojik hegemonya giderek daha fazla kültürel temele dayanır duruma geldi. İletişim teknolojilerinin hızla geliştirilmesi ve ucuzlatılarak yaygınlaşması süreci hızlandırdı, uzaklıklar

önemsizleşti. Anadolu’nun hemen her köşesinde onca yoksulluğa karşın çanak antenlerin mantar gibi türemesi durumun ne korkutucu boyutlarda olduğunu gözler önüne seriyor. Kültür Endüstrisi, emekçinin, emeğini, varlığını, aklını, işverene kiraladığı işlik dışında, sistem dışı kalmasını engelleyen önemli bir işlev görür. Emekçiler yalnızca çalışırken değil eğlenirken de teslim olur. Toplumun herkesini için, her türlü beğeniye uygun gazete, televizyon programı bulunur. Haberler, diziler, tartışma programları bütün çeşitliliklerine karşın tek sesli bir müziği andırır. Her şey sistemin yeniden üretilmesi için konumlandırılır. Bedenler serbest; teslim alınan bilinçlerdir. Sonuçta toplum kolaylıkla denetlenilecek biçimde kodlanır.

Not: Aralık sayısında yayımlanan “Olgu Üzerine” adlı yazıda kimi okurlarımız, yazarın olgu ile olayı karıştırdığı görüşünü dergimize iletiler. Yazar olguyu en genel anlamıyla nesne durumu olarak kabul eder. Adı geçen yazıda olgulara gönderimde bulunmak adına dilsel oyunlarla öznelliği olguymuşçasına aktarılmasına vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yazar her olayı bir olgu kabul eder ancak her olguyu bir olay kabul etmez. Yazar okumalarından ve sözlük taramalarından bu sonuca varmıştır. İkinci Paylaşım Savaşı hem bir olay hem de bir olgu iken üçgen yalnızca bir olgudur. Yazı tematik olarak olgu olay ayrımına dayanmamıştır ancak bu ayrımın yanlış aktarıldığı görüşünde olan dostları yazar Özgür Düşün sayfalarında görüş bildirmeye davet eder. □

LİSE DEN...

Öncelikle bir liseli olarak Özgür Düşün (ÖD) ocak ayı 18. sayısında yayımlanan "Liselerde Yaşam Tarzı ve politik Çalışma" adlı eleştiri-öneri yazısını okuyarak yazı yazmaya karar verdiğimi belirtmeliyim.

Yazıda geçen eleştirilerin haklılığı noktasında kesinlikle muhalefet oluşturulamaz. Çünkü yapılan eleştiriler çok yerindedir. Sözlü olarak talep edilmesine karşın biz liseliler olarak bu sayıya kadar ÖD'yi besleyemedik. Bu noktada biz de eksikliklerimizi görebiliyoruz. Yukarıda bahsettiğim yazıyı okuduktan sonra, dergide var olan eksikliği gidermek adına asıl sorumluluğun ilk önce liselilerin üzerinde olduğunu daha iyi kavradım. Ancak bu yazının gecikmişliği noktasında Ö.D emekçilerinin de biraz düşünmeleri gerektiği kanısındayım. Takip ettiğim kadarıyla daha önce böyle bir yazı yayımlanmadı. Bu yazının gecikmesi de doğal olarak liselileri geç harekete geçirdi. Liselilerin de bu dergiyi sahiplenmeleri için dergiyi açtıklarında özellikle liseye ve liseliye hitap edecek yazıların bu-

lunması gerekir. Bu sorunu aşmak içinse bütün lise mezunu okurların özellikle üniversitelilerin geçmiş tecrübelerini ve öneri-eleştirilerini yazmaları gerekirken, liselilerin de kendilerini dergiye ifade etmeleri gerekmektedir.

Bu güne kadar bu dergiyi besleyemememizin bence iki nedeni vardır. Birincisi kendimize güvenimizin olmayışıdır. Yani, yazı yollarım ama acaba yayınlanır mı? Yayınlanırsa beğenilir mi kaygısıdır. Bu sorunu aşmak ise, hiçbir kaygı duymadan sorumluluğun üzerimize düşen kısmını yerine getirmekle, sık sık yazı yollayarak derginin eksikliklerini tamamlama çalışmaları kendi sorunlarımızı aktarıp çözüm üretmeye çalışmakla mümkün olacaktır.

İkincisi ise politik gerilik mazeretidir. "Ben yapamam", "daha önce denemedim" veya "bu konular beni aşar" düşüncesini beynimizden silmekten kaynaklıdır. Politik geriliğin ciddi bir sorun olmadığını daha doğrusu aşılacak bir sorun olmadığını herkes biliyor. Kaldı ki hiç kimse birden bire yazı yazma-

ya başlamıyor. Bol bol kitap okumak, gazete ve dergileri takip edip fikir sahibi olmak, düşüncelerimizi toparlamaya çalışarak kağıda dökmek bu sorunu aşmanın ilk adımları olabilir.

Benim kaygım birincisiydi. Yani acaba beğenilir mi düşüncesiydi. Eğer bu düşünceyle hareket etmeye devam edip bir ilk adım olan bu yazıyı yazmamış olsaydım hem kendi üzerime düşen görevi başkalarının yapmasını beklemiş olurum hem de Ö.D emekçilerinin emeklerine saygısızlık etmiş olurum. Emeğe saygısızlık da kendimize yapacağımız en büyük haksızlıktır. Çünkü, yaşamımızdaki bir çok şey emek ile ortaya çıkar-çıkılmaktadır.

Bir liseli olarak tüm liseli arkadaşlara bir çağrı yapmak istiyorum. Liseli arkadaşlar eğer bu dergiyi sahiplenirsek ve dergi için emek sarf edersek hem bu dergiyi hem de kendimizi biraz da olsa ilerletmiş olacağız. Ve liselerde bu derginin daha çok okunmasını istiyorsak liseleri ve liselileri ilgilendiren konuları birebir yaşayanlar olarak ilk önce bizim ele almamız gerekir.□



SERGEY YESENİN (1895-1925)



Yesenin şiirlerinin kaynağını esas olarak köylü ruhundan alır. En çok keskin, kısa, lirik şiirler yazmıştır. Yesenin, Ekim Devrimi'ne tutkuyla bağlıdır, ancak tüm yapıları 19. Yüzyıl köylü geleneğiyle, 20. Yüzyıl'ın hızlı ve devrimci dönüşümlerinin kişiliğinde yarattığı derin çelişkileri yansıtmaktadır.



1917 Devrimi'ne bu partinin saflarında katılan ve partinin sol kanadıyla birlikte kayıtsız, şartsız Bolşevik politikayı destekleyen Yesenin, devrime, Blok ve Beliy'in yanı sıra mesyanik (İsa Mesih'in gelişiyi ilgili) bir anlam yüklemektedir.

Riazan bölgesinde yerleşik bir köy ailesinin oğludur. "Eski iman"ın müritlerinden, hali vakti yerinde bir köylü olan dedesi tarafından yetiştirilmiş, önce bir köy okulunda, sonra da kısa bir süre için bir papaz seminerinde öğrenim görmüştür. 1912 yılında Moskova'ya gelen Yesenin, bir süre tipograf olarak çalışmış, bu arada popülist sanatçı ve edebiyatçı topluluklarına katılmış ve Halk Üniversitesi kurslarını izlemiştir. 1915'te Petrograd'a gidecek ve başkentten edebi salonlarında, hem şiiri hem "köylü" kişiliği sayesinde büyük itibar kazanacaktır. Yesenin bu sıralarda, sembolizm ve akmeizmin izinde yürümektedir. Askerlik hizmetini zor bela bitirmiş, bu

arada, devrimci-sosyalist filozof Ivanov Razumnik'le tanışıp dost olmuştur. 1916'da kır yaşamını kilise metinlerine özgü imgelerle be-timlediği, adını da dinsel bir bayramdan alan ilk kitabı Radunitsa'yı (Ölümler İçin Ayın) ya-yımlamıştır.

1917 Devrimi'ne bu partinin saflarında ka-tılan ve partinin sol kanadıyla birlikte kayıtsız, şartsız Bolşevik politikayı destekleyen Yese-nin, devrime, Blok ve Bely'in yanı sıra mes-yanik (İsa Mesih'in gelişiyi ilgili) bir anlam yüklemektedir. Ne var ki, büyük şairin bu mes-yanizmde, mistik ve anarşist tipte bir köylü ütopyizminin izleri görülür. Daha sonra imaji-nistlerin şiir hareketine katılan Yesenin, onlar-la birlikte yorucu ve rezaletlerle dolu bir bo-hem yaşamı sürmeye koyulmuştur. Zinaida Reich ile evlenip, kısa süre sonra boşandıktan sonra, 1922'de ABD'li dansçı Isadora Dun-can'la evlenmiş, Avrupa ve Amerika'yı dolaş-tıktan sonra karısını terk ederek Rusya'ya dön-müştür. Yesenin köyünü ziyaret ettiğinde, köy-lülerin coşkulu bir şekilde devrimi destekledi-ğini görmüş, kendisinin ise bir şair olarak gö-revini yerine getiremediği duygusuna kapı-lmıştır. Çok geçmeden şifa bulmaz şekilde al-kol ve uyuşturucu kullanmaya başlamıştır. 1925 yılında, Leningrad'da akıl hastanesinde bir süre tedavi gördükten sonra, bir otel oda-sında, duvarlara kendi kanıyla dizeler yazmış ve intihar etmiştir. Tabutu, son dileği gereği, Moskova'daki Puşkin anıtına getirilmiştir. Yaşamında "Yeni Puşkin" diye anılan Yesenin'in, 30 Aralık 1925'te yapılan mezarında "Büyük Ulusal Şairimiz Sergey Yesenin Burada Yatıyor" yazar.

Yesenin şiirlerinin kaynağını esas olarak köylü ruhundan alır. En çok keskin, kısa, lirik şiirler yazmıştır. Yesenin, Ekim Devrimi'ne tutkuyla bağlıdır, ancak tüm yapıtları 19. Yüzyıl köylü geleneğiyle, 20. Yüzyıl'ın hızlı ve devrimci dönüşümlerinin kişiliğinde yarattığı derin çelişkileri yansıtmaktadır.

SÜZGÜN AY

Süzgün ay, karlı enginler,
Kefenlenmiş bizim eller.
Kayınlar da ak giyinmiş inler ormanlarda.
Ben miyim? Ölmüş mü? Düşen kim burda?

Çiçekler "elveda" diyor bana,
Başlarını öne eğerek,
Ve göremeyeceğimi sonsuza dek
Ne sevdiğimin yüzünü, ne doğduğum yerleri.

Sevgilim, n'olmuş sanki?
Çok sevgili gördüm, dünyayı gördüm ben
Ve içimdeki bu mezar titremesini
Yeni bir aşk emaresi gibi benimsiyorum.

Ve hayatın sırtına erdim şimdi.
Bir gülümsemeyle geçmeli hayatı,
Şimdi her bir anımda dünyadaki -
Her şey tekrarlanabilir diyorum

Ne fark eder ki - başkası gelir işte
Gideni hüznün yiyip bitirmez
Terk edilen ve değerli olan sevgiliye
Yeni gelen daha güzel şarkı söyler.

Sessizlikte bu şarkıyı dinlerken
Sevgilim bir başkasıyla
Kim bilir belki beni de
Eşsiz bir çiçek diye hatırlar.

Türkçesi: Burhan Deniz

"LENİN"den parçalar

Rusya...
Söyle nereden çıktı nasıl yetişti
Seni temelinden sarsan bu asi?
Bu ağırbaşlı deha! Ve nasıl feihetti beni
O sade görünüşüyle!
Fırtınanın bağrına sürmezdi atını
Ata binmesini bile bilmezdi...
Ne kelle kesmişliği var
Ne de ordu karşısında kaçmışlığı
Sevdiği tek şey cinayet konusunda
Bildircin avıydı o kadar

Tam bize göre bir kahraman!
 Biz ki bayılırız papazlara
 Sümküklü çocukların arasında
 Kaşın O değil miydi kızak kayan
 Cilveli hanımların hoşuna gitmezdi pek
 Saçları yoktu çünkü dalga dalga
 Yayla misali çıplak kafasıyla
 Yoksulların ortasında görüyorum onu şimdi,
 Ürkek sade yumuşak
 Ve çözülmez bir soru gibi yükseliyor
 gözlerimin önünde

Anlamıyorum zorla değil ya,
 Hangi kuvvet bu çelimsiz adamda
 Dünyayı sarsmaya yetti
 Ve temelinden sarstı dünyayı
 Gürle fırtına, gürle ve dön
 Kasırgalar halinde bütöl
 Ve yıkayıp arıt bu halkı
 Mapushanelerle kiliselerin utancundan!

....
 Sinsi bir çürük gibi kokan krallık!
 Yüzyıllardır sona ermeyen şenlikler!
 Ve iktidar! Büyüklerin
 Fabrikatörlere bankerlere sattığı!
 Ve inleyen halk ve inleyen memleket
 İnleyerek birisini bekleyen
 Ve işte O!

....
 Kudretli bir söz ve yepyeni kaynaklara
 Alıp götürdü bizi
 Acı çekmemek için, dedi
 Emegin ellerine güvenmek gerek
 Ve kesin kurtuluş için kendinize
 Kendi iktidarınıza güvenmek

....
 Ve işte öldü şimdi
 Ne ahmakça oluyor ağlamak
 İlham perilerini de bozguna uğrattı felaket!
 Bakır boruların ürktütücü sesi
 Son bir elveda çekiyor...elveda...
 Kurtarıcımız yok artık.

Kurtarıcımız öldü ama geriye kalanlara
 Şu gürleyen memleketi
 Betonla örmek düşüyor

Arda kalanlar için, evet,
 Kimse ciltret edip demesin ki
 Lenin yok:
 Ölümü yıkmadı bizi.

Eskisinden daha da çetin ve kararlı
 Bütünleyeceğiz eserini...eserimizi!

Türkçesi: Atilla Tokatlı

"BİR SERSERİNİN İTİRAFLARI"ndan

....
 Gene de mutlusunuz zavallı köylü atalar
 Korkmazsınız Tanrıdan bile
 İçler acısı geçmişinizden korktuğunuz kadar
 Bir de bilseydiniz, anlasaydınız bir
 Ki oğlunuz bugüne bugün
 Rusya'nın en büyük şairidir!

Buz gibi bir suratla karşılamaz mıydınız onu
 Sonbahar otlaklarında yalmayak debelendi diye?
 Ama bugün işte
 Başında gösterişli bir şapka
 Ayağında cilalı pabuçlar var!

Gene de yitirmede bakın
 O ahmakça efeliğini
 Kasap kapılarında inek heykelini
 Görünce selama duruyor gene
 Ve şehir meydanında bir atlı araba görünce
 Köyünün tezek kokusuyla doluyor ciğerleri
 Ve tıpkı bir gelin eteğinin kuyruğunu tutar gibi
 Beygirlerin kuyruğunu okşamaya koşuyor.

Türkçesi: Atilla Tokatlı

Kaynakça:

- 1-Tokatlı, Atilla. (1992) Sovyet Şairleri Antolojisi. İstanbul:Yön Yayıncılık
- 2-<http://www.siiir.7p.com/yesenin.htm> (23.01.2004)
- 3-<http://www.geocities.com/Paris/Parc/2331/russpoets/yeseninchron.html> (23.01.2004)

ANLATI

DEĞİŞMEK

Dünya sadece kendi çevresinde dönmüyordu önceleri. Ne Filistinli çocukların çığlıklarını duyuyordu, ne de cezaevlerine yapılan 'temizleme operasyonlarından' haberdardı. Irak da ona irak değil miydi zaten, haberlerde izlerdi umursamadan. Bombalar kendi tepesine düşmüyordu ne de olsa. Yok edilen onun hayatı değildi. Ama daha ne kadar görmezden gelebilecekti yanı başında yaşananları? Daha ne kadar ona dokunmayan -ki aslında tüm insanlığa uzanan- yılan bin yıl yaşasaydı?

Biraz türkük, çekingen, biraz da kaygılı aralamaya başladı kapılarını yaşamın. Ve insanlığını buluyordu attığı her adımda. Bambaşka bir yaşam vardı karşısında. Bir avuç maceraperest değildi 'işgale hayır' diyenler. Baskının; zulmün karşısına umutla, inançla, dirençle duranlardı. Çünkü duyuyorlardı sol yanlarında, pek çoğumuzun duymazdan, görmezden, bilmezden geldiğini; onlar duyarlıydılar. Çünkü dünyanın sadece kendi çevresinde dönmediğini anlıyordu. Utanıyordu şimdi tek başına mutluluğundan.

Daha farkındaydı artık insan olmanın. Düşünmenin, sorgulamanın, değişmenin ve değiştirmenin. Ama hiç söz hakkı olmamıştı bugüne kadar. Hep susmayı, kabullen-

meyi, karşı gelmemeyi öğrenmişti okulda, evde. Kendi hayatını yönlendirecek kadar bile kabul görmemişti iradesi. Annesinin en karlı yatırımını, geleceğinin sigortasıydı o. Ya da babasının övünç kaynağı, sırf birincisi kızıydı. Şimdiyse koskoca bir ülkenin hatta dünyanın kaderini değiştirmeye cüret eden arkadaşları vardı etrafında. Önce yaşamın farkına varmıştı, sonra insanlığının... ve şimdi de gücünün. Tek başına kurtuluş yoktu artık. Uzun ve çetin bir yol vardı önünde bir o kadar aydınlık ve onurlu.

Şimdi değişmek, değişirken de değiştirmek vardı önünde. Elbette bir çırpıda silip atamayacaktı üzerinden hatalarını, zaafalarını. Yaşamın her alanına, her anına hakim kalmalıydı devrimci kültürü, ahlakı. Ve farkındaydı artık, karşı- devrime hizmet edecekti; devrim için geçirmedeği her an. Bundandı akşamları ailesiyle dizileri seyretmeyişi, lise arkadaşlarının periyodik içki alemlerine katılmayışi, okul çıkışlarında sürekli kafelerde oyun oynamaya, alış-veriş yapmaya ya da öylesine dolaşmaya gitmeyişi.

Ailesi de farkındaydı ondaki bu değişimin. Ne eyleme gitmesine karşı çıkıyorlardı, ne de okuldaki öğrenci demeye çalışmalarına bir itirazları vardı önceleri. Sonra endi-

şelenmeye, kaygılanmaya başladılar. Hakkılığının bilincindeydi. Onurlu, insanca bir yaşamı seçmişti. Ve insanlığıydı bu yüzden ailesinin okul sonrasına ertelemesini istediği. Anlayacaktı onu anası, biliyordu. En yakını, onu en iyi tanıyandı. Önce dinledi anasını. Deniz, Mahir, İbrahim dedi. Vaktiyle onlar demişti senin bu söylediklerini; yapabildiler mi devrimi. Ve sordu: Ne oldu sonları?

Önce sonu kelimesine takılıp kaldı. Sonra o anlattı derdini. Kuru bir cümle değildi bize ölüm yok dedikleri. Onlar giderken ardında bizlere düşünceleriyle aydınlatılmış bir yol bıraktı. Ve hiçbir zaman ümitsizlik, ya da yılgınlık değildi bize kalan. Kim devrimin tarihini kestirebilir ki ya da yaşamına sığabileceğinin garantisini verebilir? İşte bu yüzden devrim olsa o zaman olurdu mantığını silmek gereklidir tüm kafalardan. Bir tohumdu onların ettiği, bir gün tüm dünyayı sarsacak bir tohum! Ve kavgaya omuz veren herkesin bedeninde ilerliyor Denizler, Mahirler, İbolar. Onlar yitip giden değil, bayraklarını devredip düşünceleriyle mücadelelerimizde ölümsüzleşen; güneşli, aydınlık yarınlarımızın anahtarını bizlere bırakanlardır.

‘onlar ki
 yangınlı ufuklardan yangınlı ufuklara at sürdüler
 susuz ve aç topraklara yapışmış karınları
 dağların kadar mavi umutları
 ve bir çiçek gibi güneşe
 arzıyla gerinen kadınları
 kızları
 ve erkekleriyle
 merttiler
 buğdayın sarısından
 insanın arısından
 kavganın yansından
 dönmediler
 ve onlar ki
 yolumuza çam kokulu umutlarıyla
 güneşi serdiler!....’*

Ve siz de en az bizim kadar biliyorsunuz. Bundan değil mi ölümünüzü bile parça parça kesip bir çuvalda elimize verişiniz? Sinsice katledip, ölü bedenlerine bile işkence yaptığınız savaşçıların mezar taşlarındaki yazılara bile katlanamayışınız? Attığımız en küçük bir

adımın bile izini sürüşünüz? En az bizim kadar biliyorsunuz çünkü o küçük adımların bir gün milyonların yürüyüşüne dönüşeceğini.

Doğruluğumuzu, haklılığımızı en yalın haliyle anlatmalıyız. Anlatmalıyız ki bedel ödemediğimizde dizini dövüp yakınmasın analarımız. Başı dimdik, gururlu ve sapasağlam dumalı zalimlerin, kan içicilerin karşısında. Ve örnek olmalı şehit düşen oğlunun ardından ‘onun yolu benim de yolum’ diyen bir ana. İnancımız, sorumluluk bilincimiz daha bir büyümeli ‘hepsi de benim İsmail’im gibidir’ sözlerinde. Ve yitireğimize düşen her ateşi kinimize, öfkemize katıp dökebilmeliyiz mücadelemize.

Evet bir tohumdu onların ektiği. Senin, benim, hepimizin gözbebeği bir tohum. Ve ben sana yarın yok-sulluğunun, ezilmişliğinin, baskının, zulmün biteceğinin garantisini vermiyorum ana. Ömrüm yetmez belki ben de göremem. Ama yaşamım boyunca besleyip büyüteğim bu tohumu ve and olsun ki bir gün kızıl şafaklar selamlanacak özgürce topraklarımızda...□

*Nevzat Çelik; Şafak Türksül

“

YAŞIYORSAN EĞER “HİCBİR ZAMAN” DEME
 YIKILIR YIKILMAZ GÖRÜNEN
 KALMAZ HİCBİR SEY NASILSA ÖYLE
 BUYURANLAR VERDİKLERİNDE SON BUYRUKLARINI
 BUYRUK ALTINDAKİLER BAŞLAR KONUŞMAYA
 KİM “HİCBİR ZAMAN” DEMEYİ GÖZE ALABİLİR.
 ZULÜM YÜRÜLÜKTEYSE, KİM SUÇLU:
 KENDİMİZ
 VE KİMDİR ONU YIKMAK ZORUNDA OLAN:
 BİZ.
 YENİLEN, KALK AYAGA!
 HER SEYİNİ YİTİREN, DÖVÜŞE DEVAM!
 KAVRAMISSAN OLUP BİTENİ, SENİ KİM TUTABİLİR.
 “HİCBİR ZAMAN”DAN “BUGÜN” DOĞAR
 BUGÜN YENİLEN YARININ YENENİDİR.

”

BERTOLT BRECHT

SAMET BEHRENGİ

-gerçeğin masallardaki sesi-

Samet Behrengi, 1939 Haziran'ında Tebriz'de, beş çocuklu yoksul bir Azeri işçi ailesinin oğlu olarak doğdu. 29 yıllık yaşamı boyunca öğretmenlik, çocuk hikayeleri ve halk masalları yazarlığı, derleyicilik ve çevirmenlik yapmıştır.



"araz akar lil ile,
Samet benzer kızıl güle,
her elinde dört kitap,
dönderir bizim dile.

"araz üste buz üste,
yürek yanar köz üste,
oy meni öldürsünler,
söylediğim söz üste."

Iran'da Azeri düğünlerinde sık sık söylenen ve sözleri Behrengi'ye adanmış olan bir türkü-

Samet Behrengi, 1939 Haziran'ında Tebriz'de, beş çocuklu yoksul bir Azeri işçi ailesinin oğlu olarak doğdu. 29 yıllık yaşamı boyunca öğretmenlik, çocuk hikayeleri ve halk masalları yazarlığı, derleyicilik ve

çevirmenlik yapmıştır. İlkokulu bitirdikten sonra Tebriz'deki öğretmen okullarında okudu ve öğrenimini tamamladıktan sonra 11 yıl boyunca -ömrünün sonuna kadar- İran'ın Azeri kesiminde köy köy dolaşarak öğretmenlik yaptı. Öğretmenlik yaparken bir taraftan da Tebriz Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde gece derslerine devam etti. Samet Behrengi öğretmenken bile öğrenciliği bırakmadı; halkın sosyal, ekonomik ve folklorik yapısını inceledi. Bütün birikimini yıllarca öğretmenlik yaptığı çocuklara yarınlar kalacak bir hediye vermek için kullandı. Halk edebiyatından ve folklorundan yaptığı derlemeleri temel alarak belki de dünyanın en nitelikli çocuk hikayelerini yazdı.

Bu esnada Azerbaycan ve İran halk edebiyatını inceledi, ağızdan ağza dolaşan halk masallarını toplayarak bu malzemeyi Türkçe ve Farsça olarak yeniden kaleme aldı. Edebi faaliyetlerinin belki de en önemlisi olan bu çalışmanın yanı sıra, Azeri folkloru ve İran eğitim sistemi üzerine eğildi; eğitim sisteminin aksayan yanlarını tespit ettikten sonra çözüm yolları üretmeye çalıştı. O dönemin önemli gazete ve dergilerinde takma adlarla bu eğitim sorunlarıyla ilgili makaleler yazdı. "Iran Eğitim Sorunlarına İlişkin

Bir İnceleme" adlı makalesi bu çalışmalarına bir örnek olarak gösterilebilir. İnceleme ve araştırmaları genellikle folklorik konulara ilişkindi, bu alanda "Azerbaycan Dili ve Folkloru" ve "Azerbaycan Masalları" adlı yapıtları kaleme almıştır. "Adine" adlı haftalık bir gazete çıkarırsa da, Şah'ın baskıcı yönetimi altında bu gazete varlığını sürdürmedi.

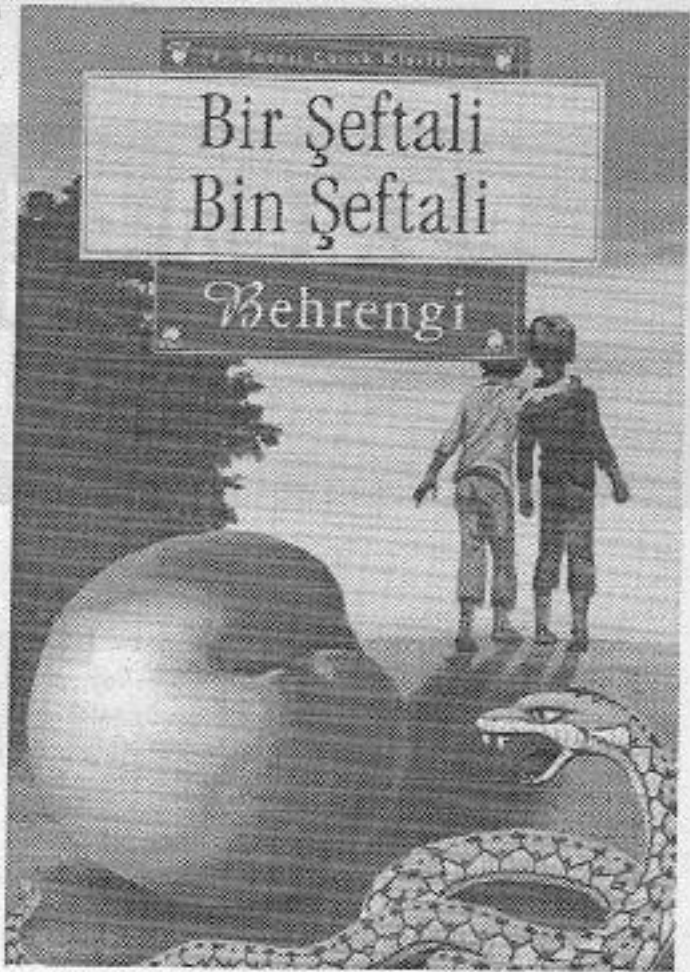
Behrengi hem Farsça'ya hem de Azerice'ye oldukça hakimdi. Yine de anadilinde yazmayı Farsça yazmaya tercih ediyordu. Ancak kitaplarını Azerice yayınlaması yasak olduğundan, Farsça yayınlıyordu. Yasağa rağmen, Azeri halk şiirlerini bir araya getirdiği bir şiir kitabı yazıp, büyük Fars şairlerinin eserlerini Azerice'ye çevirdi; tabii ki bunlar da Farsça olmayan yayınlara getirilen yasaktan nasibini aldı. Edebiyat alanında önemli sayılabilecek bu çalışmaları, günün önde gelen muhalif yazarlarının ilgisini çekmişti. Bu; hem birikimini daha da genişletmesi için, hem de Marksist çevrelerle tanışması için ona bir fırsat sunmuştur.

Behrengi devlet tarafından önerilen ders kitaplarının içeriğini ve öğretim yöntemine isyan ediyordu. Ona göre bu yöntem geçmişte kalmıştı, içerik de çocuklar için uygunsuzdu. "Posta servisi, tebrik notları, telefon konuşmaları ve masada oturup yemek yemek batı toplumlarında sıradan şeyler olabilir, ancak İranlı köy çocukları için anlaşılabilir şeyler." diyordu. İyi bir eğitimin mümkün olması için çocukların kendi gerçekleriyle yüzleştirilmelerinin gerekliliğine inanıyordu. Bu perspektifle, birinci sınıf çocukları için, köy yaşamını anlatan ve gereksiz kav-

ramlardan arındırılmış bir okuma kitabı yazdı; ancak bu kitabın basımı da devlet tarafından engellendi. Her anlamda iyi bir eğitimci olan Behrengi, Azeri çocuklarının daha kolay Farsça öğrenebilmesi için özgün bir yöntemi de ayrıntılarıyla temellendirmiştir.

Behrengi'nin Marksist-Leninist bir örgütlenme olan Halkın Fedailerini ve özellikle yakın çalışma arkadaşı Behruz Dehqani (1973'te, bahsedilen örgütün önde gelen üyelerinden olduğu gerekçesiyle SAVAK (İran Devleti'nin İstihbarat Örgütü) tarafından işkence edilerek öldürülmüştür) ile yakınlaşması, yeraltında faaliyet gösteren bir kısım yazar ve aktivist ile arasındaki bağı güçlendirmiştir. Bu sırada İran devleti 100 bin siyasi polisten oluşan bir istihbarat aygıtı olan SAVAK'ı da kullanarak, halk üzerinde görülmemiş bir baskı uyguluyordu. Bu baskıdan yazarlar ve kitapevleri de paylarına düşeni almışlardı.

Behrengi'nin 1968 yılı Ağus-



tos ayında Aras ırmağında boğularak öldüğü söylenir, ancak onu tanıyanlar bu zamansız ve şüpheli ölümün bir düzmece olduğunu söylemişlerdir. Bu olay Sabahattin Ali'nin katledilişine ne kadar da çok benzemektedir. Her ikisinin de politik duruşları ve eserlerinin yaygın kitlelerce ilgi görmesi, dönemin rejimini oldukça rahatsız etmişti. Behrengi bir süre SAVAK tarafından takip edilmişti, Sabahattin Ali de MIT tarafından...

Yetmişli yılların hemen başında Şah, Behrengi'nin hikayelerini ve masallarını yasakladı. 1979'daki devrimi takip eden kısa süreli özgürlük döneminde ise kitapları çok büyük miktarda basıldı. Ancak yeni yöneticilerin, onun ne kadar "tehlikeli" olduğu-

nu anlamaları uzun sürmedi ve Behrengi tekrar yasaklı isimler arasına girdi. Behrengi özgür düşünen birisiydi ve onun özgür düşüncesi yeni gerici düzen için de bir tehdit oluştuyordu. Şah olsun molla olsun, gericiler her zaman Behrengi masallarıyla büyüyen çocukların kafalarında filizlenen eşitlik ve kardeşlik hayallerinden korkacaklardır. Zaten bu yüzden yöneticiler eğitim ve edebiyatla ilgili bunca eser vermiş olmasına rağmen en çok onun masallarından nefret ederler.

Behrengi'nin hikayelerindeki karakter ve olaylar gerçek hayattan bir takım karakterleri ve olayları temsil eder. Bir şey, başka bir şey aracılığı ile betimlenir, anlatılır. Buna "alegori" denir. Alegori genellikle eğitici amaçlı edebiyat eserlerinde kullanan bir söz sanatıdır ve gelişmiş bir mecaz anlayışı barındırır. Bu nedenlerden ötürü, alegori, bir çocuk hikayesi için kullanılabilir en uygun araçtır.

Hikayelerinin evrensel konuları ve biçemi, onu farklı kültürel yapılardan gelen okuyuculara karşı çekici kılar. Eserleri çocuklar için yazılmış olmakla beraber büyükler için de çarpıcı anlamlar taşır.

"Ulduz Kızın Kargaları", Behrengi'nin ilk çocuk kitabıdır ve dostlarından birinin üvey çocuğunun yaşamından esinlenerek kaleme alınmıştır. Bu kitabın gördüğü ilgi Behrengi'yi başka masal kitapları yazmaya teşvik etmiştir. En çok tanınan kitabı olan "Küçük Kara Balık", onun yalnızca İran'da değil, dünyanın pek çok ülkesinde sesinin duyulmasını sağladı. Bu kitap, İtalya ve Çekoslovakya'daki uluslararası platformlarda ödülleri almış, İran'da da 1968 yılında Çocuk

Kitapları Şurası tarafından yılın kitabı seçilmiştir. "Bir Şeftali Bin Şeftali", "bir şeftali'nin, gün gelip nasıl "bin şeftali" olabildiğinin, bir ağacın dilinden anlatıldığı şiir gibi bir masaldır... Behrengi'nin "toprak ekenin olsun, fabrikalar işçilerin olsun" sosyalist söylemini bir çocuğa su gibi doğal bir biçimde aktarabildiği harika bir masaldır bu. "Yoksul çocukların öğretmeni" Samet Behrengi'nin anlattığı diğer masallar da bu masal gibi asla unutulmaz, bir kez okundu mu, genç dimağlara kazınır. Yazarın diğer tanınmış çocuk kitapları arasında, "Ulduz Kızın Konuşan Bebeği", "Güvercinci Keloğlan", "Telhun Kız", "Deli Dumrul", "Sevgi Masalı", "Pancarlı Çocuk", "Bu Gelen Koroğlu'dur", "Püsküllü Deve" vb sayılabilir.

Behrengi, çıkış noktasında, asıl çabası eğitim sisteminde değişiklik yapılmasını sağlamak olan bir muhalifti. Eserlerinde kullandığı, fakir ve zengin, köy ve kent, cahil ve okumuş arasındaki çelişkiyi merkez alan tema bize bunu gösteriyor.

Behrengi, bir eğitim bilimci olarak yorulmaz bir biçimde radikal ve özgün reformları savundu, eğitimde Amerikancı değer ve ideallerin papağanlığını yapan anlayışa karşı durdu. Bir aydın olarak, köhnemiş ve dini motiflerle kaynaşmış feodal yapıları kıyasıya eleştirdi, yazdıklarıyla burjuva devlet aygıtının baskı ve sömürü düzenini teşhir etti. Bir yurtsever olarak, iki yüz yılı aşkın bir süredir sosyoekonomik ve kültürel sömürü tutsağı bulunan Azeri insanının dil umudunu işledi. Bir devrimci olarak, kendisine yol gösteren diyalektik yöntemi asla unutmadan doğru bildiği yolda ilerledi ve bunun bedelini



canıyla ödedi. Ve bir edebiyatçı olarak da, tüm dünya çocuklarına hediye ve miras olacak onlarca kitap yazdı; öyle ki okuyan büyükleri bile büyüleyebilecek sınırsal güce, ancak bir çocuğun beyninin kıvrımlarına işleyebilecek kadar da sadeliğe sahiptir bu kitaplar. Behrengi tüm bunları harmanlayarak özgün bir evrensellik yaratmayı bilmiştir ve bu yüzden de yazdıklarıyla çok uzun süreler var olmayı başaracaktır.

*"Behrengi'nin soluğunda
Taht bir yana şah bir yana"*
Z. Livaneli

Behrengi'yi ne kadar anlatırsak anlatalım; onu bize en iyi yapıtları anlatabilir. Aşağıda Behrengi'nin "Bir Şeftali Bin Şeftali" adlı çocuk hikayesinden parçalar sunuyoruz.

... O sırada bir takım sesler duydum. Bahçe duvarından iki çocuk atlayıp içeri dalmışlardı. Tanıdım: Sahip Ali ile Polat. Meyve aşımaya gelmişlerdi. Gözü pekti ikisi de. Öteki çocuklar gibi bekçinin tüfeginden korkmazlar. Ötekiler bahçenin duva-

rına bile yaklaşamazlar. Ödleri kopar. Ama Sahip Ali ile Polat'ın hiç mi hiç korkuları yok. Ayaklarında yamalı, yırtık şalvarlarıyla, dalarlar bahçeye. Bahçıvan arkalarından kurşun bile sıkıyordu, ama onlar tabana kuvvet kaçıp kurtulabilmişlerdi. Yedi, sekiz yaşlarında iki çocuk işte.

Uzatmayalım, o gün koşarak daldılar bahçeye. Üzerinden atlardılar, anama doğru koşular. Suraları beş karıştı... Bahçıvana kızmışlardı, verip veriyorlardı:

"Sen şu işe bak, ağaçta tek bir şeftali bırakmamış."

"Ne yaparsın, herifcioğlu boşuna mı tam bir ay elde tüfek ağacın dibine çöktü nöbet tuttu..."

"Vay alçak herif vay! Bir tanecik bırakmamış yahu. Bir tek tanecik. Ne de sulu, iri, güzel şeftalilerdi... Hiç değilse bir tanesinin tadına baksaydım geçen yıl olduğu gibi."

"Biz insan değil miyiz sanki? Tüm meyveyi toplayıp zıkkımlansın diye ağa olacak o ite götürüyor."

"Kabahat bizde, elimizi kolumuzu bağlamışız, herifcioğlu köyümüzü soyup soğana çeviriyor, ses çıkarmıyoruz."

Polat iyice kızmıştı,

"Bak ne diyorum," dedi. "Bu bahçe köyün malı olmalıydı. Şeytan diyor ki ver ağaçları ateşe..."

"Al benden de o kadar."

"Namussuzum yakmazsam!"

"Yakalım! Eğer yakmazsak bize de adam demesinler!..."

Kızgınlardı. Ayaklarını yere vura vura ilerliyorlardı. Üstüne basıp beni ezecekler diye ödüm kopuyordu. Gözleri bir şey görmüyordu sanki. Tam önlerindeydim. Derken, Polat'ın ayağına bir

diken battı. Çıkarmak için eğildi, ama beni görünce dikeni unuttu. Aldı beni yerden,

"Bak hele Sahip Ali, ne buldum!"

Elden ele dolaştırdılar beni bir süre. Sevinç içindeydiler. Yemeye kıyamıyorlardı.

Isınmışım. Hani soğutup da yeseler ağızlarına daha hoş bir tat verirdim.

Nasırlı, çatlak elleri cildimi çiziyordu. Ama olsun varsın... Mutluydum ben. Son damlama dek iştahla yiyeceklerdi beni. Bu onların hakkıydı... Dudaklarını şapırdatacak, parmaklarının uçlarını yalayacaklardı. Günlerce, haftalarca tadım damaklarında kalacaktı.

Sahip Ali,

"Polat," dedi, "bu güne dek bundan irisini gördüysem bana da Sahip Ali demesinler."

"Görmedik, görmedik."

"Hadı havuz başına gidip bir güzel soğutalım. Sonra yiyelim, o zaman tadına doyum olmaz."

Sanki ince bir camdanmışım, sarsılısam kırılacaktım gibi özenle taşıdılar beni...

.....

...Şimdi etim lokma lokma yok olurken, çekirdeğim, özünde yepyeni bir yaşam umudu besliyordu. Çekirdeğim bir süre sonra yeniden yeşerebileceği bir ortamın düşünüyü kuruyordu.

Demek ki aynı anda ölüyor, yok oluyor, ama kendi kendimden yeni bir yaşam doğuruyor ve yine var oluyordum.

Son parçamı Polat ağzına attı. Ağzından çıktığımda artık şeftali değil, çekirdektim. Yaşayan bir çekirdek... İçinde kendi türünü

yaşatan yaşam tohumunu saklayan sert kabuklu bir çekirdek...

.....

...Polat,

"Anladık anladık," dedi, "saklamana gerek yok artık. Şeftali çekirdeğini ekeceğiz."

"Evet iyi bildin. Bahçenin dibinde bir tepelik var ya onun ardına ekeceğiz. Kimsecikler görmez. Çok geçmeden bizim de bir şeftali ağacımız olacak. Neden buraya ekliyoruz diye sormazsın herhalde..."

"Sormam. Dağda taşa şeftali ağacı yeşermez ya... Meyve ağacı su ister, yumuşak toprak ister..."

.....

"Sahip Ali," diye söze başladı Polat.

"Ne var?"

"Ya bahçıvan olacak o it oğlu it ağacımızı bulursa?"

"Ne olmuş? Bulursa bulsun!"

Polat sustu, Sahip Ali sürdürdü,

"Hiçbir halt edemez! Ağacı eken biz, büyüten biz, meyvesi de bizim olacak."

Polat kara kara düşünüyordu.

"Toprak bizim değil ki..." dedi neden sonra.

"Olsun, yine bir halt edemez. Toprak, üstünde çalışanındır. Bu toprak parçasını biz ektik, ürünü de bizim olacak."

Polat yüreklemişti,

"Elbet bizim olacak. Hele bir karışan çıksın. Tüm bahçeyi ateşe veririz."

Sahip Ali güneşten kavrulmuş çiplak göğsünü yumrukladı,

"Canım çıksın, eğer anasından doğduğuna pişman etmezsem... Yakar yakarız bahçeyi, sonra da kaçarız." □

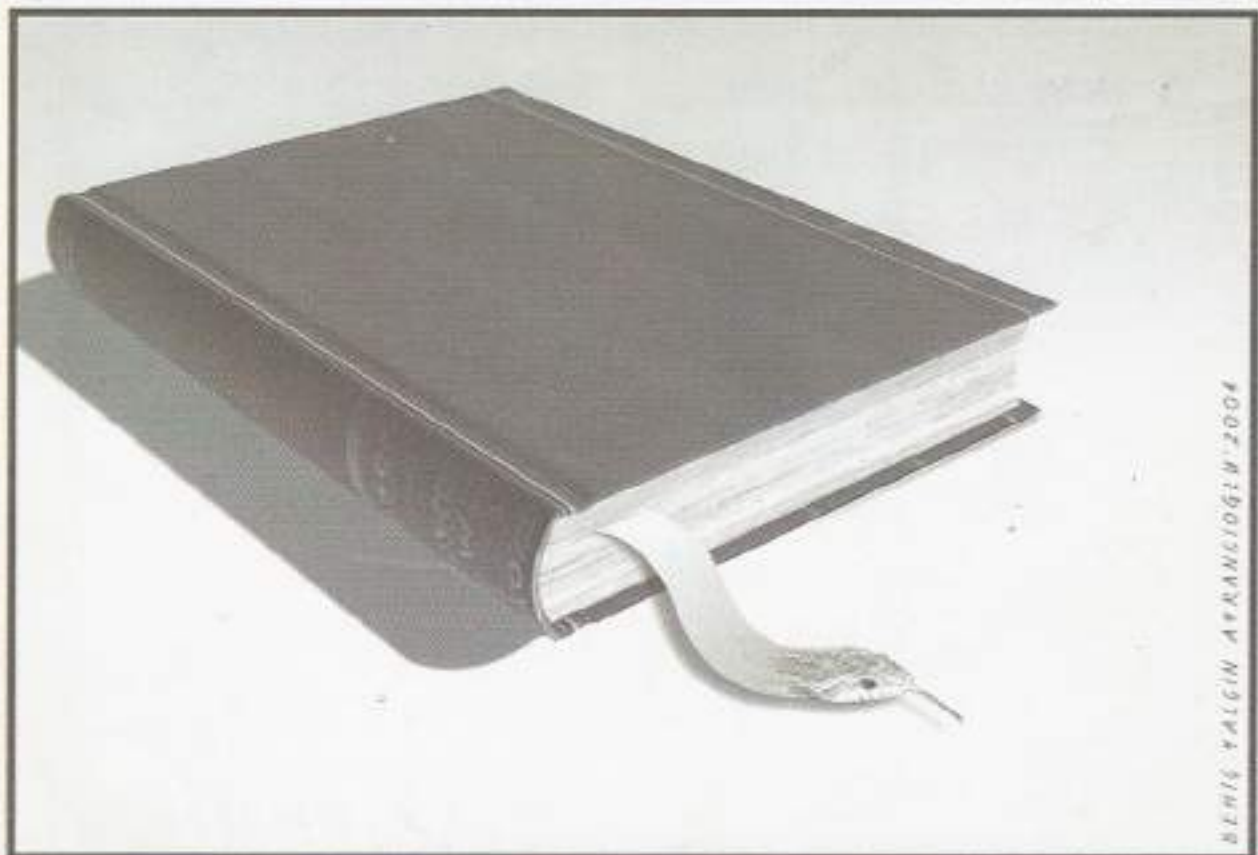
Kadınlarımız

Önce diri diri gömdünüz Sayın sermaye sahipleri, kapitalist
İlk gece hakkının sahibi oldunuz hep beyler,
Köle kadınlarımızın Dahası da var...
Senyör beyler... Televizyonda, gazetede, kulüplerde
Sokaklarda pazarladınız
Sonra kara çarşafı bürüdüünüz En mahrem duygularını,
Gündüzleri tarlaya sürdünüz Sattınız, satın aldınız...
Akşamları falakaya yatırdınız
Gebe bıraktınız geceleyin... Sevdalarına girdiniz,
Sevdalarına kirlettiniz.
Sabah erken kaldırdınız Ama, unutmayın karanlığın sahipleri
"Haydi, tez koyulun işe!" En büyük sermayesi kadın olan
Yani sırtından sopayı ülkemin,
Karnından sopayı eksik etmediniz.. En büyük sermayesi yüreği olan
Sayın toprak ağaları, feodal beyler Kadınları da var...
Yiğitlik türkülerine
Rakı sohbetlerine kattınız Soyunuyor şimdi anayurdun
Onların adlarını ... kadınları,
Bilmem kaç bin yıllık suskunluğuna
Bir de utanmadan ayaklarının altına Elleri nasırlı, elleri sıcak,
Döşediniz cennetin taşlarına Elleri çelik gibi serttir.
Ucuzdu, mecburdu, Artık sevdaya düşer oldu kızlarımız
Evide hizmetçi, Kocaman bir seveda beyaz atlı vatana
Fabrikada işçi, ...
Pazar yerinde emekçi
Eylediniz kadınlarımızı...

NAZIM HİKMET

ÇİZ-DÜŞÜN?

aşkın ayzancıoğlu-behiç ayzancıoğlu



BEHİÇ YALÇIN AYZANCIOĞLU 2004